

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Diplomová práce

Karel Simon

**Sociální postavení členů jednoty bratrské v Mladé
Boleslavi na počátku 17. století**

**The social status of members of the Unity of the
Brethren in Mladá Boleslav in the early 17th century**

Praha 2012

vedoucí práce: prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc.

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat všem, díky nimž mohla tato práce vzniknout.

Na prvním místě děkuji vedoucí mé práce paní prof. PhDr. Lence Bobkové, CSc. za ochotu, trpělivost, rady a cenné připomínky, s nimiž mi při psaní této práce pomáhala. Rád bych také poděkoval panu Mgr. Pavlu Sosnovcovi z Muzea Mladoboleslava, který mi umožnil pracovat s registry boleslavského sboru jednoty bratrské z let 1610 a 1611 a pracovníkům Státního okresního archivu v Mladé Boleslavi za jejich ochotu a vstřícnost. V neposlední řadě pak chci poděkovat mé rodině za její podporu během mého studia.

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 24. července 2012

.....

Karel Simon

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá sociálním postavením členů jednoty bratrské v Mladé Boleslavi na počátku 17. století. Základní pramen, z něhož výzkum vychází, je součástí unikátního nálezu bratrské korespondence, ke kterému došlo v roce 2006. Jedná se o registra boleslavského sboru jednoty bratrské z let 1610 a 1611. Zpracováním a vyhodnocením zápisů v těchto registrech je určen počet členů boleslavského sboru jednoty a stanoveno procentuelní zastoupení českých bratří v obyvatelstvu města. Podle údajů v uvedených rejstřících a podle záznamů v dochovaných mladoboleslavských městských knihách z počátku 17. století byla zjištěna účast členů jednoty bratrské na správě města. Práce dále věnuje pozornost zastoupení českých bratří ve vedení jednotlivých cechů v Mladé Boleslavi. Předmětem výzkumu je i majetkové postavení členů boleslavského sboru jednoty.

Výzkumem bylo zjištěno, že v letech 1610 a 1611 tvořili členové boleslavského sboru jednoty bratrské 17 % až 18 % obyvatel města. Členové jednoty bratrské se významným způsobem podíleli na správě města. Průměrné zastoupení českých bratří ve všech funkcích městské správy činilo 42 %. Čeští bratři měli také ve sledovaném období významné postavení v cechovním systému města. Zastoupení členů jednoty v čele cechů se pohybovalo průměrně kolem 30 %. V mladoboleslavském sboru jednoty bratrské byli zastoupeni příslušníci různých sociálních skupin, kteří se lišili svým majetkem.

Klíčová slova: jednota bratrská, Mladá Boleslav, počátek 17. století, městská rada, cechy, městské knihy

Abstract

The Unity of the Brethren has a rich history in Mladá Boleslav. This thesis focused on the social status of members of the Unity of the Brethren in Mladá Boleslav in the early 17th century. The basic source, from which the research is based, is a part of a unique finding of the Brethren Church correspondence, which had been found in 2006. This is the registra of Boleslav corps Church from the years 1610 and 1611. By the processing and evaluation of entries in these registers is determined by amount of members of the Corps unity and their percentage representation of Bohemian Brethren in the population of the city. The participation of members of the Unity in the administration of the city has been identified according to the data in the indexes and records preserved in the books of the early 17th century. The work also pays attention to the representation of Bohemian Brethren in the leading positions of individual guilds in Mladá Boleslav. The subject of research is also the property status of the members of the Unity corps in Mladá Boleslav.

Research found that in 1610 and 1611 members of the Unity corps in Mladá Boleslav were 17 % to 18 % of the population of the city. Members of the Unity of the Brethren participated in the administration of the city. The average representation of Bohemian Brethren in all functions of the city administration was 42 %. Bohemian Brethren also had a prominent position in the reference period in the guild system of the city. The representation of the members of the Unity at the head of the guilds was an average of around 30 %. The Unity corps in Mladá Boleslav was represented by members of the various social groups, who differed in their property.

Keywords: the Unity of the Brethren, Mladá Boleslav, the early 17th century, guilds, town council, municipal books

Obsah

1. Úvod	10
2. Metodika – práce s prameny a literaturou	12
3. Topografie Mladé Boleslavi na konci 16. a na začátku 17. století	16
3.1. Uspořádání města – městské části, domy, náměstí, kostely	16
3.2. Počet obyvatel, domů, sociální rozvrstvení	21
3.3. Náboženské vyznání obyvatel Mladé Boleslavi	22
4. Jednota bratrská v Mladé Boleslavi	24
4.1. Počátek působení jednoty ve městě a její rozvoj	24
4.2. Bratrský velký sbor	25
4.3. Bratrská škola	26
4.4. Bratrská tiskárna	27
4.5. Bratrský špitál	27
4.6. Jednota bratrská ve městě na konci 16. a na začátku 17. století	28
5. Nález na Karmeli – Archiv Matouše Konečného	32
6. Práce s registry boleslavského sboru z roku 1610 a 1611	34
7. Registra boleslavského sboru jednoty z roku 1610	36
7.1. Popis register	36
7.2. Členění register	37
7.3. Zpracování údajů z register	46
8. Registra boleslavského sboru z roku 1611	50
8.1. Popis register	50

8.2. Členění register a zpracování údajů z register	51
9. Porovnání register z roku 1610 a 1611	52
10. Jednota bratrská ve správě města na počátku 17. století	54
10.1. Správa města na počátku 17. století	54
10.2. Boleslavská radnice	55
10.3. Volby do městské správy v letech 1600 až 1620	56
10.4. Přehled zvolených zástupců městské správy se zaměřením na členy jednoty bratrské	58
10.5. Přehled zastoupení členů jednoty bratrské ve správě města	77
10.6. Zastoupení členů jednoty bratrské ve funkcích správy města	79
10.7. Českobratrští cechmistrři ve funkcích městské správy	80
11. Jednota bratrská v cechovním systému města na počátku 17. století	83
11.1. Rozvoj řemesel, trhy a obchody v Mladé Boleslavi	83
11.2. Cechy v Mladé Boleslavi	85
11.3. Volby boleslavských cechmistrřů v letech 1600 až 1620	87
11.4. Přehled počtu cechů v Mladé Boleslavi v letech 1600 až 1620	107
11.5. Přehled počtu zvolených cechmistrřů v letech 1600 až 1620	108
11.6. Porovnání zastoupení cechů v Mladé Boleslavi s některými jinými městy	110
11.7. Přehled zastoupení členů jednoty bratrské v ceších	113
11.8. Celkový přehled počtu zvolených cechmistrřů	116
12. Majetkové poměry členů boleslavského sboru jednoty bratrské	118
12.1. Šlechtici	119

12.2. Měšťané, kšaft Kryštofa Mimoňského	120
12.3. Řemeslnictvo	122
12.4. Městská chudina	124
12.5. Majetkové poměry ostatních obyvatel města	124
Závěr	127
Seznam použité literatury	130
Seznam příloh	134
Přílohy	

Seznam použitých zkratk

AMK.....Archiv Matouše Konečného

SOkA.....Státní okresní archiv

1. Úvod

Téma mé diplomové práce *Sociální postavení členů jednoty bratrské v Mladé Boleslavi na počátku 17. století* jsem si vybral z několika důvodů. Především je to můj zájem o české dějiny raného novověku a zájem o náboženskou situaci v Českém království, a to zejména v 16. a na počátku 17. století. Na volbu tématu mé diplomové práce měl v neposlední řadě velký vliv i unikátní nález souboru bratrské korespondence a dalších písemností na mladoboleslavské Karmeli v srpnu 2006. Časové vymezení diplomové práce, období let 1600 až 1620, ovlivnil zejména fakt, že základní pramen, z něhož jsem vycházel, byla registra boleslavského sboru jednoty bratrské z let 1610 a 1611, která byla součástí uvedeného vzácného nálezů. Předmětem zájmu této diplomové práce je sociální postavení členů jednoty bratrské v Mladé Boleslavi na počátku 17. století. Cílem předkládané studie je zjistit zastoupení členů jednoty bratrské v obyvatelstvu Mladé Boleslavi v tomto období a dále určit vliv jednoty bratrské na život města, a to zastoupení ve správě města a také působení českých bratří ve vedení jednotlivých cechů v Mladé Boleslavi. Dalším cílem práce je rovněž určení majetkových poměrů členů boleslavského sboru jednoty.

První část práce se věnuje topografii Mladé Boleslavi na počátku 17. století. Zde jsou uvedeny nejprve jednotlivé městské části, jejich základní charakteristiky a nejdůležitější stavby. Další statě jsou zaměřeny na obyvatelstvo města z hlediska jeho počtu, sociálního rozvrstvení a náboženského vyznání. Protože má jednota bratrská v Mladé Boleslavi bohatou historii, je část práce věnována životu jednoty bratrské ve městě, a to od počátku jejího působení až do 20. let 17. století.

Registra boleslavského sboru jednoty bratrské z let 1610 a 1611 se stala stěžejním pramenem pro výzkum sociálního postavení členů jednoty bratrské ve městě. V části věnující se těmto registrům se práce nejprve zabývá podrobným zpracováním rejstříku členů boleslavského sboru jednoty bratrské z roku 1610. Je zjištěn počet zapsaných členů jednoty, jsou zhodnoceny veškeré následné změny zaznamenané dodatečně do register a provedeno početní zpracování údajů o počtu členů zapsaných autorem register a porovnání s údaji o počtu členů po následných změnách v registrech. Obdobně jsou takto zpracována i registra z roku 1611 a provedeno porovnání obou zkoumaných rejstříků. Na základě zjištěných údajů je určeno početní zastoupení členů jednoty bratrské v Mladé Boleslavi.

Následující oddíl práce je věnován určení účasti jednoty bratrské na správě města v prvních dvou desetiletích 17. století. Po úvodním popisu organizace správy města Mladé Boleslavi na počátku 17. století jsou na základě údajů v boleslavských městských knihách zpracovány informace o výsledcích voleb do jednotlivých funkcí městské správy. Získané údaje jsou k jednotlivým letům, v nichž se volby konaly, zaneseny pro názornost do tabulek s vyznačením příslušnosti zvolených osob k jednotě bratrské. Následně je provedeno zpracování a zhodnocení zjištěných informací.

Po určení podílu jednoty bratrské na správě města se práce věnuje cechovnímu systému města. Je přiblížen cechovní život na konci 16. a začátku 17. století a provedeno srovnání zastoupení cechů v Mladé Boleslavi s některými ostatními českými městy této doby. Vlastní výzkum zpracovává dostupné informace z boleslavských městských knih o volbách boleslavských cechmistrů v letech 1600 až 1620. Zjištěné údaje o cechmistrech byly opět zaneseny do tabulek podle jednotlivých let. Následuje podrobný přehled, rozbor a zhodnocení účasti českých bratří ve vedení boleslavských cechů.

Poslední kapitola se věnuje majetkovým poměrům členů boleslavského sboru jednoty bratrské na počátku 17. století. V této kapitole jsou z hlediska majetkových poměrů dále rozvedeny jednotlivé sociální vrstvy zastoupené v boleslavském sboru jednoty – šlechtici, měšťané, řemeslníci a městská chudina. Po přiblížení majetkových poměrů členů boleslavského sboru jednoty následuje porovnání s některými jinými mladoboleslavskými obyvateli, kteří nebyli příslušníky jednoty. Pozornost je také věnována příkladu vedení pozůstalostní praxe v Mladé Boleslavi a je provedeno porovnání s vedením pozůstalostní agendy v některých jiných městech Českého království na počátku 17. století.

Součástí diplomové práce je také několik příloh, z nichž některé ve formě medailonu přibližují vybrané členy boleslavského sboru jednoty, na které je v textu odkazováno. Po uvedení přílohy s celým zněním ústního kšaftu jednoho z nejbohatších a nejváženějších členů boleslavského sboru jednoty Kryštofa Mimoňského následuje několik obrazových příloh.

2. Metodika – práce s prameny a literaturou

V první řadě je třeba uvést, že pramenů a literatury věnujících se tématu historie jednoty bratrské v obecném kontextu existuje velké množství.

Řada pramenů rukopisných týkajících se působení jednoty bratrské v Mladé Boleslavi je uložena ve Státním okresním archivu v Mladé Boleslavi. Jedná se zejména o privilegia, listy, listiny a městské knihy. Zvláště v řadě městských knih jsem našel mnoho cenných informací pojednávajících mimo jiné o působení a životě členů jednoty bratrské v Mladé Boleslavi ve sledovaném období. Pro vyhledání signatur pramenů, které jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Mladé Boleslavi, jsem použil *Průvodce po okresním archivu v Mladé Boleslavi*.¹

První část mé diplomové práce se zaměřuje na topografii Mladé Boleslavi na počátku 17. století. Informace jsem čerpal z knihy známého boleslavského historika Karla Herčíka,² prací mladoboleslavského archiváře Eduarda Svárovského,³ důležité informace poskytly také precizní práce Františka Bareše,⁴ dále pak regionální práce Mladoboleslavsko v proměnách času⁵ a kniha Sylvy Městecké.⁶ Cenné informace o počtu domů i obyvatel jsem našel v článcích Miroslava Šeráka *Mladá Boleslav v pozdním feudalismu*⁷ a *Zalidnění Mladé Boleslavi v 17. století*.⁸ Z pramenů jsem využil zejména *Kroniku mladoboleslavskou* Jiřího Kezelia Bydžovského.⁹ Používal jsem vydání Zdeňka Kampera, který kroniku doplnil předmluvou, rozsáhlým poznámkovým aparátem, stejně jako důležitým rejstříkem.

Z okruhu literatury věnující se jednotě bratrské v Mladé Boleslavi má zásadní význam v tomto směru dosud nepřekonané dílo Amedea Molnára.¹⁰ Působení jednoty v Mladé

¹ Svárovský Eduard, *Průvodce po okresním archivu v Mladé Boleslavi*, Praha 1958.

² Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, Poděbrady 2004.

³ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, Mladá Boleslav 1958. Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav pod vládou šlechty*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, Mladá Boleslav 1974, str. 21 – 36.

⁴ Bareš František, *Paměti města Mladé Boleslavě I*, Praha 1921. Bareš František, *Politický okres mladoboleslavský. Soupis památek historických a uměleckých v království českém*, sv. XXI, Praha 1905.

⁵ Kolektiv autorů, *Mladoboleslavsko v proměnách času*, Praha 1997.

⁶ Městecká Sylva, *Boleslavský uličník*, Muzeum Mladoboleslavska, Mladá Boleslav 2006.

⁷ Šerák Miroslav, *Mladá Boleslav v pozdním feudalismu*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, Mladá Boleslav 1974, str. 37 – 53.

⁸ Šerák Miroslav, *Zalidnění Mladé Boleslavi v 17. století* in: *Boleslavica '68 – Sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavska*, Mladá Boleslav 1969, str. 31 – 46.

⁹ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, 1935.

¹⁰ Molnár Amedeo, *Boleslavští Bratři*, Praha 1952.

Boleslavi věnoval prostor ve svém díle také dlouholetý boleslavský archivář Eduard Svárovský.¹¹

Základním dílem bratrské topografie, kde jsem našel cenné informace o místech působení bratrských sborů v Čechách a na Moravě a počtu jejich členů, je Hrejsovo dílo *Sborové Jednoty bratrské*.¹²

Informace, z nichž jsem vycházel a které byly důležité k určení příslušnosti k boleslavskému sboru jednoty bratrské, jsem čerpal z velmi vzácného pramene. Bylo mi umožněno pracovat s rejstříky boleslavského sboru jednoty bratrské z let 1610 a 1611. Jedná se o registra *Zboru Boleslawského, Obnowená Leta 1610 Při Památce Swaté Trojice*¹³ a *Registra Zboru Boleslawského, Obnowená Leta 1611 Při začátku Nowého roku*¹⁴. Tyto rejstříky jsou součástí unikátního nálezů bratrské korespondence, ke kterému došlo na boleslavské Karmeli v srpnu roku 2006. Nález představuje soubor písemností Matouše Konečného vztahujících se ke správě boleslavské diecéze. Po zpracování a signaci je celý tento fond dnes nazýván Archivem Matouše Konečného.¹⁵ Registra boleslavského sboru jednoty bratrské jsou v současné době uložena v Muzeu Mladoboleslavska. Zde jsem měl také možnost se s originály těchto rejstříků seznámit. Pro vlastní práci jsem pak využil digitalizované podoby těchto pramenů.

V části práce pojednávající o účasti jednoty bratrské na správě města na počátku 17. století jsem mimo jiné využil informace z řady knih Zikmunda Wintera.¹⁶ Řadu zpráv o boleslavské radnici a volbách do městské rady jsem našel v díle Jiřího Kezelia Bydžovského.¹⁷ Informace přináší i Eduard Svárovský.¹⁸ Základním pramenem, který představoval těžiště výzkumu při sledování zastoupení jednoty na správě města Mladé Boleslavi v letech 1600 až 1620, byly *Knihy dědické veliké*.¹⁹ Z nich jsem čerpal údaje o volbách do městské správy po celé sledované období. Informace o některých radních,

¹¹ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, Mladá Boleslav 1958.

¹² Hrejsa Ferdinand, *Sborové Jednoty bratrské*, Praha 1939.

¹³ AMK, sign. A/3254/Mladá Boleslav/O/1610.

¹⁴ AMK, sign. A/3254/Mladá Boleslav/O/1611.

¹⁵ Fond je označen zkratkou AMK (Archiv Matouše Konečného), sign. A3254.

¹⁶ Winter Zikmund, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný mezi r. 1420 – 1620. Díl I.*, Praha 1890, *Díl II.*, Praha 1892. Winter Zikmund, *Zlatá doba měst českých*, Praha 1991.

¹⁷ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vydal Zdeněk Kamper, Mladá Boleslav 1935.

¹⁸ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, Mladá Boleslav 1958. Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav pod vládou šlechty*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, Mladá Boleslav 1974, str. 21 – 36.

¹⁹ *Knihy dědické veliké*, SOKA Mladá Boleslav IIBb2.

konšelech obecních, starších z obce i rychtářích jsem kromě *Knih dědických velikých* našel také v *Knihách městských počtů*²⁰ a v *Knihách pozůstalostních dělení mezi dědice*.²¹

V oddílu práce pojednávající o rozvoji řemesel, trzích, obchodech, cechovním systému a ceších v Mladé Boleslavi na počátku 17. století jsem kromě již zmiňovaných prací Františka Bareše, Eduarda Svárovského a Karla Herčíka čerpal z díla Josefa Janáčka *Řemeslná výroba v českých zemích v 16. století*²² a významných děl Zikmunda Wintera *Český průmysl a obchod v XVI. věku*,²³ *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století*²⁴ a knihy *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526 – 1620)*.²⁵

Pro určení zastoupení členů jednoty bratrské mezi cechmistry v Mladé Boleslavi v letech 1600 až 1620 mi posloužily záznamy o volbách cechmistrů do jednotlivých cechů, jak jsou zaznamenány v městských knihách uložených ve Státním okresním archivu v Mladé Boleslavi. Jedná se o městské knihy *Kniha památná*²⁶ a *Liber memorabilium III.*²⁷

Kniha památná obsahuje zápisy na věčnou paměť, o jednání před soudem a městskou radou a pamětní zápisy velmi důležité pro historii města. Kniha má původní vazbu, je psána na papíře, česky, má původní foliaci – každý foliant je vpravo nahoře označen číslem. Celkem má tato památná kniha 220 foliantů. Kniha neobsahuje jmenný rejstřík. V knize se nachází zápisy o volbách cechmistrů v letech 1591 až 1602. Dále jsou zde záznamy o uzavření manželství pozůstalých vdov nebo sirotek, zápisy o volbě poručníků, záznamy o dluzích a mnoho dalších údajů. Z této městské knihy jsem získal informace o volbách cechmistrů v letech 1600 a 1601.

Kniha *Liber memorabilium III.* má dřevěné desky, původní vazbu, pro její uzavírání sloužily proužky kůže. V knize je původní foliace, každý foliant je vpravo nahoře opatřen číslem. Celkem má tato kniha 364 foliantů. Je psána na papíře, výhradně česky a opět neobsahuje jmenný rejstřík. Zachycuje léta 1608 až 1659. Nachází se zde údaje o volbách cechmistrů, také záznamy o uzavření manželství vdov a sirotek, zápisy o volbě úředníků a správců k různým povinnostem, zápisy o dluzích, zprávy o narození dětí, zápisy o přijímání pod ochranu (osoby, které přišly do města z jiných měst a chtěly se zde usadit), objevují se

²⁰ Kniha městských počtů, SOkA Mladá Boleslav IIAb5.

²¹ Kniha pozůstalostních dělení mezi dědice, SOkA Mladá Boleslav IIBb12.

²² Janáček Josef, *Řemeslná výroba v českých zemích v 16. století*, Praha 1961.

²³ Winter Zikmund, *Český průmysl a obchod v XVI. věku*, Praha 1913.

²⁴ Winter Zikmund, *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století*, Praha 1906.

²⁵ Winter Zikmund, *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526 – 1620)*, Praha 1909.

²⁶ Kniha památná, SOkA Mladá Boleslav IID9.

²⁷ Liber memorabilium III, SOkA Mladá Boleslav VII-32.

zde i záznamy o volbě osob do městské rady. Tato kniha obsahuje také mnoho zápisů Mistra Jiřího Kezelia, městského písaře a autora díla *Kronika mladoboleslavská*,²⁸ z které jsem také ve své práci často čerpal. Z městské knihy *Liber memorabilium III.* jsem pro svou práci využil záznamy o volbách cechmistrů v letech 1608 až 1620.

Informace vztahující se ke zjištěným českobratrským cechmistrům jsem hledal i v dalších městských knihách. Studoval jsem *Knihy dědické veliké*,²⁹ které obsahují mimo jiné záznamy o volbách do městské správy. Dále z oddílu knih městských financí přináší zajímavé údaje o příjmu sousedů i podruhů kniha nazvaná *Příjem od desátníkův*.³⁰ Důležité informace jsem dále našel v těchto pramenech: *Knihy městských počtů*,³¹ *Knihy trhová*,³² *Knihy trhová novoměstská*³³ a dále *Knihy pozůstalostních dělení mezi dědice*.³⁴ Tyto městské knihy poskytují velmi cenné poznatky zejména o majetkovém postavení členů jednoty ve městě. Informace získané z uvedených městských knih jsem proto uvedl i v poslední kapitole práce věnující se majetkovým poměrům členů jednoty bratrské a také v medailonech vybraných členů boleslavského sboru jednoty.

Dalším pramenem přinášejícím informace o nemovitém, případně i movitém majetku členů boleslavského sboru jednoty je i *Kronika mladoboleslavská*.³⁵ Zprávy o majetkovém postavení bratří jsem našel také v dílech boleslavských historiků Františka Bareše³⁶ a Luděka Beneše.³⁷ Údaje o majetkových poměrech některých šlechticů z řad boleslavského sboru jednoty bratrské na počátku 17. století jsem čerpal z díla Tomáše Václava Bílky.³⁸ Pro porovnání příkladu vedení pozůstalostní agendy v Mladé Boleslavi s pozůstalostní praxí v některých jiných městech Českého království jsem využil knihy Michaely Hrubé.³⁹

²⁸ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vydal Zdeněk Kamper, Mladá Boleslav 1935.

²⁹ *Knihy dědické veliké*, SOKA Mladá Boleslav IIBb2.

³⁰ *Příjem od desátníkův*, SOKA Mladá Boleslav IIAb4.

³¹ *Knihy městských počtů*, SOKA Mladá Boleslav IIAb5.

³² *Knihy trhová*, SOKA Mladá Boleslav IIBb7.

³³ *Knihy trhová novoměstská*, SOKA Mladá Boleslav IIBb14.

³⁴ *Knihy pozůstalostních dělení mezi dědice*, SOKA Mladá Boleslav IIBb12.

³⁵ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vydal Zdeněk Kamper, Mladá Boleslav 1935.

³⁶ Bareš František, *Starý hřbitov sv. Havla v Mladé Boleslavi*, Mladá Boleslav 1920. Bareš František, *Paměti města Mladé Boleslavě I*, Mladá Boleslav 1921.

³⁷ Beneš Luděk, *Osobnosti Mladoboleslavska*, Muzeum Mladoboleslavska 2009.

³⁸ Bílek Tomáš V., *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, 1. díl Praha 1882, 2. díl, Praha 1883.

³⁹ Hrubá Michaela, „Nedávej statku žádnému, dokud duše v těle“. *Pozůstalostní praxe a agenda královských měst severozápadních Čech v předbělohorské době*. Ústí nad Labem 2002.

3. Topografie Mladé Boleslavi na konci 16. a na začátku 17. století

3.1. Uspořádání města – městské části, domy, náměstí, kostely

Před polovinou 14. století bylo místo kolem potoka Klenice – Podolec – již obyvatelům Mladé Boleslavi těsné, a proto tehdejší vlastník hradu a osady pod ním Ješek z Michalovic přenesl v roce 1334 dosavadní město z Podolce na „Hrobku“ – nahoru na vrch mezi hradem a kostelem Matky Boží.⁴⁰

Nově založené město bylo vysazeno právem nymburským a občané obdrželi ke svým živnostem krámy masné, chlebné, pekařské, soukenické a ševcovské i právo vaření piva. Obec získala dvě louky, svobodnou rychtu, obecní krčmu a radnici. Zároveň dal Ješek z Michalovic obehnat město hradbami. V těch byly postaveny brány. Staré město na bývalém předměstí bylo stísněno hradbami, a proto předměstí za branami rychle rostlo. V roce 1528 na žádost Kunráta Krajíře z Krajku bylo toto předměstí králem Ferdinandem I. povýšeno na město, Nové město bylo tak připojeno k Mladé Boleslavi⁴¹ a bylo mu uděleno stejné právo, jak tomu bylo u Starého města.⁴² Nové město získalo od panovníka živnostenské svobody a byla mu dána možnost pořádat sobotní dobytčí trh. Také Nové město mělo být obehnáno hradbami, ale k jejich stavbě nedošlo.

V roce 1595 se město dělilo na sedm částí: Staré město, Nové město, Podolec, Předměstí (v městských knihách označované za Novým městem a Podolcem), Sladovny (Mezi sladovny), Trávník a Pták. Toto rozdělení se udržovalo jen v 17. století a jen v úředních knihách, v praxi bylo Předměstí spojené s Podolcem už v roce 1595. Trávník (ostrovy vytvořené náhony na mlýny pod městem, označované prostě „mezi vodami“) splynul stejně jako Sladovny s Ptákem.⁴³

Nejvýznamnější a nejvýstavnější částí Mladé Boleslavi na konci 16. století bylo **Staré město**. V roce 1595 zde stálo 132 obytných domů.⁴⁴ Celé Staré město bylo obehnáno hradbami. Před hradbou byl vyhlouben příkop. Po stranách do údolí Klenice a Jizery

⁴⁰ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 20. Sellner Karel, *Podolec, několik kapitol z dějin Mladé Boleslavi*, str. 16.

⁴¹ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 52.

⁴² Šteffek Jindřich, *Po stopách minulosti v obraze města*, in: Mladá Boleslav od minulosti k dnešku, str. 163. Bareš František, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese mladoboleslavském*, str. 189.

⁴³ Šerák Miroslav, *Mladá Boleslav v pozdním feudalismu*, in: Mladá Boleslav od minulosti k dnešku, str. 49.

⁴⁴ Týž, str. 49.

zpevňovaly hradby kruhové bašty. Střed Starého města tvořilo náměstí (dříve nazývané Staré náměstí). Jak napsal Kezelius: „Město Boleslav Mladý má dva rynky, starý a nový; starý jest zdí městskou a branami třemi ohražený, i příkopem poněkud od nového oddělený“.⁴⁵ Tvar náměstí uspořádaného do trojúhelníka byl určen již v počátcích města. Tehdy byly rozměřeny a vytyčeny parcely pro budoucí zástavbu.⁴⁶ V čele náměstí stál mohutný Boleslavský hrad, na počátku 17. století se dvěma věžemi. Od náměstí byl oddělen hlubokým příkopem a dvěma pevnými branami.⁴⁷ Po obou stranách náměstí byla klenutá podloubí s krámy a krámečky. V přízemí domů byly dílny, kde se zboží vyrábělo i prodávalo.⁴⁸ Domy měly sklepy. Vrchnímu sklepu se říkalo pivnice, spodní se jmenoval loch. Ten byl vytesán do skály a zde byla často provozována řemesla, která vytvářela velký hluk. Sklepy sloužily i jako ochrana obyvatel při požárech a různých nebezpečích.⁴⁹ Domy byly obrácené průčelím do náměstí a patřily k nejdražším ve městě. Řada z nich už byla zřejmě postavena z kamene a opatřena obloučkovými renesančními štíty.

Na Starém městě se nacházela i řada veřejných budov. Na prvním místě to byla radnice, která byla budována v letech 1554 až 1559.⁵⁰ Radnice byla postavena v renesančním slohu. Byla bohatě pokryta sgrafity škrábanými do šedé malty na modré půdě. Sgrafita představovala motivy biblické i mytologické.⁵¹

Za radnicí stál hlavní městský kostel Nanebevzetí Panny Marie, který byl založen patrně v době vzniku vlastního hrazeného města po roce 1334. Původně byl zřejmě dřevěný, jeho kamenná podoba je z počátku 15. století. Po roce 1566 byla provedena jeho pozdněgotická přestavba. Kostel nebyl tehdy ještě opatřen hlavní věží, ale pouze malou vížkou ve středu stavby.⁵² Vedle kostela stála fara a škola.

Severozápadní část Starého města obývali především židé. Židovské město netvořilo nijak striktně vydělenou část. Mezi domy, jejichž vlastníky byli židé, bydleli i křesťané. V 16. století bylo ve městě 12 židovských domů.⁵³ Byly to domy dílčí, které měly více majitelů. Židovské domy byly číslovány římskými číslicemi.

⁴⁵ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 68.

⁴⁶ Městecká Sylva, *Boleslavský uličník*, str. 10.

⁴⁷ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 68.

⁴⁸ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 50.

⁴⁹ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, str. 10.

⁵⁰ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, pozn. Zdeňka Kampera č. 184.

⁵¹ Bareš František, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese mladoboleslavském*, str. 34, 253, 257.

⁵² Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 86.

⁵³ Pěkný Tomáš, *Historie židů v Čechách a na Moravě*, str. 280.

Průchod ze Starého města do další městské části – na Podolec – byl na počátku 17. století uzavřen dvojitou Pražskou⁵⁴ branou, v jejímž prostoru stálo původně pět, později devět domů.⁵⁵ Mezi Starým a Novým městem se pak nacházela trojitá brána zvaná Novoměstská nebo také Svatojánská.⁵⁶

Další část Mladé Boleslavi, **Nové město**, mělo v roce 1595 již 112 obytných domů. Na rozdíl od Starého města nebylo obklopeno hradbami a tím mělo možnost územního růstu.⁵⁷ Nové město mělo také náměstí, které se jmenovalo Nové náměstí. „Nový rynek v rovině leží, také svobodu hraditi se má, ale toliko šranky⁵⁸ některými chatrně opatřeno.“⁵⁹ Domy byly vystavěny kolem trojúhelníkovitého náměstí i samostatně v menších skupinkách v oblasti Karmele. Otevřený prostor zde na rozdíl od Starého města umožnil i vytvoření složitější uliční sítě. V blízkosti hradeb Starého města se nacházely dva „kaly“ sloužící zřejmě jako zdroj vody při požárech a nejspíš i jako jímka pro nečistoty sbírané povrchovými kanálky. Novému městu bylo také povoleno obehnat se hradbami, k jejich stavbě však nikdy nedošlo. Pouze při vyústění hlavních komunikací Nového města byly zbudovány pevné uzávěry, tzv. šraňky. Byl to šraňk Ptácký, Bradlecký, Svatovítský, Plazský a Kosmonoský.⁶⁰

Nové město mělo řadu kostelů. Prvním z nich byl kostel sv. Jana při johanitské komendě, který byl postaven johanity ve druhé polovině 14. století.⁶¹ V roce 1590 zde vrchnost usadila luteránského kněze a kostel byl využíván německými přistěhovalci. Kostel byl také nazýván německým.⁶² Dalším kostelem na Novém městě byl kostel sv. Havla, který vznikl po roce 1539.⁶³ Kolem něho se nacházel tzv. starý hřbitov, který byl založen téhož roku českými bratry.⁶⁴

Kostel sv. Bonaventury se nacházel v části města zvané Karmel.⁶⁵ Kostel vznikl asi v polovině 14. století. Na Karmeli od 15. až do počátku 17. století působili čeští bratři, kteří

⁵⁴ též zvanou Svatovítskou

⁵⁵ Šerák Miroslav, *Mladá Boleslav v pozdním feudalismu*, in: Mladá Boleslav od minulosti k dnešku, str. 49.

⁵⁶ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 52.

⁵⁷ Šerák Miroslav, *Mladá Boleslav v pozdním feudalismu*, in: Mladá Boleslav od minulosti k dnešku, str. 49.

⁵⁸ šranky (dnes šraňky) byla dřevěná pažení se závorami – Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, pozn. Zdeňka Kampera č. 182.

⁵⁹ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 68.

⁶⁰ Kolektiv autorů, *Mladoboleslavsko v proměnách času*, str. 81 – 82.

⁶¹ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 87.

⁶² Bareš František, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese mladoboleslavském*, str. 218.

⁶³ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 21, 87.

⁶⁴ Krompe Ferdinand, *Album královského města Mladé Boleslavě*, str. 20.

⁶⁵ Karmel bylo biblické pojmenování bratrského areálu ve městě. Pojmenování vzniklo podle nejvyšší hory horského pásu západně od biblického města Nazaretu.

zde zřídili bratrskou školu i tiskárnu. V blízkosti Karmele byl v polovině 16. století postaven velký bratrský sbor, který sloužil jednotě bratrské. V srpnu 1625 byl sbor vysvěcen způsobem katolickým a byl pojmenován kostel sv. Václava.⁶⁶

Patrně nejstarší boleslavská čtvrť, **Podolec**, vyrostl v podhradí pod knížecím Boleslavovým hradem. Tato boleslavská část nebyla původně tak veliká. Podolec původně zabíral pouze oblast při údolí Klenice.⁶⁷ Později byla k němu přiřazena i další zástavba, a to po přílivu nových přistěhovalců, kteří se zde usazovali a stavěli své domy.⁶⁸ Jednalo se především o luterány z Podkrušnohoří a německých zemí, kteří sem přišli na konci 16. století.⁶⁹ Na Podolci se nacházel kostel zasvěcený sv. Vítu, který vznikl asi v polovině 10. století. V jeho blízkosti se nacházel klášter, špitál a škola. Kostel sv. Víta byl vypálen císařskými vojsky v roce 1631.

Touto městskou částí protékaly řeka Jizera a potok Klenice, proto tu své provozovny měli v 16. a na počátku 17. století především ti řemeslníci, kteří potřebovali ke své živnosti přístup k vodě a také ti, kteří by zápachem obtěžovali uvnitř města. Postupně zde vyrůstaly barvírny, sladovny, koželužny, mydlárny, mlýny, palírny, rybí haltýře a jiné dílny, při nichž se usazovali řemeslníci, tovaryši a námezdní čeleď.⁷⁰ V blízkosti svatovítského kostela se nacházel panský dvůr s ovčínem, na opačné straně údolí stál u dnes již neexistujícího rybníka mlýn zvaný Suchý. V roce 1595 měl Podolec 61 obytných domů a s předměstími 95 domů.⁷¹

Další městská část, **Pták**, vznikla spojením tří předměstí – Ptáku, Sladoven a Trávníků.⁷² Název Pták byl pro tuto čtvrť užíván už ve středověku. Osídlení Ptáku je velice staré a váže se k počátkům samotného města. Na jedné straně byla výstavba domů omezena skalním útvarem, na druhé straně zase tokem řeky Jizery.⁷³ Kolem řeky Jizery si lidé stavěli své domy, vznikaly zde také mlýny. Na konci 16. století to byl Podzámecký a Podstupenský mlýn. Dále se zde podobně jako na Podolci nacházely např. koželužny, soukenické barvírny nebo mydlárny. V několika domech na Ptáku vznikly také sladovny.

⁶⁶ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 160.

⁶⁷ Městecká Sylva, *Boleslavský uličník*, str. 65.

⁶⁸ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, str. 7.

⁶⁹ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 11.

⁷⁰ Týž, str. 54.

⁷¹ Šerák Miroslav, *Mladá Boleslav v pozdním feudalismu*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, str. 49.

⁷² Městecká Sylva, *Boleslavský uličník*, str. 105.

⁷³ Týž, str. 106.

Pták byl vždy předměstím chudiny.⁷⁴ Výstavba se hodně rozšířila v 16. století, kdy se zde, podobně jako v městské části Podolec, vedle boleslavských usedlíků usazovala chudina nejen z Čech, ale i z Německa.⁷⁵ „Co pak u Ptáku na předměstí zadní chasy německé, některých zběhlých, potají se zdržovalo a pomalu oznámilo, nejprve žebrotou chleba, pak rozličným šantročením tak se rozmnožilo, že někdy časem Boleslav jim bude těsná a zřídka pravého Čecha se tam uhlídá.“⁷⁶

Území na rozhraní Podolce a Ptáku charakterizovaly i dva ostrovy, vzniklé zbudováním mlýnských náhonů. Jeden ostrov se nazýval Sladovny, kde se soustřeďovalo především množství sladovnických provozoven. Druhý ostrov se jmenoval Trávníky, a to podle malých travnatých ostrůvků, které tady vytvořila ramena řeky Jizery.

Pták se Sladovnami a Trávníkem měl v roce 1595 dohromady 72 obytných domů.⁷⁷

Jak napsal Kezelius o Mladé Boleslavi na počátku 17. století: „Domy v tom městě ne příliš nákladně vystavené, ale k živnostem městským rozličným příhodné a užitečné, pro lidi domácí i přesporní...“.⁷⁸

V tomto období byly ale již ve městě i patrové domy se štíty většinou barokními, někdy i gotickými. V patře byly obývací světnice (zvané „seknice“), dole byly místnosti pro řemeslo a krám. Venku bylo loubí, dozadu vedla dlouhá, úzká a nízká chodba na dvůr.⁷⁹

Domovní čísla tehdy ve městě nebyla. Číslování domů bylo v Mladé Boleslavi provedeno až v roce 1785. Domy, alespoň význačnější, se od sebe lišily domovními znameními a názvem domu podle nich.⁸⁰

Na konci 16. století už byly ulice města dlážděné čedičovým kamenem lámaným v nedalekých Kosmonosích. V letech 1593 až 1594 byl dlážděn prostor u Svatojánské brány v Železné ulici, pod Svatovítskou bránou a dlažbou byla opatřena i část na Novém městě před bránou. Z roku 1599 pochází také zmínka o dláždění v židovské části města. Ve městě byl od 15. století vodovod. Na konci 16. století bylo ve městě již dvěstě domovních vodovodů.⁸¹

⁷⁴ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, str. 7.

⁷⁵ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 56.

⁷⁶ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 65.

⁷⁷ Šerák Miroslav, *Mladá Boleslav v pozdním feudalismu*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, str. 49.

⁷⁸ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 68.

⁷⁹ Bareš František, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese mladoboleslavském*, str. 189.

⁸⁰ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, str. 10.

⁸¹ Týž, str. 12.

3.2. Počet obyvatel, domů, sociální rozvrstvení

Zatímco v polovině 15. století dosahoval počet obyvatel města sotva dvou tisíc,⁸² na počátku 17. století bylo na základě zápisů v důchodních registrech a v gruntovních knihách podle Miroslava Šeráka⁸³ ve městě zjištěno 425 domů a Mladá Boleslav měla již kolem 3100 obyvatel.⁸⁴ Tímto počtem patřila Mladá Boleslav na páté místo v Čechách po Praze, Hradci Králové, Kutné Hoře a Žatci.⁸⁵

Ze sociálních skupin stáli proti bohaté šlechtě, pánům, rytířům a bohatnoucímu měšťanstvu řemeslníci, podruhové, nádeníci, žebráci a nuzáci.⁸⁶

Šlechtici vlastnili domy v okolí Karmele a byli ve službách zdejší vrchnosti. Řada z nich byla příznivci jednoty bratrské. Domy ve městě vlastnili i někteří příslušníci okolní šlechty, neboť Mladá Boleslav byla de facto hlavním městem boleslavského kraje a zdejší pán často vykonával úřad krajského hejtmana. Majetek zde měli například Cetenští z Cetna, páni z Vartemberka, Rodovští z Hustiřan, Habartičtí z Habartic, Mladotové ze Solopysk či Labouňští z Labouně.

Zámožní měšťané zabývající se obchodem, či zástupci výnosných oděvních, potravinářských a uměleckých řemesel, například kožešníci, kloboučníci, ševci, řezníci, pekaři a zlatníci žili převážně na Starém a Novém městě a tvořili nejmajetnější vrstvu obyvatelstva.

Na boleslavských předměstích byli usídleni především drobní řemeslníci jako například tkalci, barvíři, valcháři. Na Ptáku se podle kronikáře Kezelia usadilo na konci 16. století také mnoho „chasy německé“.⁸⁷ Zde také převážně sídlila početná městská chudina.

Zaměstnáním byli obyvatelé města v tomto období většinou řemeslníky nebo obchodníky. Část obyvatelstva byla zaměstnána jako tovaryši v řemeslech, část jako chasa ve mlýnech či sladovnách, část jako čeládka a část živořila jako nádeníci.⁸⁸ Z bohatších řemeslníků to byli například řezníci, pekaři, kožešníci, kloboučníci, ševci. Z drobných řemeslníků například tkalci, barvíři, valcháři, kteří byli usídleni především na předměstích.

⁸² Kolektiv autorů, *Mladoboleslavsko v proměnách času*, str. 79.

⁸³ Šerák Miroslav, *Mladá Boleslav v pozdním feudalismu*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, str. 42.

⁸⁴ Šerák Miroslav, *Zalidnění Mladé Boleslavi v 17. století*, in: *Boleslavica '68 – Sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavska*, str. 37.

⁸⁵ Šerák Miroslav, *Mladá Boleslav v pozdním feudalismu*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, str. 42.

⁸⁶ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, str. 16.

⁸⁷ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 65.

⁸⁸ Šerák Miroslav, *Mladá Boleslav v pozdním feudalismu*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, str. 42.

Někteří řemeslníci se také zabývali polním hospodářstvím. Ze 16. století se jmenují četné chmelnice, šafranice a vinice na všech stráních a návrších.⁸⁹ Kolem roku 1600 bylo ve městě sedm vinných šenků, tedy sedm vináren.⁹⁰

3.3. Náboženské vyznání obyvatel Mladé Boleslavi

Na počátku 17. století se obyvatelstvo Mladé Boleslavi hlásilo ke čtyřem vyznáním. Nejstarší a nejpočetnější skupinou byli kališníci, jejichž děkana volila městská rada. Kališníci pohlíželi na příslušníky jiných náboženství jako na vetřelce, to platilo hlavně o jejich pohledu na české bratry.⁹¹

Druhou skupinou věřících byli příslušníci jednoty bratrské. Jestliže roku 1619 žilo v Mladé Boleslavi celkem 3100 osob,⁹² pak čeští bratři tvořili na počátku 17. století kolem 17 % až 18 % boleslavského obyvatelstva.⁹³

Třetí, nejmladší náboženskou skupinou, byli luteráni vyznání augspurského. Byli to Němci z Podkrušnohoří a německých zemí,⁹⁴ které do města uvedl roku 1588 pan Bohuslav Joachim Hasištejnský z Lobkovic. Ten byl utrakvistou luterského směru. „Ten pán Hasištejnský mnoho čeládky německé měl i jiní se za nimi táhli, když se jim chléb český zachutnal, že se jim z Boleslavě nechtělo.“⁹⁵ Němci se usazovali především na Ptáku a na Podolci. Ale i ve vnitřním městě vytvořili svou kolonii kolem kostela sv. Jana s německým kaplanem, špitálem a školou. Domácí obyvatelstvo kališnické i českobratrské se s nimi nesžilo, zvláště proto, že německý kaplan ve svých kázáních napadal jiná vyznání, hlavně české bratry.⁹⁶

Ve městě žili také obyvatelé židovského vyznání. V roce 1620 tu žilo 27 židovských rodin, tj. 126 osob.⁹⁷ Od 17. století měli židé ve městě svou obec, kterou spravovali primas a

⁸⁹ Bareš František, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese mladoboleslavském*, str. 189.

⁹⁰ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, str. 31.

⁹¹ Bareš František, *Paměti města Mladé Boleslavi I*, str. 160,161.

⁹² Šerák Miroslav, *Zalidnění Mladé Boleslavi v 17. století*, in: *Boleslavica '68 – Sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavska*, str. 37.

⁹³ O zastoupení jednoty bratrské v obyvatelstvu Mladé Boleslavi podrobněji pojednávají kapitoly 7.3 a 9.

⁹⁴ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 11.

⁹⁵ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika Mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 65.

⁹⁶ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav pod vládou šlechty*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, str. 35.

⁹⁷ Pěkný Tomáš, *Historie židů v Čechách a na Moravě*, str. 280.

šest starších, tedy sedm osob (židovská sedmička). Obci platili roční poplatek.⁹⁸ Nevrlý poměr městského obyvatelstva k židům se stále prohluboval a vedl v roce 1629 ke stížnostem na židy.⁹⁹

Po roce 1620 bylo vyznání kališnické, českobratrské a luteránské zakázáno a v Mladé Boleslavi se začalo prosazovat náboženství katolické.

⁹⁸ Bareš František, *Průvodce po Mladé Boleslavi a okolí*, str. 32.

⁹⁹ Šerák Miroslav, *Mladá Boleslav v pozdním feudalismu*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, str. 42.

4. Jednota bratrská v Mladé Boleslavi

4.1. Počátek působení jednoty ve městě a její rozvoj

Jednota bratrská se na Mladoboleslavsko rozšířila záhy po svém vzniku. Již roku 1468 je připomínán sbor ve Vinařicích.¹⁰⁰ První zprávy o bratrech na Mladoboleslavsku i v samotné Mladé Boleslavi jsou z roku 1469, kdy se pan Jan Tovačovský z Cimburka uvázal v toto panství. V následujících letech se jednota prosadila v celém Pojizeří. Jednota bratrská měla na Mladoboleslavsku významné ochránce a podporovatele ve své vrchnosti, v představitelích šlechtického rodu Krajířů z Krajku. Jen přímá ochrana bratrské šlechty, někdy i proti samotnému králi, umožnila bratrskému společenství nerušený rozvoj.¹⁰¹ Mezi členy jednoty nebo její příznivce patřila významná část obyvatel, včetně řady šlechticů. Mnoho lidí bratrského vyznání se v Mladé Boleslavi usazovalo a mnoho zdejšího obyvatelstva se k bratrské víře přidávalo.¹⁰²

Již na konci 15. století daroval Adam Tovačovský z Cimburka spolu se svojí matkou Johankou z Krajku jednotě bratrské pustý klášter minoritů i s kostelem. Klášterního kostela sv. Bonaventury se mohlo využívat jako shromaždiště sboru. Bratři zde zřídili bratrský dům s příslušnými hospodářskými budovami, založili hřbitov, o málo později školu, od roku 1518 i tiskárnu a celý areál pojmenovali biblickým názvem Karmel. Pojmenování Karmel pochází s největší pravděpodobností až z druhé poloviny 15. století, i když nelze vyloučit jeho starší původ.¹⁰³ Tak se neobydlený klášter proměnil díky pomoci Johanky z Krajku v „dům

¹⁰⁰ Hrejsa Ferdinand, *Sborové Jednoty bratrské*, str. 171.

¹⁰¹ Privilegium Jana ze Šelnberka boleslavským podobojím z 25. srpna 1503, SOkA Mladá Boleslav I Aa 11. Privilegium, jímž Johanka z Krajku pojímá Bratři do výsad, udělených boleslavským podobojím, z 6. srpna 1511, SOkA Mladá Boleslav II–138-175. *Privilegia královských měst venkovských v Království českém z let 1420 – 1526*, vydal Jaromír Čelakovský, Gustav Friedrich, str. 1101. Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vydal Zdeněk Kamper, str. 31. Listina, jíž Kunrát z Krajku zapisuje Bratřím svobodný dvůr v Jemníkách roku 1542, SOkA Mladá Boleslav I Cb 8. Privilegium udělené Boleslavským Bratřím Arnoštem z Krajku 6. září 1544, SOkA Mladá Boleslav I Aa 16. Privilegium, jímž Karel a Adam z Krajku potvrzují Bratřím výsady 17. prosince 1576, SOkA Mladá Boleslav II – 314,71, svědecké podpisy pánů, II Bb 2,73b.

¹⁰² Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vydal Zdeněk Kamper, str. 57.

¹⁰³ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 90.

bratrský prostranný, rozkošný a příhodný“¹⁰⁴ a v následujících letech byl „nadán a odkazy mnohými ozdoben, rolíma, lukama, zahradami, vinicemi i kusem lesem ozdoben.“¹⁰⁵

Na správě boleslavského sboru se podílela řada významných představitelů jednoty bratrské. V Mladé Boleslavi působili např. Lukáš Pražský, Jan Roh, Jan Augusta, Jan Černý, Jan Blahoslav, Jan Kálef, Jan Efraim, Bartoloměj Němčanský, Matouš Konečný a Jan Brož. V průběhu 16. století stejně jako i na počátku 17. století se několikrát střídala období klidu a nerušeného rozkvětu jednoty bratrské s obdobími útlaku, příkoří a pronásledování bratří. I přes těžká období se jednotu bratrskou ve městě rozvíjela a Mladá Boleslav, významné hospodářské centrum kraje, byla od poloviny 16. století až do bělohorských událostí jednou z nejvýznamnějších bratrských lokalit v Čechách. Svědčí o tom mimo jiné i existence velkého bratrského sboru, školy, tiskárny i špitálu ve městě.

4.2. Bratrský velký sbor

Se stavbou „velkého sboru“, místa shromáždění bratří¹⁰⁶ započal Arnošt Krajíř zřejmě v roce 1553. Tehdy přikoupil k zahradě Jana Provazníka na Novém městě, kterou získal roku 1544, sousední dům od Tomáše Kováře.¹⁰⁷

Velký sbor byl stavěn v letech 1553 až 1554. Stavbu trojlodní baziliky postavené v renesančním stylu řídil Ital v krajířovských službách Matteo Borgorelli. Velký sbor je kazatelsky prostorný chrám s výbornou akustikou, bazilikálního tvaru. Podle Františka Bareše měl polokruhový presbytář, který uzavíral hlavní ze tří lodí, oddělenou od ostatních dvěma řadami čtyř toskánských sloupů, pouze dekorativní poslání.¹⁰⁸ Bazilika byla uvnitř vyzdobena, jak bylo u bratrské církve zvykem, jen střízlivě. Sloupy a stěny pokrývaly texty z Bible psané v češtině i latině. Na stropě byla sgrafitová výzdoba. Vnitřní zařízení bylo prosté, nebyly zde oltáře, ani sochy nebo obrazy.¹⁰⁹ Sbor mohl pojmut až 1200 osob. Ze tří

¹⁰⁴ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 60.

¹⁰⁵ Týž, str. 60.

¹⁰⁶ V jednotě bratrské se tímto slovem označovalo nikoli společenství, nýbrž budova sloužící za shromaždiště obce – Filipi Pavel a kol., *Malá encyklopedie evangelických církví*, str. 121.

¹⁰⁷ Bareš František, *Paměti města Mladé Boleslavě I*, str. 240.

¹⁰⁸ Týž, str. 242nn.

¹⁰⁹ Bareš František, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese mladoboleslavském.*, str. 222n.

lodí a empor hleděli přítomní k presbytáři, kde zasedal tribunál ecclesiae a odkud bylo čteno Písmo.

I když těsně před Velikonocemi 1554 přišel dopis od krále Ferdinanda, v němž připomínal nutnost dodržování mandátu z roku 1547 a hrozil tresty na hrdle i na statku, byl sbor na Velký pátek 23. března 1554 slavnostně otevřen. Sbor sloužil ke shromážděním a bohoslužbám „...v němž prostými zpěvy českými bez kadeřavé musiky Boha chválili, kázání slova Božího pilni bývali a neobmeškávali.“¹¹⁰

4.3. Boleslavská bratrská škola

Bratrská škola byla na Karmeli založena již v 15. století, nejspíše po příchodu bratra Lukáše Pražského. Největší zásluhu na jejím rozkvětu měl Jan Blahoslav. Kronikář Mistr Jiří Bydžovský ve zkratce vyjádřil pokrok, který škola udělala: „Škola též při témž domu bratrském pěkně vystavená byla, v níž se německé i české řeči, zvláště v pěkném písmě i v gramatice, mládež cvičila.“¹¹¹

I když každá církev měla v Mladé Boleslavi vlastní školu, nejvýznamnější z nich byla právě škola bratrská. Bratrské školy, jak přiznávali i odpůrci jednoty, byly v Evropě nejlepší. O tom svědčí i skutečnost, že do nich posílali své děti i příslušníci jiných církví, v nejednom případě dokonce až z Německa. Žáci bydleli společně s učiteli na Karmeli v bratrském domě. Nejmenší děti se učily v této škole čtení, psaní, katechismu a duchovnímu zpěvu. Dospělejší chlapci, s nimiž se počítalo pro službu v jednotě, pak studovali navíc latinu, řečtinu, hebrejštinu a němčinu. Český jazyk se začal na vysoké úrovni vyučovat zejména po roce 1571, kdy Jan Blahoslav vydal svou *Gramatiku českou*. Své absolventy vysílala škola často na zahraniční univerzity, především do Wittemberka, Heidelberka, Basileje či Ženevy.

¹¹⁰ Kezelijs Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vydal Zdeněk Kamper, str. 60.

¹¹¹ Týž, str. 60.

4.4. Bratrská tiskárna

K šíření své víry využívali členové jednoty bratrské i tehdejší novinku – knihtisk. Zprvu tiskli své spisy v Litomyšli či Norimberku.

Kolem roku 1518 založil na Karmeli člen jednoty bratrské, lékař a tiskař Mikuláš Belha či Kulha¹¹² – známější pod svým polatinštělým jménem Klaudián – tiskárnu, která byla na svou dobu výtečně vybavena. Z ní vycházely nejen knihy s náboženským obsahem, ale i spisy lékařské, přírodovědné a filozofické. Jeho vydavatelská činnost hned z roku 1518 je pozoruhodná, z jeho tiskařských lisů vyšlo v tomto roce sedm knih. Tiskárnu vedl do roku 1520. Boleslavským bratřím odkázal všechny knihy bohoslovecké s výjimkou latinské bible, kterou věnoval turnovskému písaři bratru Janovi.¹¹³

Pokračovatelem Mikuláše Klaudiána se stal jeho asistent Jiřík Štyrsa. Ve dvacátých letech 16. století přesunul tiskárnu na Podolec¹¹⁴ a do roku 1531 vytiskl asi dvacet knižních titulů. I on měl svého nástupce, tím se stal asi v roce 1532 Jindřich Šturm, u kterého jsou bezpečně prokázány pouhé dva tisky. Tiskárnu vedl až do své smrti v roce 1536. Po osmi letech se pokusil pozvolna hasnoucí pověst tiskárny na Karmeli vzkřísit kališník Václav Outský zvaný Vaněk Presař (tj. tiskař), který vydal mezi lety 1544 až 1547 tři knihy. Po jeho odstěhování z Mladé Boleslavi tiskárna zanikla.

Knihy vydané na Karmeli nesou ve své tiráži označení svého mladoboleslavského původu: „Press. In Monte Karmeli“ (Tištěno na hoře Karmeli).¹¹⁵

4.5. Bratrský špitál

Fungoval jako starobinec a nemocnice zároveň. První zmínka o něm je z roku 1555, kdy kožešník Vít, nově zvolený primas Mladé Boleslavi, jako jeden z úředníků špitálu potvrdil příjem odkazu Urbana Kosaře „do špitálu bratrského na chudé“.¹¹⁶

¹¹² správná podoba jména není jasná

¹¹³ Kolektiv autorů, *Mladoboleslavsko v proměnách času*, str. 80.

¹¹⁴ boleslavská čtvrť v podhradí pod knížecím Boleslavovým hradem

¹¹⁵ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 95.

¹¹⁶ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 41.

Mnozí bratři už od časů bratra Lukáše odcházeli na stáří do Mladé Boleslavi. Jejich útočištěm byl nejprve bratrský dům na Karmeli, později byl vytvořen samostatný útulek. Bratrský špitál pečoval o nemocné i zchudlé bratry. „Špitál také pro chudé lidi při témž sboru postaven byl a v něm nemálo chudých lidí, kterýmž sice vedle domu žebrat nedopouštěli, na almužnu chováno bylo.“¹¹⁷ Chudí bratři nežebrali, protože jednota pokládala žebrotu za ostudu církve. Špitál byl dotován bratrskou šlechtou i měšťany. Zanikl s vypuzením bratří z města v roce 1620.¹¹⁸

4.6. Jednota bratrská v Mladé Boleslavi na konci 16. a na začátku 17. století

Dne 26. ledna 1576 propustil císař Maxmilián bratrům Krajířům Mladou Boleslav z manství. Již v prosinci téhož roku potvrdili Karel a Adam z Krajku boleslavským bratřím všechny jejich výsady z dob Johanky, Kunráta i Arnošta z Krajku. Osvobodili je od všech daní a robot, povolili jim vařit pivo a svážet víno.

Výrazný zlom přinesl jednotě bratrské v Mladé Boleslavi rok 1588. 17. května 1588 zemřel Adam Krajíř z Krajku. „Léta 1588 v outerý po neděli cantate umřel urozený pán pan Adam Krajíř z Krajku, pán na Mladém Boleslavi; dokonal život na Kosmonosích...Nezanechal po sobě žádných dědicův.“¹¹⁹ Zemřel po meči jako poslední potomek mladoboleslavské větve krajířovské. Skončilo tak téměř stoleté vrchnostensví tohoto rodu, který poskytl bratřím jedinečné podmínky pro rozvoj.

Po dědickém sporu mezi sestrami pana Adama, Maruškou a Baruškou z Krajku, a vdovou po panu Adamovi, paní Martou z Veselice, se držitelem boleslavského panství stal katolík Jiří starší z Lobkovic a na Mělníce, nejvyšší hofmistr. Tím se protibratrský mandát z roku 1584¹²⁰ mohl uplatnit i na Boleslavsku.

12. září 1588 přišel Lobkovic do Boleslavi. Bratři ho žádali, aby jim potvrdil dosavadní výsady a svobody. Lobkovic však na žádost neodpověděl. Bratrské obci pod novou vrchností

¹¹⁷ Týž, str. 60.

¹¹⁸ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 143.

¹¹⁹ Kezeliuss Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 47 – 48.

¹²⁰ Rudolfov mandát proti Bratřím z roku 1584, SOKA Mladá Boleslav II Bb 6 – 7.

vyvstalo nové nebezpečí. Jan Kálef se proto uchýlil do Brandýsa nad Orlicí, kde již v prosinci 1588 zemřel.¹²¹

Zásluhou Karla ze Žerotína a Petra Voka z Rožmberka přešlo již 1. prosince 1588 boleslavské panství z rukou Jiřího z Lobkovic panu Bohuslavu Joachimovi Hasištejnskému z Lobkovic výměnou za panství chomutovské.¹²² Bohuslav Joachim Hasištejnský byl utrakvistou luterského směru „ten pán Hasištejnský mnoho čeládky německé měl i jiní se za nimi táhli, když se jim chléb český zachutnal, že se jim z Boleslavě nechtělo.“¹²³

V lednu 1595 byla sjednána „smlouva celá a dokonalá a trh, jímž Bohuslav Joachim Hasištejnský postupoval město Boleslav Mladého nad Jizerou vši obci boleslavské, zastoupené purkmistrem Cubiniem a konšely.“¹²⁴ Za 60 000 kop grošů míšeňských,¹²⁵ tj. 30 000 kop grošů českých¹²⁶ se město vykoupilo a stalo se svobodným. Zbavilo se tak vrchnostenského poddanství, které trvalo od roku 1334. V purkmistrovství se členové rady střídali po měsíci, primas se staral o hospodářské záležitosti po celý rok.

V únoru 1595 vznikl z bratrského podnětu manifest křesťanské tolerance „*Snesení společné v obci mezi Jednotou bratrskou a stranou druhou*“. „Snesení“ ukazovalo, že obě větve české reformace – kališnická i bratrská – se mohou tolerovat a spolupracovat. „Snesení“ mělo osm článků. Obě strany se zavazovaly ke svornosti, lásce a úctě. Každý boleslavský občan se mohl svobodně rozhodnout, ke které straně přistoupí a nesmělo mu být bráněno. V případě potřeby si měly obě strany pomáhat.¹²⁷ Německým luteránům, kteří nebyli do „Snesení“ zahrnuti, byly povoleny německé bohoslužby v kostele sv. Jana.

V červenci 1600 povýšil císař Rudolf II. Mladou Boleslav na královské město. Poplatek Mladoboleslavských činil 2500 kop grošů českých. Město muselo ročně odvádět královské komoře 100 kop grošů českých. Finanční zátěž města byla tak veliká. Navíc v roce 1595

¹²¹ Archiv Matouše Konečného, Svazek I. Část 1. „*Hned jsem k Vám dnes naschválí poslika svého vypravil*“. Kněžská korespondence Jednoty bratrské z českých diecézí z let 1610 – 1618, Ed. Jiří Just, str. 27.

¹²² Bareš František, *Paměti města Mladé Boleslavě I*, str. 90n.

¹²³ Kezelius Jiří Bydžovský: *Kronika Mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 65.

¹²⁴ Bareš František, *Paměti města Mladé Boleslavě I*, str. 97 – 100.

¹²⁵ Kezelius Jiří Bydžovský: *Kronika Mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 51.

¹²⁶ Archiv Matouše Konečného, Svazek I. Část 1. „*Hned jsem k Vám dnes naschválí poslika svého vypravil*“. Kněžská korespondence Jednoty bratrské z českých diecézí z let 1610 – 1618, Ed. Jiří Just, str. 28. Sedláček August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého X*, str. 39. Molnár Amedeo, *Boleslavští Bratři*, str. 233.

¹²⁷ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 67 a pozn. 178. Hrejsa Ferdinand, *Česká konfese*, str. 338.

postihl Mladou Boleslav velký požár, při kterém vyhořelo v Boleslavi téměř padesát domů a v roce 1599 zachvátil město mor.¹²⁸

Na konci 16. století opět vzrostly význam i autorita boleslavské bratrské obce i zdejšího biskupského sídla. Od roku 1598 se v Mladé Boleslavi konalo za sebou několik synodů.¹²⁹

Na základě ediktu Rudolfa II. ze září roku 1602 byl 11. listopadu „velký sbor“ uzavřen. 23. prosince byly pak zapečetěny bratrský dům na Karmeli i škola.¹³⁰ Zatčení byli čtyři bratři, kteří vyslovili svůj nesouhlas s uzavřením velkého sboru. Věznění byli až do července roku 1603 a propuštění na závazek, že budou chodit do děkanského kostela.¹³¹ Bratři se museli skrývat. Útlak ale postupně slábl, takže se bratři začali shromažďovat jako dříve a 27. června 1608 došlo v Mladé Boleslavi opět k otevření „velkého sboru“. „Bratři z Jednoty v městě Boleslava Mladého majíce sobě návštěví dáno od přednějších sbor tu v městě otevřítí dali a své náboženství svobodně provozovali.“¹³²

Dne 9. června 1609 vydal císař Rudolf II. Majestát o náboženské svobodě. Tento majestát se stal vložení do desk zemských zákonem. Tím bylo dovoleno svobodně se hlásit k České konfesi. V září 1609 požádali boleslavští bratři městskou radu o navrácení jejich dříve zabaveného majetku. Ke koupi jim dne 14. června 1610 pomohl Petr Vok z Rožmberka. Správa bratrského majetku byla pak Petrem Vokem svěřena Bohuchvalovi Berkovi z Dubé, Václavu Budovcovi z Budova, Václavu Pětipeskému z Chýš, Janu Milnerovi z Milhauzu, Kryštofu Mimoňskému a Janu ze Skalky. Sbor s bratrským domem, školou, špitálem a vším příslušenstvím byl vykoupen od mladoboleslavské obce za 3000 kop míšeňských a postoupen do vlastnictví opět jednotě bratrské starším bratrským správcům.¹³³

Po smrti bratra Bartoloměje Němčanského v roce 1609 byl povolán do Mladé Boleslavi Matouš Konečný. V jeho činnosti duchovenské i hospodářské mu občas pomáhal sudí jednoty bratr Jakub Narcissus. Ten ale v únoru 1611 zemřel a jeho úřad převzal Jan Lanecký.¹³⁴ Po odchodu bratra Konečného v roce 1621 se stal posledním bratrským správcem na Karmeli bratr Jan Brož – Brossius, který v Mladé Boleslavi setrval až do uzavření sboru v lednu roku 1623.

¹²⁸ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 12.

¹²⁹ Archiv Matouše Konečného, Svazek I. Část 1. „*Hned jsem k Vám dnes naschválí poslíka svého vypravil*“. Kněžská korespondence Jednoty bratrské z českých diecézí z let 1610 – 1618, Ed. Jiří Just, str. 28.

¹³⁰ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, str. 73.

¹³¹ Bareš František, *Paměti města Mladé Boleslavě I*, str. 111n.

¹³² Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, str. 87.

¹³³ Týž, str. 61.

¹³⁴ Archiv Matouše Konečného, Svazek I. Část 1. „*Hned jsem k Vám dnes naschválí poslíka svého vypravil*“. Kněžská korespondence Jednoty bratrské z českých diecézí z let 1610 – 1618. Ed. Jiří Just, str. 30

Dne 5. srpna 1620 přišlo do Mladé Boleslavi anglické vojsko, „...deset praporů v počtu dva tisíce vojáků pěchoty...“,¹³⁵ které zde pobývalo čtvrt roku. Vojáci zde působili velké škody a také na Karmeli – zvláště v Karmelském knižním skladu – „Léta Páně 1620 ...vojáci téměř čtvrt léta, přezlí a nevážní byvše, všecky truhly zotvíráti sobě kázali a tak, kdo co chtěl, z nich bral, až žalostno; i do kuchyně místo šatu k utírání jimi toho jiného pobráno bylo...“¹³⁶

Bitvou na Bílé hoře roku 1620 byl odboj českých stavů zlomen. Již za několik dní po bělohorské bitvě byla Mladá Boleslav obsazena vojskem arcivévody Leopolda. Bratr Matouš Konečný musel opustit Karmel.

17. října 1622 přišel do Mladé Boleslavi páter Johannes z řádu milosrdných bratří. Počátkem roku 1623 se hejtmanem města stal Václav Bechyně, který spolu s rychtářem Janem Cviglaviem podle přání papežského nuncia Caraffy zavřel 26. ledna 1623 velký bratrský sbor.¹³⁷ 31. ledna 1623 byla zakázána všechna shromáždění a poručeno bratrským kněžím, aby se z Karmele do západu slunce vystěhovali a odevzdali klíče od pokojů bratrského domu.¹³⁸ Toho dne odešel z Boleslavi poslední bratrský starší na Karmeli bratr Jan Brož s celou čeládkou. V únoru 1623 bylo pak vyhlášeno, aby bratři chodili do kostela a pokud tak neučiní, nebudou oni ani jejich děti pohřbeni na hřbitově. Pod hrozbou pokut byly zakázány schůzky bratří, své děti museli posílat do městské školy a bratrské knihy museli odevzdat na radnici.¹³⁹ Císař Ferdinand Štýrský daroval Karmel se vším příslušenstvím i bratrskými statky karmelitánům. Ti ale bratrské statky odprodali a odešli do Prahy.¹⁴⁰ Byla zničena i bratrská knihovna, jen část byla zachráněna čeládkou bratra Brože.

Tak skončilo období rozkvětu jednoty bratrské v Mladé Boleslavi. Teprve po dlouhých staletích se mohlo navázat na odkaz slavných bratří a sester z boleslavské Karmele.

¹³⁵ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 130.

¹³⁶ Molnár Amedeo, *Boleslavští Bratři*, str. 249.

¹³⁷ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 151.

¹³⁸ Týž, str. 151.

¹³⁹ Týž, str. 152.

¹⁴⁰ Týž, str. 182.

5. Nález na Karmeli – Archiv Matouše Konečného

Při rekonstrukčních pracích v objektu bývalého minoritského kláštera sv. Bonaventury v bývalém bratrském areálu na Karmeli v Mladé Boleslavi došlo v srpnu 2006 k unikátnímu nález. V klenebním zásypu podlaží mezi přízemím a prvním patrem byly stavebními dělníky nalezeny dvě truhličky, ve kterých bylo ukryto velké množství písemného materiálu. Jedná se o část osobního archivu boleslavského seniora – posledního bratrského biskupa, který sídlil v Mladé Boleslavi – Matouše Konečného. Tato část písemností vztahujících se ke správě boleslavské diecéze je dnes nazývána Archivem Matouše Konečného¹⁴¹ a uvedený fond je uložen v Muzeu Mladoboleslava. Převážná část nalezeného materiálu pochází z doby vykonávání biskupského úřadu Matouše Konečného. Biskup ukryl své písemnosti s velkou pravděpodobností před koncem roku 1620, krátce po bitvě na Bílé hoře před tím, než jako čelný představitel jednoty bratrské musel Mladou Boleslav obsazenou císařským vojskem opustit. Matouš Konečný pak odešel na bezpečnější místo, na Žerotínovo panství do Brandýsa nad Orlicí.

Nález, který lze označit za objev století, přináší informace o životě a působení jednoty bratrské v prvních dvou desetiletích 17. století v Mladé Boleslavi a okolí, o politických a náboženských dějinách v Čechách a na Moravě v předbělohorském období. Nalezené mladoboleslavské listiny vypovídají nejen o intelektuálním a církevním životě, ale i o běžném životě města a jeho okolí.

Nalezená korespondence náleží časově až na několik výjimek do období let 1610 až 1618. Matouš Konečný se zřejmě rozhodl dopisy mladšího data nenechat skryté bez dozoru, aby jejich případné nalezení nemohlo jednotu v souvislosti se stavovským povstáním kompromitovat. Další dopisy, které dostal v následujících letech, si odvezl zřejmě s sebou do Brandýsa nad Orlicí. Nález obsahuje přes 500 dopisů a na 100 různých dalších dokumentů, jako jsou účty, různé poznámky a zápisky, rukopis veršované skladby a rejstříky či inventáře.

Kromě boleslavského rejstříku byly nalezeny rovněž další tři desítky rejstříků, obsahujících jména členů jednotlivých sborů uspořádaných podle místa bydliště. Často jsou to záznamy opakovaně sepsané s odstupem několika let. Jedná se o rejstříky zahrnující oblast Pojizeří, Polabí, východních Čech a Prahu. Jsou to sbory Boharyně, Brandýs nad Orlicí,

¹⁴¹ Je užívána zkratka AMK = Archiv Matouše Konečného.

Dubenec, Heřmanovo (Choustníkovo) Hradiště, Hlavičky, Javornice, Kostelec nad Orlicí, Krchleby, Lanškroun, Liblice, Mnichovo Hradiště, Písečná, Praha, Rychnov nad Kněžnou, Smidary, Solnice, Stěžery, Tuchoměřice, Turnov, Žamberk a Žiželoves. Doposud byly známy pouze dva takové soupisy, registra moravských sborů ivančického z roku 1604 a ždánického z roku 1611. Studium nálezu byly získány informace o existenci několika sborů, které nemohly být v dřívějších pracích¹⁴² zaznamenány.

Matouš Konečný se narodil roku 1569 ve Strážnici na Moravě. Po studiích v německém Wittembergu působil jako jáhen v bratrské škole v Třebíči, zde byl v roce 1596 ordinován na kněze. Od roku 1604 byl členem úzké rady jednoty. Do Mladé Boleslavi přišel asi roku 1609, kdy nastoupil po zemřelém správci sboru senioru Bartoloměji Němčanském. Z Mladé Boleslavi odešel zřejmě v listopadu nebo v prosinci roku 1620 na panství Karla staršího ze Žerotína v Brandýse nad Orlicí. Zde v únoru 1622 zemřel.¹⁴³

V době biskupa Konečného na počátku 17. století byla Mladá Boleslav velkým městem. Měla kolem 3100 obyvatel,¹⁴⁴ což ji řadilo mezi nejlidnatější česká města. Jak již bylo uvedeno, žili ve městě kališníci, členové jednoty bratrské, kterých bylo přes 500, dále nevelká německá menšina vyznání luteránského¹⁴⁵ a také židé.

¹⁴² Hrejsa Ferdinand, *Sborové Jednoty bratrské*, str. 19nn.

¹⁴³ Říčan Rudolf, *Dějiny Jednoty bratrské*, str. 360.

¹⁴⁴ Šerák Miroslav, *Zalidnění Mladé Boleslavi v 17. století*, in: Boleslavica '68 - Sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavska, str. 37.

¹⁴⁵ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str.11.

6. Práce s registry boleslavského sboru z roku 1610 a 1611

S laskavým svolením pana magistra Pavla Sosnovce z Muzea Mladoboleslava mi bylo umožněno věnovat se části vzácného nálezu na mladoboleslavské Karmeli z roku 2006. Jednalo se o *Registra Zboru Boleslawského, Obnowená Leta 1610 Při Památce Swaté Trojice*¹⁴⁶ a *Registra Zboru Boleslawského, Obnowená Leta 1611 Při začátku Nowého Roku*.¹⁴⁷ Po předchozí prohlídce originálů register v Muzeu Mladoboleslava jsem pracoval s rejstříky v digitalizované podobě. Po popisu vnějšího vzhledu, rozsahu register, členění a úpravy zápisů i dodatečně zapsaných záznamů jsem pozornost věnoval vlastnímu obsahu register, tj. zápisům jmen členů boleslavského sboru jednoty bratrské a stanovení počtu vyjmenovaných bratrů a sester.¹⁴⁸ Zjištěné údaje byly pak základem pro další práci ve sledovaných oblastech, tj. účasti jednoty bratrské na správě města, zastoupení v cechovním systému, zjišťování majetkových poměrů boleslavských bratrů a sester i hledání dalších informací o členech boleslavského sboru jednoty.

Při práci s oběma registry, tj. z roku 1610 i 1611, jsem pracoval s původními údaji vyjadřujícími počty členů vypočtených přímo autorem register a zapsaných jako suma ke dni sepsání register, tj. ke dni Sv. Trojice roku 1610¹⁴⁹ a k Novému roku roku 1611.¹⁵⁰ Zároveň jsem provedl i své výpočty, kdy jsem vycházel i ze všech změn, které byly v průběhu roku do register dodatečně zaznamenány. U mnoha jmen jsou totiž v registrech pozdější přípisky, např. ke jménům rodičů bývají připsány jejich děti, někdy je připsáno místo pobytu. Často jsou rovněž dopsáni noví členové jednoty, jedná se s největší pravděpodobností o stoupence českobratrského vyznání, kteří se do Mladé Boleslavi přistěhovali z jiného sboru nebo se jedná o připsání vandrovních tovaryšů. Některá jména jsou naopak přeškrtnuta, tzn., že se tento člověk zřejmě odstěhoval. Řada jmen je označena křížkem na znamení úmrtí.

¹⁴⁶ AMK, sign. A3254/Mladá Boleslav/O/1610.

¹⁴⁷ AMK, sign. A3254/Mladá Boleslav/O/1611.

¹⁴⁸ Při transkripci jsem se snažil zachovat fonetickou kvalitu jazyka, jak ji odráží předloha, za použití novočeského pravopisného systému podle obecně uznávaných zásad transkripce. Dvojhlásku *au* přepisuji jako *ou* (např. *saudcové* – *soudcové*), zdvojené hlásky a hlásky, které se nevyslovují, jsou přepsány jedním písmenem (např. *radda* – *rada*). Psaní velkých písmen a hranice slov jsou upraveny ve shodě se současnou pravopisnou normou. Velká písmena jsem ponechal u osobních a pomístních jmen. Osobní a pomístní jména jsem transliteroval. Při transkripci jsem vycházel z transkripčních zásad, které shrnul Josef Vintř ve 121. ročníku *Listů filologických* (Vintř Josef, *Zásady transkripce českých textů z barokní doby*, in: *Listy filologické* 121, 1998, str. 341 – 346).

¹⁴⁹ 3. června roku 1610

¹⁵⁰ 1. ledna roku 1611

Do mnou uváděných počtů členů boleslavského sboru jsem tedy počítal všechny původně zapsané osoby, dále nově připsané členy, naopak jsem nepočítal jména, která byla škrtnutá či označena křížkem. Počty členů boleslavského sboru jednoty bratrské, které jsem zpracováním register tímto způsobem získal, se proto liší od údajů počtu členů uvedených autorem ke dni sepsání register. To potvrzuje, jak uvádí Dr. Jiří Just, že odchylky v počtu členů uváděných často v sumě na konci seznamů, jsou běžné.¹⁵¹

Ve své práci proto uvádím oba číselné údaje, tj. počty zapsané autorem register ke dni vzniku register i počty, které jsem vypočetl po všech změnách zaznamenaných do rejstříku. Mnou zjištěné počty, zahrnující všechny změny v zápisech, jsem v textu napsal pro informaci číselným údajem v závorce. Pokud jsem ve své práci počítal procentuelní vyjádření počtu členů, vycházel jsem při výpočtech z obou číselných údajů, tj. počtu členů uvedených autorem ke dni vzniku register i počtu členů vypočtených po všech dodatečně provedených změnách v záznamech. Procentuelní vyjádření počtu je pak pro větší přesnost uvedeno ve vypočteném rozmezí.

V době, kdy jsem pracoval s uvedenými registry, nebyla provedena ještě jejich foliace. Proto, pokud se v textu odkazují na registra, neuvádím číslo příslušného foliantu.

¹⁵¹ Just Jiří, *Neue Quellen zur Geschichte der Brüderunität in der Zeit vor der Schlacht am Weißen Berg. Der Fund des Archivs von Matouš Konečný in Mladá Boleslav*, in: Acta Comeniana 22 – 23 [46 – 47], 2009, str. 279.

7. Registra boleslavského sboru jednoty z roku 1610

7.1. Popis register

*Registra Zboru Boleslawského, Obnowená Leta 1610 Při Památce Swaté Trojice*¹⁵² obsahují seznam členů jednoty bratrské boleslavského sboru ke dni 3. června roku 1610. Jedná se sešitek o rozměru 17x11 centimetrů obsahující 66 stran.

Kdo je autorem register není v současné době známo. Dá se předpokládat, že je sepsal některý z karmelských duchovních. Podle řádů jednoty by je měl sestavovat správce boleslavského sboru, kterým byl v této době Matouš Konečný. Ale ten jako senior a hlava celé církve se touto činností zřejmě nezabýval, pouze do rejstříků přepisoval a prováděl opravy. Svědčí o tom také jiný typ rukopisu ve sledovaném rejstříku oproti potvrzenému písmu Matoušovu. Registra jsou psána česky, přebal obsahuje latinský text z Bible. Rejstříky členů jsou psány čitelně a úhledně, místy s opravami a vpisováním jinou osobou – zřejmě Matoušem Konečným. Písemnost je vzhledem ke svému stáří velice dobře zachovalá. V současné době je uložena v Muzeu Mladoboleslava.

Registra jsou členěna do několika částí. Začínají uvedením členů, kteří měli ve sboru určitou úlohu. Dále jsou vyjmenováni bratři a sestry, kteří byli roku 1610 do boleslavského sboru nově přijati. Následuje výčet členů v jednotlivých městských částech tehdejší Mladé Boleslavi. Členění je navíc podle sociálního postavení – nejprve jsou vypsáni členové šlechtického původu,¹⁵³ po nich jsou napsáni boleslavští měšťané a řemeslníci a zcela zvlášť, až na konci register, pak podruhové. Rejstříky poté pokračují vyjmenováním bratrů a sester, kteří žili v jednotlivých obcích spadajících pod správu boleslavského sboru. Nejvzdálenější lokalitou bylo Kopidlno, na druhém břehu řeky Jizery směrem na Mělník pak dnešní Vysoká Libeň. Další část register se věnuje sboru v Benátkách nad Jizerou, kde jsou opět nejprve uvedeni členové jednoty vykonávající vyjmenované funkce, následuje vypsání všech členů bratrského sboru v Benátkách nad Jizerou. Poté jsou uvedeni bratři a sestry v jednotlivých obcích v okolí Benátek nad Jizerou. Poslední tři strany register obsahují informace o vyloučených členech a dále údaje o spolubratrech, kteří byli po projevené lítosti nad svými

¹⁵² AMK, sign. A3254/Mladá Boleslav/O/1610.

¹⁵³ před jejich jménem je označení Pan, Paní

skutky opět do sboru přijati. Registra uzavírají údaje o bratrech a sestrách, kteří o Velikonocích roku 1610 veřejně litovali svých prohřešků.

Na každé straně register je v dolní části uveden součet členů uvedených na dané straně. Zvlášť jsou pak sečtení bratři a sestry v boleslavské městské části Starého a Nového města. Členové v ostatních městských částech (v Ptáku, na Podolci, na Trávníkách) nejsou sečtení. Dále jsou uvedeny celkové počty všech boleslavských a všech benáteckých členů. Na konci rejstříku je napsán součet „přespolních“ členů z levé i pravé strany řeky Jizery a nakonec celkový součet všech členů boleslavského sboru jednoty.

7.2. Členění register

1) Bratři a sestry vykonávající ve sboru určité funkce

V první části register jsou vyjmenováni bratři a sestry, kteří zastávali ve sboru určité funkce. Jednotliví členové sboru jsou v jednotlivých částech register uvedeni vždy v pořadí podle urozenosti, tzn., že na předních místech jsou jmenováni příslušníci šlechty, za nimi pak majetní měšťané a řemeslníci a poté následují jména ostatních členů sboru.

*Soudcové a smyrcové*¹⁵⁴ – 14 bratrů

Mezi nimi je uveden na předním místě např. Matyáš Borbonyus – známý lékař a básník, který měl v Mladé Boleslavi s manželkou podíl na jednom z domů a u města dvůr s pozemky. Zemřel jako exulant v Toruni roku 1629.¹⁵⁵ Dále tuto funkci zastával např. Kryštof Mimoňský. Byl to měšténin, spoluradní, 10 let primas mladoboleslavský, který ovládal tři jazyky a byl obci i lidem velice prospěšný. Zemřel v roce 1620.¹⁵⁶ Z dalších to byl Jan ze

¹⁵⁴ Soudcové měli své jméno podle smírčí funkce v urovnání rozepří. Byli zvaní staršími sborů a byli určeni k pomoci kněžím. Úřad soudců představoval zvlášť významnou instituci ve správě sborů. Měli navštěvovat domácnosti bratří a kontrolovat dodržování bratrského řádu, dále měli dohlížet na život bratrů a v případě provinění je napomínat nebo odkázat ke knězi. Měli také pozorovat vyloučené členy, zda neprojeví kající touhu po návratu do jednoty. Bratři soudcové byli voleni na doživotí. Byli dva, čtyři i více podle velikosti sboru – Říčan Rudolf, *Dějiny Jednoty bratrské*, str. 87, 316, 318, 323, 324.

¹⁵⁵ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper str. 141, pozn. Zdeňka Kampera č. 468.

¹⁵⁶ Týž, str. 130.

Skalky, od roku 1600 člen městské rady,¹⁵⁷ Vít Prácheňský, který byl členem městské rady od roku 1601,¹⁵⁸ Mikuláš Zahradka, který měl být na základě rozkazu císařské kanceláře v zimě roku 1602 dán do vazby¹⁵⁹ a Václav Jacek, který byl od roku 1608 až do roku 1623 členem městské rady.¹⁶⁰

*Hospodáři nad sbírkami*¹⁶¹ – 4 bratři

Tuto funkci zastával např. Jiří Prácheňský neboli Perníkář, který byl v létě 1606 zvolen za městského rychtáře.¹⁶²

*Šafáři nad almužnami*¹⁶³ – 3 bratři

Jedním z nich byl již dříve zmíněný Jan ze Skalky.

*Snoubcové k manželství*¹⁶⁴ – 3 bratři

Zde je jako jeden z bratrů opět uveden Jan ze Skalky a dále již zmíněný Václav Jacek.

S mladenci po večerním k vyslýchání zůstávati mají – 2 bratři

Jako jeden z nich je jmenován Symeon Švelba, který byl donucen roku 1623 emigrovat do Polska a Prus.¹⁶⁵

Nad dítkami a mládeží v sboru stráž držeti mají – 2 bratři

*Starší sestry*¹⁶⁶ – 10 sester

¹⁵⁷ Týž, str. 70.

¹⁵⁸ Týž, str. 70, 71.

¹⁵⁹ Týž, str. 73.

¹⁶⁰ Týž, str. 78, 107, 111, 124.

¹⁶¹ Hospodáři sborů shromažďovali pravidelnými pololetními nebo čtvrtletními sbírkami prostředky pro potřeby sboru a pečovali o církevní budovy. Společně s almužníky předkládali sboru výroční účty – Říčan Rudolf, *Dějiny Jednoty bratrské*, str. 326.

¹⁶² Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 74.

¹⁶³ Správcové nad almužnami čili almužníci dbali o podpory chudých a doplnění potřeb kněží. Aby nikdo netrpěl žebrotou (žebrota se v jednotě netrpěla), konaly se pravidelné sbírky na chudé. Almužníci vedli písemné záznamy o přijatých darech nebo odkazech. Byli aspoň tři; u jednoho byla pokladna, druhý měl k ní klíč, třetí měl registra, takže s penězi mohli hospodařit jen společně – Říčan Rudolf, *Dějiny Jednoty bratrské*, str. 88, 326.

¹⁶⁴ Byli to zvláštní rádci pro ty bratry, kteří chtěli vstoupit do stavu manželského. Svatba se pak měla konat ve vší skromnosti a svatebčané měli myslet hlavně na duchovní význam svatby – Říčan Rudolf, *Dějiny Jednoty bratrské*, str. 88, 89.

¹⁶⁵ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 207.

K vyslejšhání děveček v špitále i na pubědni v sboru – 7 sester

2) Bratři a sestry nově přijati do sboru roku 1610

Tito v péči přijati Léta Páně 1610

V této části registrer je uvedeno celkem 36 nově přijatých členů. U některých z nich je uveden i jejich věk, zde se jedná o děti ve věku od sedmi do dvanácti let.

3) Členové sboru v jednotlivých městských částech – na Starém městě, Novém městě, Podolci a na Ptáku.

a) Staré město

V Starém Městě bratři a sestry k dobrému svědomí přijati

Je uvedeno 143 (153) členů. Opět jsou zde uvedena jména některých bratrů vykonávajících ve sboru určité funkce – např. Matyáš Borbonyus, Kryštof Mimoňský, Mikuláš Zahrádka, Jan ze Skalky, Vít Prácheňský. Z mnoha dalších uvedených jmen je to např. Petr Červenka, který byl dlouholetým radním města Mladé Boleslavi, nebo Pavel Straka – člen městské rady od roku 1620.¹⁶⁷

Podruhové v Starém Městě

Tato skupina zahrnuje 19 (17) bratrů a sester.

Celkem tedy žilo na Starém městě v Mladé Boleslavi 162 (170) členů jednoty.

b) Nové město

V Nowém Městě bratři a sestry

Z této části města bylo zaznamenáno v registrech 180 (201) osob. Z těch významnějších to byl např. Pan Jan Rodovský z Hustiřan. Byl velitelem hotovosti v boleslavském kraji za českého povstání. Zúčastnil se bitvy na Bílé hoře, poté byl ze země vypovězen a odešel do

¹⁶⁶ či Sestry soudčí se spolu se soudci staraly o ženskou část sboru, měly dozor nad sestrami a dívkami, byly radou hospodyním v jejich manželských, mateřských a hospodyňských povinnostech; ve sborech působily od počátků jednoty až do 17. století – Říčan Rudolf, *Dějiny Jednoty bratrské*, str. 87, 326.

¹⁶⁷ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 124.

Pirny. Roku 1631 za saského vpádu se vrátil na čas do Čech.¹⁶⁸ Dále je v seznamu uvedena i jeho manželka Paní Lidmila Rodovská z Nové Vsi. Další jmenovaná Paní Alžběta Mateřovská byla manželkou Pana Fridricha Mateřovského z Mateřova, který byl pro účast na českém povstání vypovězen ze země. Oba byli nuceni odejít do emigrace, kde žili v letech 1623 až 1628.¹⁶⁹ V soupise je uveden i Jiřík Mladota. Dalším uvedeným bratrem je např. Adam Vrkoslav, který byl v letech 1618 až 1620 členem městské rady. Zemřel v roce 1641.¹⁷⁰

Podruhové v Novém Městě

Rejstřík obsahuje 22 (29) jmen.

Členů jednoty na Novém městě bylo tedy celkem 202 (230), tj o 40 (60) více než na Starém městě.

c) Podolec

Na Podolci a v Ptáku bratři a sestry

Registra uvádějí 95 (99) bratrů a sester bydlících v městské části Podolec.

d) na Ptáku

V Ptáku

Rejstřík jmenuje 28 (31) osob.

Podruhové na Podolci a v Ptáku

Zde žilo 22 (26) bratrů a sester.

Celkem tedy žilo na Podolci a na Ptáku 145 (156) členů jednoty.

¹⁶⁸ Týž, str. 207, poznámka Zdeňka Kampera č. 620.

¹⁶⁹ Týž, str. 207, poznámka Zdeňka Kampera č. 621.

¹⁷⁰ Týž, str. 111, 124, 235.

Ve všech městských částech Mladé Boleslavi roku 1610 žilo 515 (556) členů jednoty bratrské.

4) Členové jednoty v jednotlivých obcích spadajících do působnosti boleslavského sboru

Registra uvádějí jména bratří a sester žijících v obcích, které byly spravovány boleslavským duchovním jednoty. Tito členové jednoty buď docházeli na bohoslužby do sborů ve městech nebo se k nim shromažďovali v některých vsích. Jednalo se pak o tzv. kazatelské stanice. To byla místa, kde se scházela určitá skupina bratří, kteří neměli vlastního duchovního správce, proto k nim docházel správce nebo jáhen z nejbližšího sboru.¹⁷¹ Kazatelské stanice tak byly duchovně spravovány mateřským sborem.¹⁷²

Ve Mlejnech za městem – 7 členů

*Čejtičky*¹⁷³ – 3 členové

Dalowice – 5 členů

Bradlec – 3 členové

Stakory – 2 členové. Jedním z nich byl Pan Zdeněk Mladota ze Solopysk a na Stakořích. Počátkem roku 1621 byl ustanoven jako jeden z krajských komisařů boleslavského kraje.¹⁷⁴ Po bitvě na Bílé hoře byl postižen konfiskací polovičního podílu na svém stakorském statku.¹⁷⁵

*Stakorce*¹⁷⁶ – 1 člen

Březno – 7 členů.

*Zidňowes*¹⁷⁷ – 1 člen

Kolomuty – 1 člen

¹⁷¹ Hrejsa Ferdinand, *Sborové jednoty bratrské*, str. 17.

¹⁷² Říčan Rudolf, *Dějiny Jednoty bratrské*, str. 313.

¹⁷³ Čejtičky – dnes jsou součástí Mladé Boleslavi

¹⁷⁴ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 137, 447.

¹⁷⁵ Bílek Tomáš V., *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, str. 377.

¹⁷⁶ Stakory a Stakorce představují dnešní Horní a Dolní Stakory

¹⁷⁷ dnes Židněves

*Jemníky*¹⁷⁸ – 3 členky

*Wodice*¹⁷⁹ – 1 člen

Žerčice – 1 člen

Bojetice – 3 členové

*Teynec*¹⁸⁰ – 1 člen

*Daubrawice*¹⁸¹ – 2 členové

*Wlkawa*¹⁸² – 1 člen

*Dlauha Lhota*¹⁸³ – 1 členka - *Panna Justyna šlechtična Purkrabinka z Donína*

*Martinowice*¹⁸⁴ – 3 členové

Přepeře – 5 členů

*Maly Obrubce*¹⁸⁵ – 2 členové

*V Wobory*¹⁸⁶ – 6 členů

*Ve Mlejně Pod Bechowau*¹⁸⁷ – 1 členka

Skyšice – 2 členové

*Wlci Pole*¹⁸⁸ – 5 členů

*Libaně*¹⁸⁹ – 2 členové

Kopydlno – 13 členů

Češow – 5 členů (1 šlechtična a její 4 děti)

Uvedených 26 obcí, které patřily pod působnost boleslavského sboru jednoty, sdružovalo celkem 86 členů jednoty.

¹⁷⁸ dnes jsou Jemníky součástí Mladé Boleslavi

¹⁷⁹ dnes tato obec neexistuje, nacházela se asi 3 km východně od Mladé Boleslavi při toku říčky Klenice

¹⁸⁰ dnešní Týnec, součást města Dobrovice

¹⁸¹ dnešní město Dobrovice asi 7 km jihovýchodně od Mladé Boleslavi

¹⁸² dnešní Vlkava

¹⁸³ dnešní Dlouhá Lhota

¹⁸⁴ dnes Martinovice, součást obce Sukorady

¹⁸⁵ dnešní Obrubce

¹⁸⁶ dnešní Obora je součástí obce Obrubce

¹⁸⁷ dnes Bechov

¹⁸⁸ Vlčí Pole – součást Dolního Bousova

¹⁸⁹ dnešní Libáň

Sbor Benátky

Sbor v Benátkách nad Jizerou byl nejpočetnější kazatelskou stanicí spadající do působnosti boleslavského sboru. Samostatný sbor zde existoval do roku 1547, od té doby zde byla jen kazatelská stanice.¹⁹⁰ Po českém stavovském povstání roku 1547 se totiž Benátky staly majetkem panovníka a ten bránil tomu, aby na korunním majetku působil samostatný správce sboru. Proto byl poměrně velký benátecký sbor spravován z Mladé Boleslavi.

Nejprve jsou uvedeni bratři a sestry zastávající ve sboru určité funkce.

Soudcové – 3 bratři

Starší sestry – 3 sestry

K vyslychání pacholat – 2 bratři

K vyslychání děvčat – 1 sestra

Poté jsou vypsáni členové jednoty žijící v Benátkách.

Celkem žilo v Benátkách 70 (76) bratrů a sester.

Obce v okolí Benátek nad Jizerou spadající taktéž pod správu boleslavského sboru:

*V Sobětušich*¹⁹¹ – 2 sestry

Ve Wšejanech – 1 bratr

*Ve dvorich Welibykych u Nymburka*¹⁹² – 1 sestra

*V Luštěnicích*¹⁹³ – 2 sestry

V Bobnicích u Nymburka – 1 sestra

*Na Hrušowě*¹⁹⁴ – 2 členové

*Ve Wtelně Jizerném*¹⁹⁵ – 1 člen

¹⁹⁰ Hrejsa Ferdinand, *Sborové Jednoty bratrské*, str. 20.

¹⁹¹ dnešní Sobětuhy, asi 10 km jihozápadně od Benátek

¹⁹² dnes Veleliby u Nymburka

¹⁹³ dnes Luštěnice

¹⁹⁴ dnes Hrušov

*Na Stránově*¹⁹⁶ – 2 členové, jeden z nich byl Pan Michal Slavata z Chlumu. Zúčastnil se českého povstání roku 1618. Na přimluvu svého bratra, mocného Viléma Slavaty, mu byla udělena milost. Měl ovšem přestoupit ke katolické víře. Ale raději se odstěhoval a odevzdal Stránov roku 1627 svému bratru Jáchymovi Slavatovi. Po návratu do Čech se mu dostalo lhůty k přestoupení na víru katolickou. Nikdy však opravdu nepřestoupil.¹⁹⁷ Zemřel 14. 4. 1640 a byl pohřben bez ceremonií do hrobu pánů Krajířů na pohřební zahradě u kostela sv. Havla.¹⁹⁸

*V Sobinkách*¹⁹⁹ – 4 členové

*V Nemeslowicích*²⁰⁰ – 2 členové

V Strenicích – 1 člen

V Sušně – 5 členů

V Chotětově – 2 členové

*Na Libeni*²⁰¹ – 23 členů, např. šlechtična Paní Alžběta Hrzáňová z Dubec, její 3 děti a 4 děvečky

*Wrutice*²⁰² – 2 členky

Sedlec – 4 členové

*V Březince*²⁰³ – 1 člen

*V Strance*²⁰⁴ – 1 členka

Ve Mšeně – 1 členka

*V Krasný Wsi*²⁰⁵ – 1 člen

V Kowáni – 2 členky

*Ve Mlejně Podkowáni*²⁰⁶ – 1 členka

¹⁹⁵ dnes Jizerní Vtelno

¹⁹⁶ dnes je Stránov součástí Jizerního Vtelna

¹⁹⁷ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, pozn. Zdeňka Kampera č. 716.

¹⁹⁸ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper str. 235.

¹⁹⁹ dnes Sovínky

²⁰⁰ dnes Nemyslovice

²⁰¹ dnes Vysoká Libeň

²⁰² dnes Kropáčova Vrutice

²⁰³ dnes je Březinka součástí obce Plužná, asi 5 km severně od Katusic

²⁰⁴ dnes Stránka

²⁰⁵ dnes Krásná Ves

*V Linech*²⁰⁷ – 1 členka

V Borči – 1 členka

Ve výše uvedených obcích (od Sobětuch po Boreč) žilo celkem 65 bratrů a sester. Jednalo se o obce ležící směrem na jih, jihovýchod, jihozápad a západ od Mladé Boleslavi. Až na malé výjimky (Všejanya, Veleliby, Bobnice, Luštěnice) se jednalo o obce ležící na pravém břehu Jizery.

Na konci tohoto oddílu register je uveden celkový počet všech členů boleslavského sboru jednoty bratrské. „*A všech těch v rejstřících 714*“. Tzn., že autorem register bylo vypočteno 714 osob.

Pokud byly mnou započteny všechny v rejstřících vyznačené změny, činí počet všech členů jednoty v boleslavském sboru 783 duší. Rozdíl tedy činí 69 osob.

5) Seznam členů, kteří byli již delší dobu vyloučení z jednoty

Tito odloženi zůstávají již dávno – 20 osob

Ke každému jménu je vždy uveden důvod vyloučení. Tyto důvody byly různé. Jednalo se např. „*pro rozloučení se v manželství a hanění se*“, „*pro své mnohé bezbožnosti*“, „*pro ožralství a zlodějství*“, „*pro mord, o nějž soud mají před právem*“, „*pro každodenní opilství*“.

Z uvedených dvaceti jmen je sedm přeškrtnuto, lze tedy předpokládat, že tyto osoby byly po projevené lítosti nad svými prohřešky přijaty zpět do sboru.

Při porušení bratrské kázně byl bratr nejprve za svůj prohřešek napomenut jiným spolubratrem, pokud napomenutí nebylo uposlechnuto, sdělil spolubratr tento prohřešek knězi nebo soudci a ten hřešícího opět napomenul, zatím také v tajnosti. Pokud ani to nepomohlo, byl viník oznámen ostatním soudcům a ti ho společně předvolali k domluvě. Pokud se nepolepšil, byl vzdálen od stolu Páně až do doby jeho pokání. Pak měl církev veřejně odprosit před soudci. Pokud byl hříšník stále neústupný, došlo k jeho vyloučení ze sboru. Pokud ale litoval svého hříchu, mohl být po pokání opět přijat zpět.²⁰⁸

²⁰⁶ dnes Podkovář – místní část Kováně

²⁰⁷ dnes Líný

²⁰⁸ Říčan Rudolf, *Dějiny Jednoty bratrské*, str. 328 – 329.

6) Seznam vyloučených členů jednoty v roce 1610

Leta 1610 v pátek po druhé neděli po Svaté Trojici vyloučeni v sboru zjevně – 2 osoby

7) Seznam členů, kteří po projevené lítosti nad svými prohřešky byli přijati zpět do sboru roku 1609

Leta 1609 v pátek před nedělí pokoru učinili před Bratřími soudci tito kající a k službám puštění – 11 bratrů a sester

8) Seznam členů, kteří byli koncem roku 1609 vyloučeni pro tanec

Leta 1609 při Vánocích odloženi pro tanec – 4 osoby

9) Jména dvou sester, které se o Velikonocích 1610 mezi sebou smířily

Leta 1610 při Velikonoci smířeny Katerina Austěcha s Annau Kejsowou, kteréž staré nevole měli od několika let

10) Seznam členů, kteří o Velikonocích roku 1610 veřejně litovali svých prohřešků

Ti zas se pokoru učinili Leta 1610 o Velikonoci – 3 osoby

Tímto údajem registra boleslavského sboru z roku 1610 končí.

7. 3 Zhodnocení register z roku 1610

Číselný údaj zapsaný v registrech ke dni Sv. Trojice roku 1610 uvádí 515 členů jednoty žijících v Mladé Boleslavi, 70 členů jednoty v Benátkách a celkový počet 714 všech bratrů a sester boleslavského sboru jednoty.

Sečtením členů v Mladé Boleslavi, v Benátkách a všech okolních obcích, které spadaly pod působnost boleslavského sboru, byl zjištěn počet 714 (783) bratrů a sester. Z toho 515 (556 členů), tj. 71 – 72 %, žilo v samotné Mladé Boleslavi a 199 (227) členů, tj. 28 – 29%, žilo v okolních obcích. Ženy přitom tvořily 60 % všech členů. Registra zahrnují osoby různého společenského postavení – od šlechticů až po podruhy. Z celkového počtu členů boleslavského sboru jednoty bylo 31 příslušníků vyšší šlechty, z toho 7 šlechticů žilo v Mladé Boleslavi a 24 v okolních obcích.

S počtem převyšujícím 700 členů patřil boleslavský sbor jednoty bratrské na začátku 17. století k největším v celém Českém království. Některé sbory, jako Přerov, Prostějov a zvláště Praha, měly v době svého rozkvětu 300 až 500 členů. Sbor v Ivančicích, jeden z největších na Moravě, čítal roku 1604 dohromady 300 osob.²⁰⁹ V dalším centru jednoty bratrské v Čechách – v Brandýse nad Orlicí – bylo dle rejstříku z roku 1613 zaznamenáno celkem 266 osob, přičemž v samotném městě to bylo 101 členů.²¹⁰ Četné jiné sbory měly daleko méně členů. Průměrně měly bratrské sbory na počátku 17. století nanejvýš 200 osob.²¹¹ Na Moravě bylo více sborů větších než v Čechách, z největších byl ve Ždánicích, který měl i s dětmi 600 členů.²¹² Na Moravě bylo celkem 86 samostatných bratrských sborů,²¹³ např. Boskovice, Holešov, Ivančice, Kyjov, Prostějov nebo Strážnice. V Čechách bylo celkem 61 samostatných bratrských sborů,²¹⁴ např. v Boharyni u Nechanic, Brandýse nad Labem, Lanškrouně, Pardubicích, Žamberku nebo Třeboni.

Počet členů jednoty bratrské v době před Bílou horou v Čechách a na Moravě činil 40 000 osob, z toho 16 000 v Čechách a 24 000 na Moravě. Z celkového počtu obyvatelstva činila tedy jednota bratrská v Českém království na počátku 17. století přibližně 1,5 %. Vzhledem k celkovému počtu obyvatelstva v Čechách a na Moravě činilo procentuelní zastoupení členů jednoty v Čechách 0,8 % a na Moravě 3 %.²¹⁵

²⁰⁹ Hrejsa Ferdinand, *Sborové jednoty bratrské*, str. 17.

²¹⁰ AMK, sign. A3254/Brandýs nad Orlicí/O/1613. Archiv Matouše Konečného, Svazek I. Část 1. „*Hned jsem k Vám dnes naschválí poslíka svého vypravil*“. Kněžská korespondence Jednoty bratrské z českých diecézí z let 1610 – 1618. Ed. Jiří Just, str. 24.

²¹¹ Hrejsa Ferdinand, *Sborové jednoty bratrské*, str. 17.

²¹² Týž, str. 161.

²¹³ Týž, str. 158.

²¹⁴ Týž, str. 65.

²¹⁵ Týž, str. 17.

Podle práce PhDr. Šeráka²¹⁶ žilo na počátku 17. století v Mladé Boleslavi celkem 3100 osob. Registra boleslavského sboru k roku 1610 zmiňují celkem 515 (556) členů jednoty ve městě. Členové jednoty tak představovali kolem 17 – 18 % z celkového počtu obyvatel města.

Z výše uvedeného vyplývá, že podíl členů jednoty bratrské v Mladé Boleslavi na celkovém počtu obyvatel města několikanásobně (12x !) převyšoval průměrné zastoupení jednoty v počtu obyvatel tehdejšího Českého království.

Hranice působnosti jednotlivých sborů jednoty byly nezávislé na správním členění země. Proto i hranice působnosti boleslavského sboru se nekryly s hranicemi tehdejšího boleslavského kraje. Např. do působnosti boleslavského sboru patřily i obce Libáň, Kopidlno a Česov. Tyto obce patřily již do Královéhradeckého kraje.²¹⁷ Naopak např. Mnichovo Hradiště a okolní obce, které se nacházely v blízkosti Mladé Boleslavi a patřily do boleslavského kraje, pod správu boleslavského sboru zahrnuty nebyly. Byly totiž spravovány samostatným správcem, který byl podřízen boleslavskému senioru. Stejná situace byla i v Bělé pod Bezdězem, která patřila také do boleslavského kraje, ale nepatřila pod správu boleslavského sboru. Sídli zde vlastní správce – bratr Jan Chlupáč.²¹⁸

Registra také přinášejí informace o společenském postavení členů, kdy příslušníci vyšší šlechty byli v registrech titulováni *Pán, Paní*. Z uvedených jmen je možné se dozvědět také o povoláních některých členů, např. Tobiáš Kloboučník, Maruše Kosařka, Symeon Pekař, Dorota Lazebnice, Eva Mlynářka, Tomáš Písař, Tomáš Myslivec, Michal Krejčí, Bartoloměj Truhlář, Pavel Mydlář, Jiří Perníkář. Z register je taktéž patrné, že členy jednoty byly často celé rodiny. Nejdříve bývá uveden muž, pak jeho žena a jejich děti.

Dále je možné porovnat rozšíření jednoty v jednotlivých obcích v průběhu času. Např. v roce 1575 byl kostel v Řitonicích u Sobotky dán panem Heřmanem Varlejchem z Bubna a na Skašově bratrům.²¹⁹ V registrech jednoty bratrské z roku 1610 ovšem obec Řitonice není uvedena, tzn., že v roce 1610 zde již zřejmě žádní bratři nebo sestry nežili.

Obdobně i v obci Struhy u Benátek nad Jizerou byl tamní kostel roku 1575 dán bratrům²²⁰ a na čas zde byl bratrský i duchovní správce celé farnosti.²²¹ V registrech z roku 1610 ovšem Struhy také nejsou zapsány, tudíž zde k tomuto roku členové jednoty zřejmě již nežili.

²¹⁶ Šerák Miroslav, *Zalidnění Mladé Boleslavi v 17. století*, in: Boleslavica '68 – Sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavska, str. 37.

²¹⁷ Balbín Bohuslav, *Krása a bohatství české země*, str. 215.

²¹⁸ Hrejsa Ferdinand, *Sborové Jednoty bratrské*, str. 33.

²¹⁹ Týž, str. 50.

²²⁰ Týž, str. 52.

²²¹ Týž, str. 52.

Přitom je velmi pravděpodobné, že uvedené obce spadaly v roce 1610 do působnosti boleslavského sboru, neboť obce v jejich těsné blízkosti v registrech uvedeny jsou, a pokud by zde členové jednoty žili, byli by do register zapsáni.

Ferdinand Hrejsa ve své práci věnované bratrské topografii uvádí, že bratrský sbor v Mladé Boleslavi měl 300 až 500 členů.²²² Na základě objevených register byl zjištěn počet přesahující 700 členů. Teprve nyní, díky nálezům register, lze naše znalosti rozšířit a doplnit o to, co z důvodu nedostatku pramenů nemohlo být zaznamenáno.

²²² Týž, str. 17.

8. Registra boleslavského sboru z roku 1611

8.1. Popis register

*Registra Zboru Boleslawského, Obnowená Leta 1611 Při začátku Nowého Roku*²²³ obsahují seznam členů jednoty bratrské boleslavského sboru k počátku ledna roku 1611. Jedná se sešitek o rozměru 17x11 centimetrů obsahující 76 stran.

Registra mají obdobný vzhled, přebal i úpravu jako rejstříky z roku 1610. Kdo je jejich autorem není, stejně jako v případě register z roku 1610, v současné době známo. Vzhled rukopisu a typ písma je stejný jako v registrech z roku 1610. Dá se tedy předpokládat, že jejich autor byl týž. Rovněž zápisy jsou psány v češtině. Na některých místech byly dodatečně provedeny zápisy jinou osobou. Některá jména osob byla přeškrtnuta, u některých jmen byl vepsán křížek na znamení úmrtí. Rejstříky jsou stejně jako většina nálezů Archivu Matouše Konečného přes své stáří velice dobře zachovalé. V současné době jsou i tato registra uložena v Muzeu Mladoboleslavska.

Registra jsou členěna obdobně jako registra z roku 1610. Po výčtu nově přijatých členů jednoty za rok 1611 následuje zápis členů, kteří zastávali ve sboru určitou funkci. Dále jsou vyjmenováni členové jednoty bratrské v jednotlivých částech města Mladé Boleslavi. Poté následuje výčet bratří a sester žijících v okolních obcích, které patřily pod správu boleslavského sboru. Registra dále přináší informace o členech sboru v Benátkách nad Jizerou. Zde je opět členění obdobné jako v Mladé Boleslavi – na předních místech jsou nejprve vyjmenováni členové, kteří zastávali v místním sboru určité funkce, teprve pak následuje výčet ostatních tamějších členů jednoty bratrské. Rejstříky poté pokračují uvedením obyvatel českobratrského vyznání v obcích v okolí Benátek nad Jizerou. Registra uzavírají informace o vyloučených členech. Jsou uvedena jejich jména i důvody vyloučení ze sboru. Dále jsou jmenováni spolubratři, kteří litovali svých prohřešků, a proto byli do sboru znovu přijati. Nakonec jsou zapsána jména členů, kterým byl odepřen přístup k bohoslužbám.

²²³ AMK, sign. A3254/Mladá Boleslav/O/1611.

8.2. Členění register a zpracování údajů z register

Registra jsou členěna na tyto části:

- 1) Nově přijatí členové jednoty za rok 1610
- 2) Bratři a sestry vykonávající ve sboru určité funkce
- 3) Členové sboru v jednotlivých městských částech – na Starém městě, Novém městě, Podolci a na Ptáku
- 4) Členové jednoty v jednotlivých obcích spadajících do působnosti boleslavského sboru jednoty bratrské
- 5) Seznam členů, kteří byli již delší dobu vyloučeni z jednoty
- 6) Seznam členů, kteří projevili lítost nad svými prohřešky
- 7) Seznam členů, kterým byl odepřen přístup k bohoslužbám

Podle register z roku 1611 žilo na Starém městě v Mladé Boleslavi celkem 165 (152) členů jednoty bratrské. Na Novém městě bylo registrováno 207 (193) členů, tj o 42 (41) více než na Starém městě. Na Podolci a na Ptáku (včetně osob žijících Mezi branami a na Trávnících) je pak uvedeno 154 (157) bratrů a sester. Ve všech městských částech Mladé Boleslavi žilo roku 1611 celkem 526 (502) členů jednoty bratrské.

Ve 25 obcích a osadách, které byly v okolí Mladé Boleslavi a spadaly pod působnost boleslavského bratrského sboru, žilo celkem 84 (80) členů.

V Benátkách nad Jizerou spadajících také pod správu boleslavského sboru žilo 61 (62) bratrů a sester. Obce v okolí Benátek nad Jizerou pak sdružovaly celkem 68 (63) členů.

Registra boleslavského sboru jednoty bratrské z roku 1611 uvádějí tedy celkem 739 (707) bratrů a sester.

9. Porovnání register z roku 1610 a 1611

Obě sledovaná registra mají stejný vnější vzhled i úpravu a i jejich vlastní zpracování je velmi podobné. Rejstříky z roku 1611 jsou o deset stran obsáhlejší. Členění jednotlivých částí je až na malé výjimky stejné. Písmo autora je velmi podobné, dá se tedy předpokládat, že autor obou register byl týž, nejspíš některý z karmelských duchovních.

Registra z roku 1610 uvádí 714 (783) bratrů a sester – členů boleslavského sboru. Rejstřík z roku 1611 jmenuje 739 (707) členů.

Pokud se vychází z **počtu uvedeného autorem** rejstříků k datu vzniku register, pak během jednoho roku došlo k nárůstu o 25 osob, tj o 3,5 %. Co se týče Boleslavi samotné, i zde došlo k nárůstu z 515 na 526 osob. V okolních obcích se počet členů jednoty také zvýšil ze 199 v roce 1610 na 213 v roce 1611. Rozdíl mezi roky 1610 a 1611 je dán mimo jiné i registrováním vandrovních tovaryšů. Zajímavé je, že se zvýšil počet příslušníků vyšší šlechty, členů jednoty bratrské – z 31 na 38. K nárůstu počtu však došlo pouze mimo Mladou Boleslav – z 24 na 31. Tím se podíl příslušníků vyšší šlechty v celkovém počtu členů boleslavského sboru jednoty zvýšil ze 4 % v roce 1610 na 5, 2 % v roce 1611.

Pokud dojde k porovnání údajů **po všech dodatečně zaznamenaných změnách** v rejstřících, pak během jednoho roku, mezi roky 1610 a 1611, došlo naopak k poklesu o 76 osob, tj. o 10 %. Co se týče Boleslavi samotné, zde došlo k poměrně značnému poklesu z 556 členů na 502 členů. V okolních obcích se počet členů jednoty taktéž snížil z 227 v roce 1610 na 205 v roce 1611. V následujícím roce 1611 se pak podíl členů jednoty bratrské na celkovém počtu obyvatel Mladé Boleslavi snížil na přibližně 16 %. Pokud se zamýšlíme nad příčinou tohoto poklesu, možnou odpověď mohou podat záznamy v registrech. V seznamech členů z roku 1611 se objevuje velké množství jmen, která jsou přeškrtnuta a označena křížkem – jde tedy o členy, kteří od posledního záznamu v registrech v předchozím roce zemřeli. Počet zemřelých členů je vyšší než počet nově přijatých. Dále jsou některá jména v rejstřících pouze přeškrtnuta, lze tedy předpokládat, že tito členové byli buď z jednoty vyloučeni nebo se odstěhovali.

Vychází-li se z toho, že na počátku 17. století měla Mladá Boleslav kolem 3100 obyvatel,²²⁴ pak představovali členové jednoty bratrské v roce 1610 i 1611 kolem 17 % až 18 % obyvatel města.

²²⁴ Šerák Miroslav, *Zalidnění Mladé Boleslavi v 17. století*, in: Boleslavica '68 – Sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavska, str. 37.

10. Jednota bratrská ve správě města na počátku 17. století

10.1. Správa města na počátku 17. století

Na správě města Mladé Boleslavi se na počátku 17. století podílela městská rada, konšelé obecní a starší z obce. Důležitou funkci policejní a soudní zastával ve městě rychtář, který měl dohled nad veřejným pořádkem ve městě. Rychtář byl výkonným orgánem nejen soudu konšelského, ale i městské policie.²²⁵ Své pomocníky si volil rychtář sám.²²⁶

Při obnově městské rady bylo voleno dvanáct přísežných konšelů čili radních,²²⁷ dále bylo voleno většinou, a to od roku 1602, šest konšelů obecních²²⁸ a volili se i obecní starší,²²⁹ jejichž počet se ustálil od roku 1602 na dvanácti. V Mladé Boleslavi byly tedy tři samosprávné sbory – trojí sbor²³⁰ neboli tzv. „trojí úřad“, „trojí pečeť“, ²³¹ jak je uvedeno např. v zápise dědických knih z roku 1626: „Téhož léta za pana purkmistra Jiřího Hájka primasa, od přední rady a konšel starších obecních voleny osoby do třetího ouřadu na místě vši obce, aby pomáhali, považovali a zavírali věci obecní.“²³²

Přední sbor městské rady se v Mladé Boleslavi nazýval „konšely lavičnými“, neboť jeho členové zasedali ve čtyřech lavicích neboli v „lávách“.²³³ Konšelé vydávali alespoň jednou ročně, většinou před obnovou rady, různé řady týkající se policie, bezpečnosti a mravů. Nejčastějším v městských řádech byl zákaz nošení zbraně.²³⁴

Konšelé nepracovali pro obec zadarmo. Měli příjem z vybíraných pokut a brali poplatky za úřední služby – např. za vpisování do knih. Výhodný příjem byl, když někdo prodával dům. Konšelé chodili také na kšafty a na pozůstalostní odhady, z nichž také dostávali důchod. Za určitý konšelský příjem lze považovat také časté hodování na radnici.²³⁵

²²⁵ Winter Zikmund, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný mezi r. 1420 – 1620. Díl II.*, str. 3 – 4.

²²⁶ Týž, str. 15.

²²⁷ Vojtíšek Václav, *Z právních dějin československých měst*, str. 9.

²²⁸ v některých záznamech jsou označováni také jako konšelé starší obecní

²²⁹ neboli starší z obce

²³⁰ Winter Zikmund, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný mezi r. 1420 – 1620. Díl I.*, str. 634.

²³¹ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, str. 52.

²³² Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 135.

²³³ Winter Zikmund, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný mezi r. 1420 – 1620. Díl I.*, str. 633.

²³⁴ Týž, str. 66.

²³⁵ Winter Zikmund, *Zlatá doba měst českých*, str. 113.

Příkladem takového hodování na radnici je záznam z roku 1619, kdy náklad na „svačinu při obnově“ byl opravdu velký: „obnášit 74 kop 29 grošů 4 denáry.“²³⁶ Dále se v Knize městských počtů uvádí, že roku 1619 platili páni konšelé kuchaři „od vytažení 6 zajíců a 2 lišek, které uhonili sami, „šmahem“ 20 grošů, od zabiti 33 zajíců po 6 denárech a outraty při 3 večerích, na nichž snědono, co naloveno, za chléb, žemle, pivo, koření, ovoce že byla 1 kopa, 8 grošů, 1 denár“.²³⁷

10.2. Boleslavská radnice

Jednání městské rady v Mladé Boleslavi se na počátku 17. století konala v budově městské radnice.

Radnice v Mladé Boleslavi byla zbudována v letech 1554 – 1559 za panování urozeného pána Arnošta Krajíře z Krajku.²³⁸ Stavba byla zahájena v úterý po sv. Vítě roku 1554.²³⁹ V roce 1557 obdržela boleslavská radniční věž dvě bání nad sebou.²⁴⁰ Mistr Jiří Kezelius radnici popisuje: „Rathaus v Starém městě v příhodném místě rozkošný a nákladně po létu 1550 vystavený, dosti prostranný a veselý, při němž věž vysoká s nákladnými hodinami v nově nedávno spravenými. Druhá věž menší v šneku pod zvonce, obě plechem bílým překryté. Kancelář městská na rathause dosti správná i jiné pokoje příhodné a prostranné. Dole v rathause solnice a jiné pokoje, k tomu masných krámů řeznických 30 a kotce chlebové pekařské i plachetnické, marštel obecní a jiné potřeby.“²⁴¹

V roce 1619 byly udělány pro boleslavskou radnici nové hodiny, které stály přes tisíc zlatých.²⁴² Byly zhotoveny umělcem Janem Peciem, zhořeleckým měšťanem a

²³⁶ Kniha městských počtů, SOkA Mladá Boleslav IIAb5, fol. 127. Winter Zikmund, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný mezi r. 1420 – 1620. Díl I.*, str. 661.

²³⁷ Kniha městských počtů, SOkA Mladá Boleslav IIAb5, fol. 128. Winter Zikmund, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný mezi r. 1420 – 1620. Díl I.*, str. 714.

²³⁸ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, pozn. Zdeňka Kampera č. 184.

²³⁹ Kniha trhová, SOkA Mladá Boleslav II Bb7, fol. 5.

²⁴⁰ Winter Zikmund, *Zlatá doba měst českých*, str. 106.

²⁴¹ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 68.

²⁴² Týž, str. 123.

mladoboleslavským hodinářem.²⁴³ Tyto hodiny byly umístěny na radní věži. Mladoboleslavští platili počátkem 17. století tomu, kdo tento orloj řídil, 12 kop za rok.²⁴⁴

10.3. Volby do městské správy v letech 1600 až 1620

Po vykoupení Mladé Boleslavi z vrchnostenského poddanství v roce 1595 a stejně tak, když město získalo práva města královského v roce 1600,²⁴⁵ obnovoval konšelskou radu královský podkomoří a jeho jménem prováděl tento akt královský hofrychtýř vysílaný přímo z Prahy. Na konci 16. a na počátku 17. století byl královským podkomořím pan Humprecht Černín z Chudenic.²⁴⁶ Od roku 1603 tento úřad zastával pan Purkhart Točník z Křimic a na Křimicích a Prostiboři. Královským hofrychtýřem byl od roku 1596 až do roku 1620 pan Mates Prekl z Pruksdorfu. V roce 1620 se jím pak stal pan Martin Fruvein z Podolí.

První obnovení konšelské rady po vykoupení města z poddanství vrchnosti provedl pan podkomoří království českého²⁴⁷ Humprecht Černín z Chudenic a pan hofrychtýř pan Mates Prekl z Pruksdorfu dne 7. srpna roku 1596.²⁴⁸

Skrze pana hofrychtýře pana Matesa Prekle z Pruksdorfu proběhlo obnovení rady dále v roce 1597 i 1598.²⁴⁹

V roce 1599 nebyl úřad konšelský obnoven, protože se panu podkomořimu Humprechtu Černínovi z Chudenic zdál plat za obnovu příliš malý. Boleslavští byli totiž při první obnově rady v roce 1596 k panu podkomořimu tak štědrí, že mu za tuto obnovu rady darovali koně za sedmdesát kop míšeňských. Královský podkomoří chtěl ale pak každý rok od obnovy rady dostávat po sedmdesáti kopách. „Pročež Mladoboleslavští museli toho při J. M. C. vyhledávati, aby se jim jisté vyměření, co se od takové obnovy má panu podkomořimu, panu hofrychtýři i písaři komornímu dávati má“.²⁵⁰

²⁴³ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, pozn. Zdeňka Kampera č. 395.

²⁴⁴ Winter Zikmund, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný mezi r. 1420 – 1620. Díl I.*, str. 486.

²⁴⁵ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, pozn. Zdeňka Kampera č. 60.

²⁴⁶ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, str. 54.

²⁴⁷ Královský podkomoří byl nejvyšším úředníkem nad královskými městy. Dr. Vojtíšek ho označuje za „ministra královských měst v Čechách“ – Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, pozn. Zdeňka Kampera č. 117.

²⁴⁸ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 53

²⁴⁹ Týž, str. 52.

²⁵⁰ Týž, str. 52.

Získáním práv královského města pro Mladou Boleslav byl v roce 1600 stanoven Rudolfem II. plat od obnovy rady. Královskému podkomořímu mělo být placeno od obnovy rady 10 kop grošů, hofrychtýři 3 kopy grošů a písaři komornímu 1 kopa grošů českých.²⁵¹

Když do funkce královského podkomořího nastoupil v roce 1603 pan Purkhart Točník z Křimic a na Křimicích a Prostiboři, docházelo k velkým sporům mezi pánem a boleslavskou obcí o plat od obnovy. Pan Purkhart Točník z Křimic chtěl od obnovy totiž každoročně po sedmdesáti kopách, protože předchozímu podkomořímu panu Humprechtu Černínovi z Chudenic boleslavští poprvé od obnovy v roce 1596, ještě než na to vyjednali majestát,²⁵² zaplatili jednou sedmdesát kop grošů. Boleslavští se tedy opět v roce 1604 obrátili na českou komoru, „načež jim od J. M. C. resolucí učiněna, aby se tak a ne jinak vedle téhož majestátu chovali a více nedávali“.²⁵³

Obnova rady byla provedena na počátku 17. století v Mladé Boleslavi v letech 1600, 1601, 1602, 1603, 1608, 1610, 1612, 1618 a 1620.

Pro spory obce boleslavské s královským podkomořím o jeho plat od obnovy nebyl úřad konšelský obnoven v letech 1604 – 1607²⁵⁴, dále v letech 1609, 1611 a 1613 až 1617.

Zatímco zápisy v Knihách dědických velikých²⁵⁵ z let 1590 až 1599 a také z roku 1600 obsahují v záznamech o obnově rady pouze výčet nově zvolených radních a konšelů obecních, od roku 1601 byli v uvedených záznamech jmenováni také starší z obce. Od počátku 17. století správu města tedy řídil trojí sbor, tzv. trojí úřad – rada, konšelé obecní a starší z obce.

Ve sledovaném období let 1600 až 1620 bylo voleno vždy dvanáct členů městské rady. Konšelů obecních²⁵⁶ bylo v roce 1600 zvoleno osm, v roce 1601 jich bylo zvoleno dvanáct a od roku 1602 již bylo voleno vždy šest konšelů obecních. Starší z obce²⁵⁷ byli voleni až od roku 1601, kdy jich bylo zvoleno deset, od roku 1602 již jejich počet vždy činil dvanáct. Obecní starší byli voleni z jednotlivých městských částí Mladé Boleslavi – ze Starého města, z Nového města, z Podolce a z Ptáku.

²⁵¹ Týž, str. 52.

²⁵² plat od obnovy rady stanoven Rudolfem II. v roce 1600

²⁵³ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 53.

²⁵⁴ Knihy dědické veliké, SOKA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 116.

²⁵⁵ Knihy dědické veliké, SOKA Mladá Boleslav IIBb2.

²⁵⁶ v některých záznamech Knih dědických velikých jsou označováni také jako konšelé starší obecní

²⁵⁷ někdy v záznamech Knih dědických velikých označeni jako starší obecní, obecní starší nebo starší z obce

Volenci byli ve sledovaném období uvedeni ve studovaném prameni²⁵⁸ pouze v záznamech o obnově rady z let 1610, 1612, 1618 a 1620.

Rychtáři a jejich pomocníci byli od poloviny 16. století voleni v Mladé Boleslavi městskou radou. Byli voleni rychtáři pro Staré a Nové město. K nim v pozdějším období přibyl ještě rychtář na Podolci²⁵⁹ a od roku 1601 byl volen rychtář také i pro čtvrtou městskou část Pták.²⁶⁰

10.4. Přehled zvolených zástupců městské správy se zaměřením na členy jednoty bratrské

Údaje o volbách do městské rady, konšelů obecních, starších z obce, volenců a rychtářů byly čerpány z městských knih uložených ve Státním okresním archivu v Mladé Boleslavi, a to z Knih dědických velikých.²⁶¹

Zjištěné údaje zachycují tabulky vždy k příslušnému období, kdy jsou vždy uvedeny osoby, které byly daného roku do příslušné funkce městské správy zvoleny.

Pro určení příslušnosti k jednotě bratrské jsem vycházel ze jmenného seznamu – rejstříku členů boleslavského sboru jednoty bratrské z roku 1611.²⁶² Jména těch konšelů, konšelů obecních, starších z obce, volenců a rychtářů, kteří byli podle uvedených register členy jednoty bratrské, jsou v tabulkách zvýrazněna tučným písmem. U jmen některých těchto členů městské správy je uveden odkaz na **přílohu č. 1**, kde jsou k uvedeným bratřím vypsány podrobnější informace. Poslední řádek ve sloupcích tabulek udává procentuelní zastoupení členů jednoty bratrské mezi zvolenými zástupci příslušné funkce městské správy.

²⁵⁸ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2.

²⁵⁹ Kolektiv autorů, *Mladoboleslavsko v proměnách času*, str. 81. Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav pod vládou šlechty*, in: Mladá Boleslav od minulosti k dnešku, str. 26.

²⁶⁰ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav pod vládou šlechty*, in: Mladá Boleslav od minulosti k dnešku, str. 26.

²⁶¹ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2.

²⁶² AMK, sign. A3254/Mladá Boleslav/O/1611.

Volby městské rady, konšelů obecních a rychtářů v roce 1600

12. srpna roku 1600 „po vyjednaném majestátu od J. M. C. a jistém vyměření, co se od obnovy rady panu podkomořímu a hofrychtýři v městě Boleslava Mladého platiti má –...– pan hofrychtýř Mates Prekl z Pruksdorfu na zvláštní poručení J. M. C. z komory české radu konšelskou v témž městě obnovil...“²⁶³

Tabulka 1. Městská rada, konšelé obecní a rychtáři zvolení v roce 1600²⁶⁴

Rada nová	Konšelé obecní
Jakub Románek	Symeon Strenický
Jan Vrba	Mikuláš Kosař
Jindřich Hranický	Matěj Mračno ²⁶⁵
Václav Tichý	Pavel Mydlář
Jan Fialka	Martin Petrovský
Adam Hrozen	Samuel Sladovník ²⁶⁶
Tomáš Pokorný	Martin Ludvík
Jan Růzka	Jakub Mlynář
Jiřík Řeháček	
Jan z Skalky	
Pavel Žabánek	
Jan Šraňků	
zastoupení jednoty: 17%	zastoupení jednoty: 50%

Ve studovaných pramenech²⁶⁷ nebyly v záznamech k roku 1600 uvedeny informace o volbě starších z obce. S největší pravděpodobností nebyli tito členové městské správy v Mladé Boleslavi v roce 1600 voleni. Konšelů obecních bylo v roce 1600 na rozdíl od následujících let voleno osm. Členové jednoty bratrské měli v této funkci ve městě 50% zastoupení, na rozdíl od účasti v městské radě, kde byli v uvedeném roce přítomni jen dva českobratřští radní.

²⁶³ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 70. Knihy dědické veliké, SOKA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 113.

²⁶⁴ Knihy dědické veliké, SOKA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 113.

²⁶⁵ Příloha č. 1/8.

²⁶⁶ Příloha č. 1/10.

²⁶⁷ Knihy dědické veliké, SOKA Mladá Boleslav IIBb2.

Tabulka 2. Rychtáři zvolení v roce 1600²⁶⁸

Rychtáři	
městská část	jméno
v Starém městě	Jan Straka ²⁶⁹
v Novém městě	Pavel Moců
na Podolci	Tobiáš Šetrle
	zastoupení jednoty: 67%

V roce 1600 se volili rychtáři pouze do tří boleslavských městských částí. Ze tří zvolených rychtářů byli dva českobratrského vyznání. Čtvrtá městská část Mladé Boleslavi – Pták – získala rychtáře až od následujícího roku 1601.

Starší z obce ani volenci nebyli k roku 1600 ve studovaných pramenech uvedeni, nebyli tedy zřejmě voleni.

²⁶⁸Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 113.

²⁶⁹ Příloha č. 1/12.

Volby městské rady, konšelů obecních, starších z obce a rychtářů v roce 1601

14. května 1601 byl panem hofrychtýřem Matesem Prekem z Pruksdorfu úřad konšelský v Mladé Boleslavi obnoven.²⁷⁰

Tabulka 3. Městská rada, konšelé obecní, starší z obce a rychtáři zvolení v roce 1601²⁷¹

Rada nová	Konšelé obecní	Starší z obce
Jakub Románek Jan Vrba Jindřich Hranický Jan Žatecký Jan Fialka Symeon Strenický Tomáš Pokorný Jan z Skalky Vít Prácheňský ²⁷³ Jan Šraňků Jan Postřihovač Kryštof Mimoňský ²⁷⁵	Adam Hrozen Jiřík Řeháček Mikoláš Kosař Matěj Mračno Samuel Sladovník Martin Ludvík Martin Petrovský Adam Svoboda Kovář Jakub Nárožný Spálený Jiřík Mokrejš ²⁷⁴ Václav Jacek Bartoloměj Dubský	Jiří Slovák ²⁷² Jakub Vávru Jan Apatykář Martin Kostelecký Jan Žilounek Jan Železný Jan Straka Mikoláš Skála Jan Beránek Jan Hoňků
zastoupení jednoty: 25%	zastoupení jednoty: 42%	zastoupení jednoty: 30%

Roku 1601 byli poprvé voleni starší z obce, jak je zapsáno v dědických knihách : „...voleni starší obecní na místě vši obce...“.²⁷⁶ Zvolených obecních starších bylo v tomto roce pouze deset, zatímco všechny následující roky již bylo voleno do této funkce vždy po dvanácti zástupcích.

Nejvyšší zastoupení v městské správě měli čeští bratři v uvedeném roce ve funkci konšelů obecních, kde jejich počet činil téměř jednu polovinu.

²⁷⁰ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 70.

²⁷¹ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 114.

²⁷² Příloha č. 1/11.

²⁷³ Příloha č. 1/9.

²⁷⁴ Příloha č. 1/7.

²⁷⁵ Příloha č. 1/6 .

²⁷⁶ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 114.

Tabulka 4. Rychtáři zvolení v roce 1601²⁷⁷

Rychtáři	
městská část	jméno
v Starém městě	Pavel Strakonický
v Novém městě	Jan Smutný
na Podolci	Tobiáš Šetrle
v Ptáku	Jakub Sokol
	zastoupení jednoty: 25%

V roce 1601 byl poprvé zvolen rychtář pro boleslavskou městskou část Pták. Ze zvolených čtyř rychtářů byl pouze jeden českobratrského vyznání. Byl jím dlouholetý cechmistr kožišnický a obyvatel městské čtvrti Podolec bratr Tobiáš Šetrle.

²⁷⁷ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 114.

Volby městské rady, konšelů obecních, starších z obce a rychtářů v roce 1602

15. dubna roku 1602 byla od pana hofrychtýře Matesa Prekle z Pruksdorfu rada konšelská obnovena.²⁷⁸

Tabulka 5. Městská rada, konšelé obecní, starší z obce a rychtáři zvolení v roce 1602²⁷⁹

Rada nová	Konšelé obecní	Starší z obce
Symeon Strenický Jakub Románek Jan Vrba Jindřich Hranický Jan Fialka Tomáš Pokorný Vít Prácheňský Jan Šrámek Pavel Žabánek Jan Mor Pavel Mydlář Adam Kovář	Adam Hrozen Jiřík Řeháček Jan Postřihovač Jan Mydlář Bartoloměj Dubský Jiřík Mokrejš	Jiří Slovák Kryštof Mimoňský Jakub Spálený Jan Kryston Jan Železný Mikoláš Kosař Matěj Mračno Samuel Sladovník Vít Kovář Václav Jacek Mikuláš Zahrádka ²⁸⁰ Jan Bělozaubek
zastoupení jednoty: 17%	zastoupení jednoty: 33%	zastoupení jednoty: 50%

V roce 1602 bylo poprvé zvoleno šest konšelů obecních, tento počet zůstal zachován až do konce sledovaného období, tedy do roku 1620. Zatímco z dvanácti radních byli v roce 1602 jen dva čeští bratři, ze stejného počtu starších z obce se k bratrskému vyznání hlásilo šest osob.

²⁷⁸ Kezeliuss Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 71.

²⁷⁹ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 115.

²⁸⁰ Příloha č. 1/16.

Tabulka 6. Rychtáři zvolení v r. 1602²⁸¹

Rychtáři	
městská část	jméno
v Starém městě	Pavel Strakonický
v Novém městě	Jan Skalka Truhlář
na Podolci	Tobiáš Šetrle
v Ptáku	Jakub Sokol
	zastoupení jednoty: 50%

K českobratrskému rychtáři Tobiáši Šetrlovi přibyl v roce 1602 také další bratr – rychtář na Novém městě, cechmistr truhlářský Jan Skalka, někde udávaný také jako Jan z Skalky.

Volby městské rady, konšelů obecních, starších z obce a rychtářů v roce 1603

24. dubna roku 1603 „pan Purghart Točník z Křimic, podkomoří měst království českého, s panem Matesem Prekem z Pruksdorfu, hofrychtýřem, obnovil radu...“²⁸² „Toto obnovení trvalo za čtyry léta, protože pan podkomoří k obnově rady přijeti ani hofrychtýře poslati nechtěl pro nedorozumění o plat od obnovy.“²⁸³ Královský podkomoří Purkhart Točník chtěl totiž od Mladoboleslavských zaplatit víc,²⁸⁴ a protože mu tolik nedali, nepřijel po čtyři roky obnovovat radu.²⁸⁵ Konšelé tedy zůstali v letech 1604, 1605, 1606 a 1607 neobnoveni.²⁸⁶ Boleslavští se tedy opět v roce 1604 obrátili na českou komoru s dotazem o plat od obnovy. Odpověď je pak zapsána v knihách dědických: „...abyste podle znění majestátu našeho tak a nejinak poddaně a poslušně se chovali, a jak podkomořímu, tak ani hofrychtýři písaři nic víc mimo majestát nedávali.“²⁸⁷ Boleslavští rádi poslechli, ale přízně pana podkomořího si nezískali a roku 1618 museli mu dát přece tolik, kolik chtěl.²⁸⁸ Další obnovení městské rady nastalo podle záznamů až v roce 1608.²⁸⁹

²⁸¹ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 115.

²⁸² Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 74.

²⁸³ Týž, str. 74.

²⁸⁴ místo deseti kop chtěl sedmdesát kop grošů

²⁸⁵ Winter Zikmund, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný mezi r. 1420 – 1620. Díl I.*, str. 642.

²⁸⁶ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 116.

²⁸⁷ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 122.

²⁸⁸ Winter Zikmund, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný mezi r. 1420 – 1620. Díl I.*, str. 642.

²⁸⁹ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 123.

Tabulka 7. Městská rada, konšelé obecní, starší z obce a rychtáři zvolení v roce 1603²⁹⁰

Rada nová	Konšelé obecní	Starší z obce
Symeon Strenický Jakub Románek Jan Vrba Jindřich Hranický Jan Fialka Adam Hrozen Pavel Mydlář Jan Mor Pavel Čabánek Pavel Strakonický Havel Přerovský Pavel Moců	Jiřík Řeháček Jan Kopecký Postřihovač Jan Benátský Mydlář Jiřík Mokrejš Václav Jacek Jan Celidoň ²⁹¹	Vít Prácheňský Kryštof Mimoňský Jan Šrámek Jakub Nárožný Jan z Skalky Mikuláš Kosař Jan Kryston Matěj Mračno Samuel Sladovník Vít Kovář Jan Sušický ²⁹² Jan Beránek
zastoupení jednoty: 8%	zastoupení jednoty: 67%	zastoupení jednoty: 50%

V roce 1603 měla jednota bratrská v městské radě za sledované období nejnižší zastoupení – jediného zástupce. Naopak významné 67% zastoupení měli čeští bratři mezi konšely obecními. Funkci obecních starších zastávala v roce 1603 polovina zástupců českobratrského vyznání.

Tabulka 8. Rychtáři zvolení v r. 1603²⁹³

Rychtáři	
městská část	jméno
v Starém městě	Tomáš Pokorný
v Novém městě	Adam Svoboda Kovář
na Podolci	Jan Honzátko ²⁹⁴
v Ptáku	Jakub Sokol
	zastoupení jednoty: 25%

²⁹⁰ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 116.

²⁹¹ Příloha č. 1/1.

²⁹² Příloha č. 1/14.

²⁹³ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 116.

²⁹⁴ Příloha č. 1/3.

Mezi čtyřmi zvolenými rychtáři působil pouze jeden český bratr. Jan Honzátka vykonával práci rychtáře ve sledovaném období pouze jednou, a to v uvedeném roce 1603. Na rozdíl od většiny českobratrských zástupců městské správy, kteří vykonávali ve sledovaném období řadu funkcí a byli voleni často opakovaně, to byla jediná funkce Jana Honzátko do roku 1620.

Volby rychtářů ve městě v roce 1606

Zatímco městská rada nebyla v roce 1606 obnovena, volby rychtářů v tomto roce proběhly. Rychtáři městští byli v Mladé Boleslavi obnoveni 11. března roku 1606.²⁹⁵

Tabulka 9. Rychtáři ve městě zvolení v roce 1606²⁹⁶

Rychtáři	
městská část	jméno
v Starém městě	Petr Červenka ²⁹⁷
v Novém městě	Jiřík Mokrejš
na Podolci	Jiřík Prácheňský
v Ptáku	Jakub Sokol
	zastoupení jednoty: 75%

Ve sledovaném období od roku 1600 do roku 1620 měla jednota bratrská právě v uvedeném roce 1606 nejvyšší 75% zastoupení svých členů mezi boleslavskými rychtáři. Tři ze čtyř městských částí tak byly pod dohledem zástupce boleslavského sboru jednoty.

²⁹⁵ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 74.

²⁹⁶ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 116.

²⁹⁷ Příloha č. 1/2.

Volby městské rady, konšelů obecních, starších z obce a rychtářů v roce 1608

8. ledna 1608 pan hofrychtýř Mates Prekl z Pruksdorfu obnovil radu konšelskou.²⁹⁸

Tabulka 10. Městská rada, konšelé obecní, starší z obce a rychtáři zvolení v roce 1608²⁹⁹

Rada nová	Konšelé obecní	Starší z obce
Kryštof Mimoňský Jakub Románek Jan Vrba Jindřich Hranický Jan Fialka Adam Hrozen Pavel Strakonický Pavel Moců Tomáš Pokorný Jan Skalka Václav Jacek Petr Červenka	Symeon Strenický Jan Mydlář Jan Kopecký Jan Celidoň Symeon Trunsa Adam Jakšů ³⁰⁰	Vít Prácheňský Pavel Čabánek Jan Mor Jan Sušický Jiří Mokrejš Jiří Chrástecký ³⁰¹ Jan Šrámek Adam Svoboda Mikoláš Kosař Jan Kryston Samuel Sladovník Jiřík Prácheňský Perníkář
zastoupení jednoty: 33%	zastoupení jednoty: 67%	zastoupení jednoty: 50%

Zastoupení jednoty bratrské mezi konšely a staršími z obce bylo v tomto roce stejné jako v předchozích volbách v roce 1603. Počet českých bratří mezi členy městské rady se ale zvýšil oproti roku 1603 z jednoho na čtyři zástupce.

²⁹⁸ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 78.

²⁹⁹ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 123.

³⁰⁰ Příloha č. 1/5.

³⁰¹ Příloha č. 1/4.

Tabulka 11. Rychtáři zvolení v r. 1608³⁰²

Rychtáři	
městská část	jméno
v Starém městě	Pavel Mydlář
v Novém městě	Adam Svoboda
na Podolci	Jiřík Prácheňský
v Ptáku	Jakub Sokol
	zastoupení jednoty: 50%

Stejně jako v několika dalších letech tvořili zástupci českobratrského vyznání polovinu boleslavských rychtářů. Pavel Mydlář, radní z roku 1602 a 1603, získal v roce 1608 poprvé funkci rychtáře. Další český bratr Jiřík Prácheňský pokračoval v práci rychtáře od roku 1606.

³⁰² Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 123.

Volby městské rady, konšelů obecních, starších z obce a rychtářů v roce 1610

8. září 1610 pan hofrychtýř Mates Prekl z Pruksdorfu obnovil radu konšelskou. Obnovy se nezúčastnil pan královský podkomoří, protože mu boleslavští nechtěli podle jeho vůle za obnovu zaplatit.³⁰³

Tabulka 12. Městská rada, konšelé obecní a rychtáři zvolení v roce 1610³⁰⁴

Rada nová	Konšelé obecní
Kryštof Mimoňský Jakub Románek Jindřich Hranický Symeon Strenický Pavel Strakonický Tomáš Pokorný Jan Skalka Petr Červenka Jan Šrámek Mikuláš Milčinský Symeon Trunsa Adam Kayl	Jan Benátský Mydlář Adam Svoboda Kovář Matěj Mračno Švec Symeon Švelba ³⁰⁵ Jiřík Chrástecký Jiřík Králíček Tkadlec
zastoupení jednoty: 25%	zastoupení jednoty: 67%

Čeští bratři tvořili v městské radě v roce 1610 stejně jako v letech 1601 a 1618 čtvrtinu radních. Kryštof Mimoňský, Jan Skalka i Petr Červenka pracovali v městské radě již v předcházejících letech a byli do funkce radních zvoleni i v letech následujících. Významné 67% zastoupení měla jednota bratrská mezi zvolenými konšely obecními. Zatímco Jiřík Chrástecký vykonával tuto činnost pouze jednou v roce 1610, ostatní uvedení čeští bratři byli zvoleni do této funkce opakovaně. V záznamech k roku 1610 v Knihách dědických velikých³⁰⁶ chybí zápis o zvolených starších z obce. S největší pravděpodobností nebyli obecní starší v tomto roce voleni.

³⁰³ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 103.

³⁰⁴ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 126.

³⁰⁵ Příloha č. 1/15.

³⁰⁶ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2.

Tabulka 13. Rychtáři zvolení v roce 1610³⁰⁷

Rychtáři	
městská část	jméno
v Starém městě	Václav Strenický
v Novém městě	Danyel Strejk
na Podolci	Tomáš Sladovník
v Ptáku	Jakub Sokol
	zastoupení jednoty: 50%

Oba českobratřští rychtáři Danyel Strejk i Tomáš Sladovník vykonávali funkci rychtáře v roce 1610 poprvé. Zatímco Danyel Strejk tuto činnost již v následujících letech nevykonával, Tomáš Sladovník byl rychtářem na Podolci ještě v roce 1618.

Od roku 1600 se v zápisech studovaného pramene poprvé objevují k roku 1610 záznamy o volencích:

„Volenci zanechání předešli, na místa některých do rady daných voleni:

místo Jana Šrámka zvolen volencem Jan Fialka

místo **Jiříka Chrásteckého** zvolen volencem Pavel Moců

místo Adama Svobody zvolen volencem **Václav Jacek**.³⁰⁸

Volby městské rady, konšelů obecních, starších z obce a rychtářů v roce 1612

7. listopadu 1612 na zvláštní doporučení J. M. C. z komory království českého pan hofrychtýř Mates Prekl z Pruksdorfu obnovil úřad konšelský. Úřad konšelský předchozí dvě léta nebyl obnoven, a to pro spor pana královského podkomořího s Boleslavskými o jeho plat od obnovy.³⁰⁹

³⁰⁷ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 126.

³⁰⁸ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 126.

³⁰⁹ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 107.

Tabulka 14. Městská rada, konšelé obecní, starší z obce a rychtáři zvolení v roce 1612³¹⁰

Rada nová	Konšelé obecní	Starší z obce
Kryštof Mimoňský Symeon Strenický Tomáš Pokorný Jan z Skalky Petr Červenka Mikuláš Milčinský Symeon Trunsa Šimon Žilka Jakub Hubáček Jiřík Chrástecký Václav Jacek Jiřík Mokrejš	Jan Benátský Mydlář Adam Svoboda Symeon Švelba Petr Stehlík Jiřík Prácheňský Jiřík Králíček Tkadlec	Vít Prácheňský Jan Šrámek Matěj Mračno Mikuláš Mníšek Adam Jakšů Jan Celidoň Jan Železný Pavel Vrba Švec Václav Papal Symeon Vratislavský Samuel starší Sladovník Tomáš Sladovník
zastoupení jednoty: 50%	zastoupení jednoty: 50%	zastoupení jednoty: 67%

V období let 1600 až 1620 bylo v roce 1612 dosaženo nejvyššího zastoupení jednoty bratrské v městské radě. Čeští bratři tvořili polovinu radních města. Poprvé v této funkci zasedli v radě Jiřík Chrástecký a Jiřík Mokrejš. Značné, 50% zastoupení, měli boleslavští bratři také mezi konšely obecními. Vysoký podíl 67 % získali v tomto roce příslušníci jednoty mezi staršími z obce. V roce 1612 měla jednota bratrská vůbec nejvyšší podíl svého zastoupení v městské správě v průběhu sledovaných dvaceti let.

³¹⁰ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 126.

Tabulka 15. Rychtáři zvolení v r. 1612³¹¹

Rychtáři	
městská část	jméno
v Starém městě	Adam Kayl
v Novém městě	Adam Vrkoslav
na Podolci	Jiřík Hrejsa
v Ptáku	Jakub Sokol
	zastoupení jednoty: 25%

Jediným boleslavským rychtářem českobratrského vyznání byl v roce 1612 Adam Vrkoslav, cechmistr mydlářský, který měl funkci rychtáře ve sledovaném období dvaceti let jen jednou.

V roce 1612 byli jmenováni tyto volenci:

„Symeon Strenický, **Jan z Skalky** z rady

Jiřík Prácheňský z konšelů obecních

Mistr Jiřík Bydžovský z obce.“³¹²

Ze čtyř jmenovaných volenců byli tedy v roce 1612 dva čeští bratři.

³¹¹ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 126.

³¹² Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 126.

Volby městské rady, konšelů obecních, starších z obce a rychtářů v roce 1618

7. května 1618 byl úřad konšelský v Mladé Boleslavi skrze pana hofrychtýře Matesa Prekle z Pruksdorfu obnoven. Úřad konšelský nebyl předtím obnoven po dobu šesti let. Pan podkomoří nechtěl totiž úřad obnovovat, protože mu Boleslavští nechtěli platit tolik, kolik on požadoval. Boleslavští měli totiž vyměřeno,³¹³ kolik se má za obnovu platit. Pan podkomoří Purkhart Točnick z Křimic si ale z české kanceláře sjednal, že mu za to jednou pro vždy musí zaplatit 600 kop míšeňských.³¹⁴

Tabulka 16. Městská rada, konšelé obecní, starší z obce a rychtáři zvolení v roce 1618³¹⁵

Rada nová	Konšelé obecní	Starší z obce
Mistr Jiřík Bydžovský Kryštof Mimoňský Mikuláš Milčinský Symeon Trunsa Václav Strenický Jakub Hubáček Václav Jacek Adam Svoboda Adam Vrkoslav Jonáš Vodňanský Jan Kopecký Adam Kayl	Jan Benátský Mydlář Petr Stehlík Václav Papal Jiřík Prácheňský Jiřík Králíček Tkadlec Kryštof Pekař	Jan z Skalky Petr Červenka Šimon Žilka Jiřík Mokrejš Symeon Švelba Matěj Mračno Václav Turek Symeon Vratislavský Matyáš Strenický Jan Chromej Pavel Paulus Tomáš Sladovník
zastoupení jednoty: 25%	zastoupení jednoty: 33%	zastoupení jednoty: 50%

V zastoupení jednoty bratrské v jednotlivých funkcích městské správy oproti předcházejícím volbám z roku 1612 došlo v roce 1618 k poklesu. V městské radě byli bratři zastoupeni pouze v 25 %, mezi konšely obecními tvořili jednu třetinu a mezi staršími z obce představovali polovinu členů.

³¹³ majestátem Rudolfa II, kterým v roce 1600 povýšil Mladou Boleslav na město královské i resolucí J. M. C. o plat podkomořímu z roku 1604

³¹⁴ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 111.

³¹⁵ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 127.

Tabulka 17. Rychtáři zvolení v roce 1618³¹⁶

Rychtáři	
městská část	jméno
v Starém městě	Petr Červenka
v Novém městě	Václav Šrámek
na Podolci	Tomáš Sladovník
v Ptáku	Jakub Sokol
	zastoupení jednoty: 50%

V roce 1618 působili v Mladé Boleslavi dva rychtáři, kteří se hlásili k jednotě bratrské. Oba působili v rychtářské funkci v tomto roce již podruhé. Kromě toho vykonávali v předchozích letech i další funkce v městské správě.

V roce 1618 došlo k volbám volenců. Byli jmenováni:

„**Petr Červenka** a Symeon Trunsa z rady

Symeon Švelba z konšelů obecních

Mistr Jiřík Bydžovský z obce.“³¹⁷

Ze jmenovaných volenců byli dva českobratrského vyznání, tzn., že jednota bratrská měla v této funkci 50% zastoupení.

Volby městské rady, konšelů obecních, starších z obce a rychtářů v roce 1620

7. února 1620 obnovil úřad konšelský nový pan hofrychtýř pan Martin Fruvein z Podolí na doporučení pana podkomořího, také nového, pana Prokopa Dvořeckého z Olbramovic na Vršovicích a Kystře.³¹⁸ Od této obnovy neplatili Boleslavští tehdy více, než podle vyměření

³¹⁶ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 127.

³¹⁷ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 126.

³¹⁸ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 129.

majestátem. „Ale místo ostružného³¹⁹ presentováno honorarium stříbrný pozlacený koflík as za 20 kop, na němž oba spokojeni byli.“³²⁰

Tabulka 18. Městská rada, konšelé obecní, starší z obce a rychtáři zvolení v roce 1620³²¹

Rada nová	Konšelé obecní	Starší z obce
Mistr Jiřík Bydžovský Kryštof Mimoňský Symeon Trunsa Petr Červenka Václav Jacek Adam Vrkoslav Adam Kayl Kašpar Miller Matyáš Strenický Eneáš Arnberger Pavel Straka ³²² Václav Turek	Jan Benátský Mydlář Kryštof Pekař Jiřík Prácheňský Perníkář Symeon Švelba Václav Papal Jiřík Králíček	Jakub Hubaček Adam Svoboda Šimon Žilka Jonáš Vodňanský Jan Kopecký Jan Celidoň Jan Železný Symeon Vratislavský Tobiáš Šetrle Danyel Strejk Paulus Sladovník Tomáš Sladovník
zastoupení jednoty: 42%	zastoupení jednoty: 50%	zastoupení jednoty: 42%

Do městské rady bylo v roce 1620 zvoleno pět zástupců jednoty bratrské a jednalo se tak po roce 1612 o druhé nejvyšší zastoupení jednoty v radě během sledovaného období dvaceti let. V radě po šesté zasedl Kryštof Mimoňský, počtvrté Petr Červenka s Václavem Jackem, podruhé Adam Vrkoslav a poprvé byl konšelem zvolen bratr Pavel Straka. Ve funkci konšelů obecních pracovala polovina českých bratří. K Janu Benátskému a Jiříku Prácheňskému, kteří byli k této činnosti zvoleni i v předchozích volbách v roce 1618, přibyl poprvé Symeon Švelba. Mezi staršími z obce se počet členů bratrského vyznání o jednoho zástupce snížil a čeští bratři již nedosáhli polovičního zastoupení, jako tomu bylo v předchozích volbách v roce 1618. Složení českobratrských zástupců se v této funkci oproti roku 1618 výrazně změnilo. Kromě Tomáše Sladovníka, který byl starším z obce také v roce 1618, došlo u ostatních zástupců jednoty k novému zastoupení. Bratři Danyel Strejk, Tomáš Sladovník i Jan Kopecký byli do této funkce zvoleni poprvé a Jan Celidoň byl starším z obce zvolen po osmileté přestávce od jeho předchozí volby v roce 1612.

³¹⁹ druh daně placené králi – Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, pozn. Zdeňka Kampera č. 122

³²⁰ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 129.

³²¹ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 127.

³²² Příloha č. 1/13.

Tabulka 19. Rychtáři zvolení v roce 1620³²³

Rychtáři	
městská část	jméno
v Starém městě	Jakub Hubaček
v Novém městě	Petr Stehlík
na Podolci	Jiřík Hájek
v Ptáku	Jakub Sokol
	zastoupení jednoty: 0%

V roce 1620 nebyl zvolen do funkce rychtáře žádný český bratr. Bylo to poprvé za sledované období dvaceti let, kdy jednotka neměla v Mladé Boleslavi v této funkci žádného svého člena.

Volenci k tomu byli jmenováni panu hofrychtýři:

„**Kryštof Mimoňský** a Symeon Trunsa z rady

Jan Benátský z konšelů obecních

Danyel Mykonius písař radní z obce“.³²⁴

Stejně jako v předchozích volbách v roce 1618 měla i v roce 1620 jednotka bratrská 50% zastoupení mezi volenci. Petra Červenku a Symeona Švelbu vystřídali v roce 1620 bratři Kryštof Mimoňský a Jan Benátský.

³²³ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 127.

³²⁴ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 127.

10.5. Přehled zastoupení členů jednoty bratrské ve správě města

Tabulka 20. Přehled zastoupení členů jednoty bratrské ve správě města v letech 1600 až 1620

rok	1600	1601	1602	1603	1606	1608	1610	1612	1618	1620	průměr
městská rada	17%	25%	17%	8%		33%	25%	50%	25%	42%	27%
konšelé obecní	50%	42%	33%	67%		67%	67%	50%	33%	50%	51%
starší z obce		30%	50%	50%		50%		67%	50%	42%	48%
rychtáři	67%	25%	50%	25%	75%	50%	50%	25%	50%	0%	42%

Ve dvanáctičlenné městské radě zasedalo v průběhu dvaceti let od jednoho do šesti českých bratří, tzn. že zastoupení jednoty představovalo od 8 % do 50 % zvolených konšelů. Nejnižší zastoupení – jednoho konšela – měla boleslavská jednota v roce 1603, poloviční zastoupení v radě – šest konšelů – získal boleslavský sbor jednoty v roce 1612. Čtvrtinové účasti v městské radě bylo pak dosaženo v letech 1601, 1610 a 1618. Průměrné zastoupení jednoty bratrské v městské radě ve sledovaném období bylo 27 %.

Zástupci českobratrského vyznání ve funkci konšelů obecních měli významné postavení. Jejich zastoupení činilo od 33 % v roce 1612 až po 67 % v letech 1603, 1608 a 1610. Průměrně byli bratři zastoupeni v uvedené funkci městské správy 51 %, tzn., že více jak polovina konšelů obecních byli čeští bratři.

Volby starších z obce nebyly zaznamenány v letech 1600, 1606 a 1610. Necelá třetina bratří byla zvolena k této činnosti v roce 1601. Naopak dvoutřetinové zastoupení zde měla jednota v roce 1612. Nejčastější zastoupení jednoty v této funkci bylo 50%, průměrné zastoupení za celé sledované období pak činilo 48 %.

Počet českobratrských rychtářů ve sledovaném období dvaceti let značně kolísal. Zatímco v roce 1620 nepracoval ve městě ani jeden rychtář českobratrského vyznání, v roce 1606 byli ze čtyř zvolených rychtářů tři čeští bratři. Městskou částí, která měla nejčastěji rychtáře – člena jednoty bratrské, byla městská část na Podolci. Zde kromě let 1612 a 1620 působil vždy v této funkci český bratr.

Ve sledovaném období let 1600 až 1620 měla jednota bratrská ve správě města nejvyšší průměrné zastoupení mezi členy konšelů obecních. V této funkci pracovala v průměru více jak polovina českých bratří. Téměř polovičního zastoupení získali členové boleslavského sboru jednoty mezi staršími z obce. Nejnižší počet bratří byl mezi členy městské rady, kde čeští bratři představovali průměrně necelou třetinu z počtu zvolených konšelů.

Z provedeného sledování je zřejmé, že jednota bratrská měla na počátku 17. století v Mladé Boleslavi ve správě města významné postavení.

10.6. Zastoupení členů jednoty bratrské ve funkcích městské správy

Tabulka 21. Zvolení členů jednoty bratrské do jednotlivých funkcí městské správy v letech 1600 až 1620

jméno	městská rada	konšelé obecní	starší z obce	rychtáři
<i>Benátský Jan</i>		1602,3,8,10,12,18,20		
Celidoň Jan		1603,8,	1612,20	
Červenka Petr	1608,10,12,20		1618	1606,18
Hoňků Jan			1601	
Honzátko Jan				1603
Chrástecký Jiří	1612	1610	1608	
<i>Jacek Václav</i>	1608,12,18,20	1601,3	1602	
Jakšů Adam		1608	1612	
<i>Jan z Skalky</i>	1600,1,8,10,12		1603,18,	1602
Kopecký Jan		1608	1620	
Ludvíků Martin		1600,1		
Mimoňský Kryštof	1601,8,10,12,18,20		1602,3,	
<i>Mníšek Mikuláš</i>			1612	
Mokrejš Jiří	1612	1601,2,3	1608,18,	1606
Mračno Matěj Švec		1600,1, 10	1602,3,12,18	
<i>Pavel Mydlář</i>	1602,3	1600		1608
<i>Prácheňský Jiřík</i>		1612,18,20	1608	1606, 08
Prácheňský Vít	1601,2		1603,8,12	
Sladovník Samuel		1600,1	1602,3,8, 12	
<i>Sladovník Tomáš</i>			1612,18,20	1610,18
<i>Slovák Jiří</i>			1601,20	
Straka Jan			1601	1600
Straka Pavel	1620			
<i>Strejk Danyel</i>			1620	1610
Sušický Jan			1603,8	
<i>Šetrle Tobiáš</i>			1620	1600,1,2
Švelba Symeon		1610,12,20	1618	
<i>Tichý Václav</i>	1600			
<i>Vrba Pavel Švec</i>			1612	
<i>Vrkoslav Adam</i>	1618,20			1612
Zahrádka Mikuláš			1602	

Pozn.: Kurzívou jsou v tabulce vyznačena jména členů městské správy, kteří vykonávali zároveň i funkci cechmistrů. Z prostorových důvodů tabulky byly některé letopočty zapsány jen poslední číslicí či dvojčíslím. Jedná se o období let 1600 až 1620.

V průběhu sledovaných dvaceti let proběhly v Mladé Boleslavi volby do jednotlivých funkcí městské správy devětkrát, volby rychtářů byly provedeny desetkrát. V městské správě a ve funkci rychtáře pracovalo v Mladé Boleslavi za sledované období 31 členů jednoty bratrské.

Čeští bratři byli zastoupeni v městské radě, působili ve funkcích konšelů obecních, starších z obce i rychtářů. Zatímco někteří členové boleslavského sboru jednoty pracovali v některé z uvedených funkcí pouze jednou, někteří bratři byli do určitých funkcí voleni opakovaně po dobu několika let. Např. Jan Benátský byl konšelem obecním sedmkrát, tzn., že v této funkci pracoval téměř celé sledované období, pouze s výjimkou let 1600 a 1601. Rovněž Kryštof Mimoňský byl za člena městské rady zvolen v průběhu dvaceti let šestkrát. Pouze pět bratří z 31 vykonávalo, i když třeba opakovaně, pouze jednu funkci. Ostatní členové jednoty působili střídavě v několika různých funkcích. Např. Jan Celidoň a Jan Kopecký působili jako konšelé obecní i starší z obce, Václav Jacek nebo Jiří Chrástecký pracovali v městské radě, jako konšelé obecní i starší z obce. Jiřík Prácheňský a Symeon Švelba byli konšelé obecní, starší z obce i rychtáři. Jiří Mokrejš zastával dokonce funkce ve všech třech samosprávných sborech ve městě – byl tedy členem městské rady, konšelem obecními i starším z obce. Dále vykonával i práci rychtáře. Někteří zvolení bratři se téměř po celou dobu dvaceti let určitým způsobem účastnili řízení města či jako rychtáři dohlíželi na pořádek a bezpečnost ve městě.

10.7. Českobratrští cechmistři ve funkcích městské správy

Do uvedených funkcí trojího úřadu ve městě i do funkce rychtářské byli v mnoha případech zvoleni bratři, kteří zároveň stáli v čele různých cechů. Z 31 zvolených bratří bylo třináct cechmistrů. Jména těchto cechmistrů jsou v tabulce č. 21 vyznačena kurzívou. Následující vyjmenovaní cechmistři, kteří zároveň vykonávali určitou funkci ve správě města, stáli na počátku 17. století v čele různých cechů:

Benátský Jan³²⁵ byl zvolen do vedení cechu mydlářského po období deseti let – od roku 1609 až do roku 1620, pouze s přestávkou jediného roku 1610.

³²⁵ Kezelius ho jmenuje Veneticus

Jacek Václav stál mnoho let ve vedení cechu kožišnického.

Jan ze Skalky řídil několik let cech truhlářský.

Mníšek Mikuláš, označovaný také Mníšek Mikuláš Kosař, působil jako cechmistr cechu kovářského a kosařského.

Mydlář Pavel byl cechmistrem mydlářským roku 1612.

Prácheňský Jiřík³²⁶ stál téměř po celé sledované období ve vedení cechu mlynářského, pekařského a perníkářského.

Sladovník Tomáš stál v čele cechu sladovnického v roce 1600 a dále od roku 1609 až do roku 1620.

Slovák Jiří byl cechmistrem ševcovským v roce 1600.

Strejk Danyel byl od roku 1608 až do roku 1619, pouze s výjimkou dvou let – a to roku 1612 a 1618 – cechmistrem cechu bednářského a kolařského.

Šetrle Tobiáš jako cechmistr kožišnický stál v čele tohoto cechu s malými přestávkami prakticky celé sledované období od roku 1601 až do roku 1620.

Tichý Václav³²⁷ byl zvolen do vedení cechu pekařského v letech 1611, 1615 a 1619.

Vrba Pavel byl cechmistrem ševcovským v letech 1608 až 1611.

Vrkoslav Adam stál v čele cechu mydlářského v letech 1608 až 1609 a po přestávce mezi lety 1610 až 1615 působil dále v této funkci v letech 1616 až 1620.

V jednotlivých funkcích městské správy i ve funkci rychtářské byli tedy často zastoupeni českobratřští cechmistři osmi různých boleslavských cechů, a to cechu mydlářského, kožišnického, truhlářského, kovářského, pekařského, sladovnického, ševcovského a kolařského. Nejčastější zastoupení svých cechmistrů ve sledovaných funkcích měl cech mydlářský. Jeho tři cechmistři – Jan Benátský, Pavel Mydlář a Adam Vrkoslav byli opakovaně zvoleni do městské rady, působili také jako konšelé obecní a dvakrát i jako městští

³²⁶ byl nazýván také Prácheňský Jiřík Perníkář

³²⁷ jmenovaný také Tichý Václav Pekař

rychtáři na Starém a Novém městě. Cechy kožišnický, pekařský a ševcovský měly ve sledovaných funkcích dva své cechmistry. Z ostatních uvedených cechů byl zvolen jeden cechmistr.

Jak bylo zjištěno v dalších kapitolách o cechovním systému v Mladé Boleslavi, byl z hlediska počtu českobratrských cechmistrů v Mladé Boleslavi na počátku 17. století na prvním místě cech ševcovský s nejvyšším počtem cechmistrů bratrského vyznání. Na druhém místě byl cech mydlářský. Z hlediska počtu zvolených bratrských cechmistrů do funkcí městské správy bylo pak toto pořadí cechů obrácené, tzn., že nejvíce byli zastoupeni v městské správě cechmistrů cechu mydlářského, na druhém místě byl zastoupen cech pekařský spolu s cechem kožišnickým a ševcovským.

Bez ohledu na náboženské vyznání se podíleli na správě města příslušníci vyšších vrstev - bohatí měšťané a zástupci výnosných řemesel jako např. řezníci, pekaři, ševci, kožišníci. Šlechtici stejně jako příslušníci chudších a nemajetných vrstev městského obyvatelstva se na vedení města nepodíleli.

11. Jednota bratrská v cechovním systému města na počátku 17. století

11.1. Rozvoj řemesel, trhy a obchody v Mladé Boleslavi

Na počátku 17. století byla v Mladé Boleslavi rozvinutá řemeslná výroba. O množství řemeslníků a možnostech obživy ve městě se zmiňuje i mladoboleslavský písař a primas Kezelius: „Řemeslníci rozliční, neboť to město téměř řemeslníky a hlučnými trhy stojí, také se v něm nacházejí, kterýchž by ani v městech pražských hledati potřeba nebylo.“³²⁸ Dále Kezelius píše: „Dosti potřebný člověk může se tam v městě při mále s poctivostí uživit, od mála začnouce, takže to město může matkou chudých lidí slouti; na příležitost a příhodnost ne brzo kterému městu královskému v Čechách, kromě pražských měst, napřed nedá.“³²⁹

Jen ten, kdo měl ve městě dům, směl podle privilegia bratří Krajířů z roku 1562 obchodovat a provozovat živnost.³³⁰ Město bohatlo z hospodářské činnosti měšťanů i ze svého obecního majetku, do kterého patřilo několik vsí, lesy, rybníky a hospodářské dvory.³³¹

Rozvoj řemesel podporovaly i pravidelné trhy týdenní a výroční, které se v Mladé Boleslavi konaly. Jen o svobodných trzích (zvláště o výročních) směli do města se svými výrobky i cizí řemeslníci.³³² Týdenní surovinové a potravinové trhy požívaly právní ochrany městského živnostenského systému.³³³

Každý týden se ve městě konaly dva trhy. V úterý se na Starém městě konal koňský a dobytčí trh, od roku 1528 se pak v sobotu konal trh i na Novém městě. Významné byly i trhy výroční, tzv. jarmarky. Již před Bílou horou měla Mladá Boleslav privilegii potvrzeny dva trhy výroční. První trh byl potvrzen privilegiem Václava IV. v roce 1391, právo na druhý trh získalo město od Vladislava II. v roce 1493.³³⁴ Tyto trhy výroční trvaly vždy osm dní. Příležitost prodat své zboží a koupit potřebné věci přiváděla do města stovky zájemců. Jak Kezelius popisuje: „Trhy dva téhodní to město výsadní má, v outerý a v sobotu, jarmarky roční dva, jakž o nich nahoře v privilegiích oznámeno, i trhy na dobytek. Znamenitě hluční

³²⁸ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 69.

³²⁹ Týž, str. 69.

³³⁰ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav pod vládou šlechty*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, str. 30.

³³¹ Kolektiv autorů, *Mladoboleslavsko v proměnách času*, str. 84.

³³² *Ottův slovník naučný*, díl 5., str. 261.

³³³ Janáček Josef, *Řemeslná výroba v českých zemích v 16. století*, str. 144. Winter Zikmund, *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století*, str. 97nn.

³³⁴ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 135.

trhové i jarmarkové ku podivu bývají, zvláště na obilí, dobytek a jiné věci, že se toho netoliko vůkol do kraje, ale i do Lužic dosti při mírnosti v hojnosti dostávalo.³³⁵

Pro zboží dovážené k jarmarkům nechávali boleslavští radní stavět na náměstí dřevěné stánky. Město také najímalo k jarmarkům žoldnéře dohlížející na pořádek. O jarmarcích na počátku 16. století to bylo 24 žoldnéřů, kteří pečovali o to, aby město nepřišlo ani o jeden groš z mýta a celních poplatků.³³⁶ Na výroční trhy se dováželo zboží, které se ve městě nevyrábělo, protože byla po něm nedostatečná poptávka a výroční trh stačil také tuto omezenou poptávku nasytit.³³⁷

Poplatky ze cla, mýta a stánků stejně jako daně a poplatky místních řemeslníků pak plnily městskou pokladnu.³³⁸ „...zvláště v trhové a jarmareční dny, kdež se veliký konkurs lidí ze všeho téměř kraje i od jinud sbíhá a sjíždí, věci rozličné, od obilí, omastku, dobytka a jiné přivážejí, přinášejí a přenášejí i odtud zas jinam dodávají. Vína domácí, když se obrodí, i hostinská pokudž weintacu³³⁹ nebylo, dosti z mírnosti se šenkovaly. Piva prostředně dobrá, ječná i pšeničná v několika pivovařích vaří. Masa hodného od domácích řezníků i od přespolních, jimž hunteri říkají, za mírné peníze dostati se může.“³⁴⁰ Ve výčtu prodáváného zboží dále Kezelius pokračuje: „I těch ryb říčních, kdo toho šetří a zaplatí, od rybářův domácích i přespolních, též kaprův, štik i jiných z rybníkův okolních, zvláště na podzim v hojnosti se dostává. Ovoce domácího i odjinud dosti namnoze se přináší, přiváží i prodává i jiných věcí s potřebu dodává.“³⁴¹

³³⁵ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika Mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 68.

³³⁶ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, str. 33.

³³⁷ Janáček Josef, *Řemeslná výroba v českých zemích v 16. století*, str. 133.

³³⁸ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 135.

³³⁹ je to nápojová daň z vína, zavedená Ferdinandem I. roku 1547 jako „trestný táč“ za vzpouru měst – Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika Mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, pozn. Zdeňka Kampera č. 187

³⁴⁰ Týž, str. 68.

³⁴¹ Týž, str. 69.

11.2. Cechy v Mladé Boleslavi

Na konci 16. století existovalo v Mladé Boleslavi několik cechů. V roce 1593 to bylo osm cechů,³⁴² v následujícím roce zapsal písař volby do devíti cechů,³⁴³ v roce 1595 bylo v Mladé Boleslavi jen pět cechů³⁴⁴ a v roce 1596 se počet cechů opět zvýšil na dvanáct.³⁴⁵

Na přelomu 16. a 17. století, v roce 1599, existovalo v Mladé Boleslavi celkem třináct cechů s devatenácti řemesly. Byly to cechy: mlynářský, pekařský a perníkářský, ševcovský, sladovnický, kožišnický, zámečnický a ručníkářský, kovářský a kosařský, bednářský a kolářský, koželužský, řeznický, tesařský, zednický a kamenický, truhlářský, provaznický.³⁴⁶ Volbu cechmistrů prováděli v Mladé Boleslavi konšelé.³⁴⁷

K nejstarším cechům v Mladé Boleslavi patřil cech ševcovský, který ve městě vznikl již ve 14. století³⁴⁸ a dále cech soukenický. Soukeníci měli ve městě ve 14. století patnáct krámů. V první polovině 16. století došlo k úpadku soukenického řemesla a cech zanikl. V roce 1541 Kunrát z Krajku opět soukeníkům jejich cech obnovil.³⁴⁹ V roce 1595 byli již soukeníci největším cechem ve městě a měli dvanáct provozoven.³⁵⁰ Podle poplatků z valchy soukenické se v roce 1595 živilo tímto řemeslem 21 rodin a soukenické valchy se nacházely po obou březích řeky Jizery.³⁵¹

Cech krejčovský byl jmenován ve městě již k roku 1463. Od roku 1494 měli své řády také boleslavští kožišníci.³⁵²

Kosaři vytvořili poprvé v Mladé Boleslavi cech kolem roku 1560. V této době působili kosaři jen v Mladé Boleslavi, Táboře a Klatovech.³⁵³

Samostatný cech tesařský se uvádí v Mladé Boleslavi až roku 1593.³⁵⁴

³⁴² Kniha památná, SOkA Mladá Boleslav IID9, fol. 10.

³⁴³ Kniha památná, SOkA Mladá Boleslav IID9, fol. 17.

³⁴⁴ Kniha památná, SOkA Mladá Boleslav IID9, fol. 25.

³⁴⁵ Kniha památná, SOkA Mladá Boleslav IID9, fol. 37. Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, str. 31 – 32.

³⁴⁶ Winter Zikmund, *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526 – 1620)*, str. 729. Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 134. Kniha památná, SOkA Mladá Boleslav IID9, fol. 94.

³⁴⁷ Winter Zikmund, *Český průmysl a obchod v XVI. věku*, str. 95.

³⁴⁸ Winter Zikmund, *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526 – 1620)*, str. 592.

³⁴⁹ Týž, str. 610.

³⁵⁰ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav pod vládou šlechty*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, str. 30.

³⁵¹ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 134.

³⁵² Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav pod vládou šlechty*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, str. 30.

³⁵³ Winter Zikmund, *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526 – 1620)*, str. 490.

³⁵⁴ Kniha památná, SOkA Mladá Boleslav IID9, fol. 1.

V průběhu 16. století vznikla ve městě organizovaná společnost živnostníků – sladovníků, kteří se začali zabývat děláním sladu a vařením piva. Své provozovny měli sladovníci v Mladé Boleslavi v enklávě mezi Podolcem a Ptákem, a proto byla tato samostatná městská část nazývána Sladovnamí. Počet sladoven nelze v této době pro chudé záznamy stanovit.³⁵⁵ V předbělohorské době víme bezpečně o třech sladovnách.³⁵⁶

Ve městě působila již od počátku 16. století řada společných cechů, např. podle nařízení Kunráta Krajíře se v roce 1518 spojili do společného cechu zámečníci a ručníkáři,³⁵⁷ další cech utvořili kováři a kosaři, ještě v dalším byli bednáři a koláři.³⁵⁸ Na konci 16. století byli puškaři, ostruháři a hodináři (zlatníci) sdruženi v cechu zámečnickém. K jiným cechům se připojili např. uzdaři, konváři, mečíři, prachaři, soustružníci a jiní.³⁵⁹ Společný cech tvořili pekaři s mlynáři a perníkáři.³⁶⁰ K některým cechům v Mladé Boleslavi náleželi stejní řemeslníci z okolních bližších i vzdálenějších měst a městeček. Např. k cechu zdejších mydlářů patřili i mydláři a svícníci turnovští.³⁶¹

Velmi starou živností kvetoucí v Mladé Boleslavi byli kotláři, připojení svými živnostenskými řády k organizacím pražským. V 16. století to byla jedna z předních živností ve městě, jejíž příslušníci bývali na předních místech v obecní správě. Na konci 16. století však již tvořili boleslavští kotláři v obyvatelstvu německou a protestantskou enklávu.³⁶²

Z kovolitců prosluli boleslavští zvonaři. Zvonařské umění proslavil především Václav Sklenář,³⁶³ který tímto uměním sloužil až do roku 1631.³⁶⁴

Cechy byly povinny platit městu finanční prostředky jako daň. Např. v roce 1595 byl řeznický cech povinnen platit z každého krámu po 1 kopě, celkem 29 kop, za 8 kotců huntýřských 16 kop, pak daň „v loji“, totiž 30 kamenů³⁶⁵ přepouštěného loje, dále ročně dodat na zámek jedno vykrmené tele. Pekaři a mlynáři museli dávat k Vánocům vrchnosti např. dvě velké housky, bílý chléb a 12 slepic.³⁶⁶ Živnosti dále museli v roce 1595 platit např. varného

³⁵⁵ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav pod vládou šlechty*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, str. 30.

³⁵⁶ Šerák Miroslav, *Mladá Boleslav v pozdním feudalismu*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, str. 49.

³⁵⁷ Winter Zikmund, *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526 – 1620)*, str. 459.

³⁵⁸ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 134.

³⁵⁹ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, str. 32.

³⁶⁰ Kolektiv autorů, *Mladoboleslavsko v proměnách času*, str. 79.

³⁶¹ Winter Zikmund, *Český průmysl a obchod v XVI. věku*, str. 34.

³⁶² Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, str. 32.

³⁶³ jménem Hytych

³⁶⁴ Bareš František, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese mladoboleslavském*, str. 189.

³⁶⁵ kámen bylo 20 liber

³⁶⁶ Registra urburní s podtitulem „Platové a příjmové stáli a dědiční z register urburních, co a čím J. M. Pán obci Boleslavské prodati chtějí ráci...“, SOkA Mladá Boleslav IIAb2, fol. 16.

z městských pivovarů 292 kop 45 grošů, z valchy soukenické 30 kop, ze šlejiřny kosařské 12 kop, z valchy od jirchářů 6 kop, z prachoven 6 kop, od vinopalů 80 kop.³⁶⁷

Na činnost řemeslníků se objevovaly různé stížnosti. Např. v roce 1601 napomínala městská rada pekaře pro drahotu jejich výrobků: „Obilí je levné a přece je chléb pro chudý lid malý.“³⁶⁸ Radnice se proto rozhodla pro lepší kontrolu umístit pekařské i masné krámy přímo do budovy radnice.³⁶⁹ Městská rada dbala na to, aby chléb prodávali pekaři sami buď v radním kotci nebo před svým domem a aby ceny chleba nebyly překupníky zvyšovány. Své zboží v budově radnice prodávali také kožišníci a jeden z krámů využívali také zlatník a konvář. Nájemci těchto krámů tak mohli těžit z výhodné polohy přímo u ústředního tržního prostoru. U radnice byly umístěny i huntýřské krámy. Všechny krámy se ale do budovy radnice nevešly, a tak se stávalo, že různí hokynáři a překupníci prodávali řeznické a pekařské výrobky draze.³⁷⁰ Někteří živnostníci prodávali svoje výrobky přímo v dílně, jiní využívali zase dřevěné krámce postavené v ulicích nebo vykládali a nabízeli své zboží přímo před domy, což jejich majitelé mnohdy nelibě nesli.

Řemeslníci vykonávající stejné řemeslo se usazovali často ve stejné městské části Mladé Boleslavi, a tak zde tato provozovaná řemesla pojmenovala později i městské ulice. V Železné ulici provozovali své živnosti řemeslníci zpracovávající železo, v Masné ulici byly krámy řeznické.³⁷¹

11.3. Volby boleslavských cechmistrů v letech 1600 až 1620

Údaje o volbách cechmistrů byly čerpány z městských knih uložených ve Státním okresním archivu v Mladé Boleslavi, a to z Knihy památné³⁷² a Liber memorabilium III.³⁷³

Zjištěné údaje zachycují tabulky vždy k příslušnému roku. Ke každému cechu jsou vždy uvedeny osoby, které byly daného roku do vedení tohoto cechu zvoleny. Pro léta 1602 až 1607 nejsou zápisy o volbě cechmistrů do cechů k dispozici, neboť nebyl nalezen zápis v

³⁶⁷ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav pod vládou šlechty*, in: *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, str. 35.

³⁶⁸ Svárovský Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, str. 27.

³⁶⁹ Herčík Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, str. 134.

³⁷⁰ Týž, str. 134.

³⁷¹ Týž, str. 135.

³⁷² Kniha památná, SOKA Mladá Boleslav IID9.

³⁷³ Liber memorabilium III., SOKA Mladá Boleslav VII-32.

uvedených studovaných pramenech. Volby cechmistrů se v tomto období s největší pravděpodobností nekonaly. Cechmistři totiž bývali voleni městskou radou, často hned po volbě konšelů za návštěvy královského podkomořího.³⁷⁴ Obnovení městské rady v roce 1603³⁷⁵ trvalo čtyři roky: „protože pan podkomoří obnově rady přijeti ani hofrychtýře poslati nechtěl pro nedorozumění o plat od obnovy.“³⁷⁶ Další obnovení městské rady nastalo podle záznamů až v roce 1608.³⁷⁷ Jelikož se tedy v tomto období nekonalo obnovení městské rady, nekonaly se tedy ani volby cechmistrů.

V letech 1600 a 1601 a dále 1608 až 1620 se volby konaly každým rokem, a proto jsou také zápisy pro každý rok uvedeny. Pro určení příslušnosti k jednotě bratrské jsem vycházel ze jmenného seznamu členů boleslavského sboru jednoty bratrské – register z roku 1611.³⁷⁸ Jména těch cechmistrů, kteří byli podle uvedených register členy jednoty bratrské, jsou v tabulkách zvýrazněna tučným písmem. U jmen některých těchto českobratrských cechmistrů je uveden odkaz na **přílohu č. 2**, kde se u uvedených bratří nachází podrobnější informace. Poslední sloupec tabulky udává procentuelní zastoupení členů jednoty bratrské mezi cechmistry v příslušném cechu.

³⁷⁴ Winter Zikmund, *Český průmysl a obchod v XVI. věku*, str. 94.

³⁷⁵ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 116.

³⁷⁶ Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 74. Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 116.

³⁷⁷ Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2, fol. 123.

³⁷⁸ AMK, sign. A3254/Mladá Boleslav/O/1611.

Tabulka 22. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1600³⁷⁹

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	Martin Petrovský, Jan Smutný Jiřík Prácheňský,³⁸⁰ Jiřík Radobýl	50%
sladovnický	Samuel Sladovník Tomáš Sladovník	50%
kožišnický	Tomáš Pokorný Václav Jacek³⁸¹	50%
kosařský a kovářský	Adam Kovář, Matěj Kosař Jan Šlejfýř	33%
bednářský a kolářský	Jiří Ludvík Martin Zyma	0%
provaznický	Petr Záruba, Jiřík Žamberský	0%
ševcovský	Jiřík Slovák, Václav Kavka Jan Maňásek	67%
truhlářský	Jan z Skalky³⁸² Bartoloměj Truhlář	50%
řeznický	Pavel Čabánek, Jan Šraňků Jan Štěpánů, Jan Bělozaubek	0%
koželužský	Tomáš Koželuh Havel Svoboda	50%

V roce 1600 byli voleni cechmistři do deseti cechů – jedná se spolu s rokem 1611 o nejmenší počet cechů ve sledovaném období let 1600 až 1620. Zastoupení členů jednoty bratrské je mezi zvolenými cechmistry jednotlivých cechů značně rozdílné. Největší zastoupení jednoty vykazuje cech ševcovský, do něhož byli za cechmistry voleni ze dvou třetin členové jednoty bratrské. Naopak do tří cechů – bednářského a kolářského, provaznického a řeznického – nebyli za cechmistry zvoleni žádní členové jednoty.

³⁷⁹ Kniha památná, SOKA Mladá Boleslav IID9, fol. 111.

³⁸⁰ Příloha č. 2/12.

³⁸¹ Příloha č. 2/6.

³⁸² Příloha č. 2/7.

Tabulka 23. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1601³⁸³

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkárský	Jakub Mlynář, Jan Lancman Martin Petrovský, Havel Pekař z Podolce	25%
sladovnický	Jan Šafránek Ondřej Slívka	0%
kožišnický	Tobiáš Šetrle Mikuláš Písařů	50%
kosařský a kovářský	Mikuláš Mníšek Kosař ³⁸⁴ Adam Svoboda Kovář, Jan Šlejfýř	67%
bečvářský a kolářský	Martin Zyma Kolář Martin Kunrát Bednář	0%
ševcovský	Jan Maňásek, Petr Černý Jan Hlava	67%
truhlářský	Jan z Skalky , Bartoloměj Truhlář	50%
zámečnický a ručníkářský	Havel Ručníkář Petr Zámečník	0%
koželužský	Tomáš Koželuh Havel Svoboda	50%
řeznický	Pavel Moců, Jan Šraněk Jan Štěpánů, Václav Bílský	0%

V roce 1601 byli voleni cechmistři do deseti cechů stejně jako v předchozím roce. Skladba cechů se ale mírně změnila. Volby neproběhly do cechu provaznického, místo toho je zaznamenána volba do cechu zámečnického a ručníkářského. Místo označení cechu bednářského a kolářského, tak jak byl tento cech označen po celé sledované období, použil písař v tomto roce označení cech bečvářský³⁸⁵ a kolářský. Zastoupení členů jednoty bratrské v jednotlivých ceších v roce 1601 opět velmi kolísá. Nejvyšší zastoupení vykazuje cech kosařský a kovářský a také cech ševcovský, v těchto ceších měli členové jednoty v roce 1601 dvoutřetinové zastoupení. Naproti tomu do cechu sladovnického, bečvářského a kolářského, zámečnického a ručníkářského a do cechu řeznického nebyli zvoleni žádní členové jednoty.

³⁸³ Kniha památná, SOKA Mladá Boleslav IID9, fol. 121.

³⁸⁴ Příloha č. 2/9.

³⁸⁵ bečváři byli řemeslníci, kteří vyráběli sudy, věrtele, kádě – Winter Zikmund, *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526 – 1620)*, str. 566.

Cechy koželužský, truhlářský a kožišnický měly ve vedení v roce 1600 i 1601 padesátiprocentní zastoupení jednoty bratrské.

Zápisy o volbách do cechů pro léta 1602 až 1607 chybí. V tomto období se volby cechmistrů nekonaly. Volby cechmistrů jsou ve studovaných pramenech zapsány až pro rok 1608.

Tabulka 24. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1608³⁸⁶

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	Jakub Nárožný, Martin Petrovský Jiřík Prácheňský, Havel Pekař	50%
sladovnický	Samuel starší Sladovník Jakub Kapoun	0%
bednářský a kolářský	Václav Boleslavský Danyel Strejk ³⁸⁷	50%
mydlářský	Adam Vrkoslav ³⁸⁸ Jiřík Famfárek	50%
tkadlcovský	Jiřík Králíček Jan Procházka	50%
kožišnický	Václav Jacek Jiřík Pokorný	100%
zámečnický a ručníkářský	Jan Hodinář Jakub Zámečník	0%
provaznický	Jiřík Žamberský Mikuláš Provazník	0%
ševcovský	Pavel Vrba, Havel Slepíčka Jiřík Zelenka	67%
koželužský	Kašpar Smíšek Jiřík Hrejsa	0%
tesařský	Martin Fik Kryštof Kuklmon	0%
řeznický	Pavel Moc, Jiřík Khober Pavel Šraněk, Augustýn Řezník	0%
truhlářský	Jan ze Skalky Jan Rottman	50%
kloboučnický	Adam Řekovský Jan Kratochvíle	0%

³⁸⁶ Liber memorabilium III., SOKA Mladá Boleslav VII-32, fol. 1.

³⁸⁷ Příloha č. 2/13.

³⁸⁸ Příloha č. 2/15.

V roce 1608 byli voleni cechmistři do čtrnácti cechů. V roce 1608 se oproti letům 1600 až 1601 objevují nově cechy mydlářský, tkadlcovský, tesařský a kloboučnický. Nejvyšší zastoupení členů jednoty vykazuje cech kožišnický, do něhož byli voleni za cechmistry pouze členové jednoty. Naproti tomu do sedmi cechů, tedy do jedné poloviny všech cechů, nebyli zvoleni za cechmistry žádní členové jednoty.

Tabulka 25. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1609³⁸⁹

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	Jiřík Prácheňský , Jan Železný Martin Petrovský, Kryštof Pekař	25%
sladovnický	Tomáš Sladovník Jakub Kapoun	50%
kožišnický	Jiřík Pokorný Tobiáš Šetrle	100%
mydlářský	Adam Vrkoslav Jan Benátský ³⁹⁰	100%
tkadlcovský	Jiřík Králíček Ondřej Bechyňský ³⁹¹	50%
řeznický	Pavel Moc, Pavel Čabánek Jan Bělozaubek, Jakub Dubský	0%
tesařský	Martin Fik Hans Halej	0%
kloboučnický	Adam Řekovský Stanislav Kloboučník	0%
bednářský a kolářský	Danyel Strejk Václav Boleslavský	50%
kovářský a kosařský	Adam Kovář, Mikoláš Kovář Václav Buček	0%
koželužský	Jan Honěk Jan Vostrovský	50%
kamenický a zednický	Jiří Zedník Jan Skřivan	0%
provaznický	Jiřík Žamberský Dytrych Provazník	0%
ševcovský	Pavel Vrba, Petr Černý Jiřík Zelenka	67%
truhlářský	Jan z Skalky Matěj Hejde Truhlář	50%

³⁸⁹ Liber memorabilium III., SOKA Mladá Boleslav VII-32, fol. 15.

³⁹⁰ Příloha č. 2/2.

³⁹¹ Příloha č. 2/1.

V roce 1609 byli voleni cechmistři do patnácti cechů. Volby do cechu zámečnického a ručníkářského v tomto roce neproběhly, zato byli voleni cechmistři cechu kamenického a zednického a také kovářského a kosařského. Nejvyšší zastoupení členů jednoty bratrské mezi cechmistry bylo v roce 1609 dosaženo u dvou cechů – cechu mydlářského a cechu kožišnického. Do jejich vedení byli zvoleni pouze příslušníci jednoty. Vysoké – dvoutřetinové – zastoupení jednoty vykazuje i cech ševcovský. Naopak ve vedení šesti cechů nebyl zastoupen žádný člen jednoty bratrské.

Tabulka 26. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1610³⁹²

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkárský	Jiřík Prácheňský , Jiřík Mokrejš Jakub Nárožný, Kryštof Pekař	25%
sladovnický	Tomáš Sladovník Jakub Kapoun	50%
kožišnický	Jiřík Pokorný Václav Jacek	100%
mydlářský	Václav Hořický Jan Benátský	100%
tkadlcovský	Jiřík Králíček Ondřej Bechyňský	50%
zámečnický a ručníkářský	Havel Ručníkář Jakub Pomer Zámečník	0%
koželužský	Jan Honěk ³⁹³ Jan Vostrovský	50%
kovářský a kosařský	Mikoláš Mníšek Kosař , Adam Svoboda Václav Buček Kovář	33%
ševcovský	Pavel Vrba, Petr Černý Jiřík Zelenka	67%
kloboučnický	Adam Řekovský Stanislav Felix	0%
provaznický	Jiřík Žamberský Dytrych Provazník	0%
kamenický, zednický a skalnický	Jiří Zedník Jeroným Řezbář	0%
tesařský	Martin Fik Zacharyáš Kobr	0%
řeznický	Jan Šraněk, Jiřík Khober Symeon Trunsa, Jakub Dubský	0%
truhlářský	Bartoloměk Dlouhý Mates Heyde Truhlář	0%
bednářský a kolářský	Martin Bednář Danyel Strejk Kolář	50%

V roce 1610 byli voleni cechmistři do šestnácti cechů. Nejvyšší podíl členů jednoty vykazují, stejně jako roku 1609, cechy kožišnický a mydlářský, do nichž byli za cechmistry zvoleni pouze členové jednoty bratrské. Dvoutřetinové zastoupení pak vykazuje cech ševcovský,

³⁹² Liber memorabilium III., SOKA Mladá Boleslav VII-32, fol. 44.

³⁹³ Příloha č. 2/5.

stejně jako v roce 1610. Naopak do sedmi cechů nebyli v roce 1610 zvoleni za cechmistry žádní příslušníci jednoty.

Tabulka 27. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1611³⁹⁴

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	Kryštof Pekař, Jan Strenický Jan Železný, Václav Tichý Pekař ³⁹⁵	25%
sladovnický	Tomáš Sladovník Samuel starší Sladovník	50%
mydlářský	Václav Hořický Jan Benátský	100%
provaznický	Jan Žamberský Mikuláš Berlyter	0%
koželužský	Jan Honěk Jan Vostrovský	50%
ševcovský	Pavel Vrba, Havel Slepíčka Pavel Tichý	100%
bednářský a kolářský	Danyel Strejk Kolář Martin Bednář	50%
tesařský	Martin Fik Ondřej Khober	0%
kovářský a kosařský	Adam Svoboda Kovář, Jan Mníškův Václav Buček	0%
řeznický	Pavel Moc, Jan Šraněk Jiřík Khober, Matouš Unčovský	0%
zednický a kamenický	Jiří Zedník Jeroným Řezbář	0%
kloboučnický	Adam Řekovský Lorenc Svatoň Kloboučník	0%
zámečnický a ručníkářský	Jakub Zámečník Petr Zámečník	0%
tkadlcovský	Jiřík Králíček Ondřej Bechyňský	50%

V roce 1611 byli voleni cechmistři do čtrnácti cechů. Nejvyšší zastoupení členů jednoty bratrské dosahovaly v roce 1611 cechy mydlářský a ševcovský, do nichž byli zvoleni pouze členové této církve. Poloviční zastoupení členů jednoty mezi zvolenými cechmistry pak vykazovaly cechy sladovnický, kožežský, bednářský a kolářský a tkadlcovský. Celkem do

³⁹⁴ Liber memorabilium III., SOkA Mladá Boleslav VII-32, fol. 57.

³⁹⁵ Příloha č. 2/14.

vedení sedmi cechů, tedy do jedné poloviny všech cechů, nebyli naopak tohoto roku zvoleni žádní příslušníci jednoty.

Tabulka 28. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1612³⁹⁶

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	Kryštof Pekař, Mikoláš Pekař Jan Železný, Jiřík Prácheňský	25%
sladovnický	Tomáš Sladovník Samuel starší Sladovník	50%
mydlářský	Pavel Mydlář ³⁹⁷ Jan Benátský	100%
provaznický	Jan Žamberský Dytrych Provazník	0%
tkadlcovský	Jiřík Králíček Ondřej Bechyňský	50%
koželužský	Tomáš Koželuh Pavel Koželuh	100%
zednický a kamenický	Jiří Zedník Jan Skřivan Kameník	0%
truhlářský	Mates Heyde Pavel Henc	0%
bednářský a kolářský	Václav Boleslavský, Jan Hans Šelmach kolař	0%
tesařský	Martin Fik Ondřej Khober	0%
zámečnický a ručníkářský	Jakub Zámečník Petr Zámečník	0%
ševcovský	Petr Černý , Jiřík Zelenka Pavel Tichý	67%
řeznický	Jan Šraněk, Symeon Trunsa Václav Bílský, Augustýn Budějovský	0%
kovářský a kosařský	Adam Svoboda starší, Pavel Čermák ³⁹⁸ Jan Mníšek Kosař	33%

V roce 1612 byli voleni cechmistři do čtrnácti cechů, stejně jako tomu bylo v předchozím roce. Oproti roku 1611 přibýly volby do cechu truhlářského, naopak nebylo voleno do cechu kloboučnického. Cechmistry cechů mydlářského a poprvé i cechu kožešnického byli v roce

³⁹⁶ Liber memorabilium III., SOKA Mladá Boleslav VII-32, fol. 70.

³⁹⁷ Příloha č. 2/11.

³⁹⁸ Příloha č. 2/4.

1612 pouze členové jednoty bratrské. Dva ze tří zvolených cechmistrů cechu ševcovského byli čeští bratři. Stejně jako v předchozích dvou letech nebyli ve vedení sedmi cechů žádní zástupci českobratrského vyznání.

Tabulka 29. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1613³⁹⁹

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	Kryštof Pekař, Jiřík Prácheňský Jan Železný, Petr Stehlík	25%
sladovnický	Tomáš Sladovník Jakub Kapoun	50%
kloboučnický	Stanislav Felix Lorenc Svatoň	0%
mydlářský	Jan Benátský Jan Matoušův	50%
kožišnický	Václav Jacek Tobiáš Šetrle	100%
bednářský a kolářský	Danyel Strejk Kolář Martin Bednář	50%
kovářský a kosařský	Adam Svoboda, Jan Mníšek Václav Buček	0%
kamenický a zednický	Jeroným Řezbář Jiřík Řezník	0%
truhlářský	Jan Rottman Pavel Henc	0%
tesařský	Martin Fik Ondřej Khober	0%
zámečnický a ručníkářský	Jakub Zámečník Noe Zámečník	0%
ševcovský	Petr Černý, Havel Slepíčka Pavel Tichý	100%
řeznický	Jan Bělozaubek, Symeon Trunsa Jiřík Khober, Pavel Šraněk	0%
tkadlcovský	Jiřík Králíček Jan Procházka	50%
provaznický	Jiřík Žamberský Dytrych Provazník	0%

V roce 1613 byli voleni cechmistři do patnácti cechů. Volby byly rozšířeny o jeden cech, a to o cech kloboučnický, do kterého se v předchozím roce nevolilo. Cech ševcovský a cech kožišnický vedli v roce 1613 výhradně členové jednoty bratrské. V cechu sladovnickém,

³⁹⁹ Liber memorabilium III., SOkA Mladá Boleslav VII-32, fol. 90.

mydlářském, bednářském a kolářském a cechu tkadlcovském byl vždy ze dvojice zvolených cechmistrů jeden člen jednoty. Naproti tomu mezi cechmistry v osmi ceších nebyli v tomto roce členové jednoty zastoupení vůbec.

Tabulka 30. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1614⁴⁰⁰

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	Kryštof Pekař, Jiřík Prácheňský Jan Železný Mlynář	33%
sladovnický	Tomáš Sladovník Jakub Kapoun	50%
mydlářský	Jan Benátský Jan Matoušův	50%
kovářský a kosařský	Jan Mníšek Kosař, Václav Buček Pavel Čermák Kovář	100%
bednářský a kolářský	Václav Boleslavský Bednář Danyel Strejk Kolař	50%
kožišnický	Václav Jacek Tobiáš Šetrle	100%
tkadlcovský	Jiřík Králíček Jan Zajíček	50%
ševcovský	Havel Slepíčka, Pavel Tichý Pavel Černý	100%
kamenický, zednický a skalnický	Jan Tymel Jeroným Řezbář	0%
kloboučnický	Lorenc Svatoň Stanislav Felix	0%
tesařský	Martin Fik Zacharyáš Khober	0%
řeznický	Jan Šraněk, Pavel Čabánek Symeon Trunsa, Jiřík Khober	0%
provaznický	Jiřík Žamberský Dytrych Provazník	0%
truhlářský	Pavel Henc Bartoloměj Dlouhý	0%

V roce 1614 byli voleni cechmistři do čtrnácti cechů. Oproti předchozímu roku se nevolilo do cechu zámečnického a ručníkářského. Stejně jako v minulém roce stáli ve vedení cechu

⁴⁰⁰ Liber memorabilium III., SOKA Mladá Boleslav VII-32, fol. 110.

kožišnického a ševcovského pouze čeští bratři a tuto funkci vykonávali již druhým rokem stejní zástupci. Plné zastoupení jednoty vykazoval v tomto roce také cech kovářský a kosařský. Do cechu mlynářského, pekařského a perníkářského byli v tomto roce poprvé od roku 1600 zvoleni místo obvyklých čtyř cechmistrů pouze tři cechmistři. Do vedení šesti cechů nebyl v tomto roce zvolen žádný člen jednoty.

Tabulka 31. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1615⁴⁰¹

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	Jiřík Mokrejš, Jiřík Perníkář Petr Biskup, Václav Tichý Pekař	50%
sladovnický	Tomáš Sladovník Jakub Kapoun	50%
tkadlcovský	Danyel Kordů ⁴⁰² Ondřej Bechyňský	100%
mydlářský	Jan Benátský Jan Matoušův	50%
bednářský a kolařský	Martin Bednář Danyel Strejk Kolař	50%
kovářský a kosařský	Václav Buček, Adam Svoboda mladší Pavel Čermák	33%
tesařský	Martin Fik Kryštof Kalman	0%
truhlářský	Mates Heyde Pavel Truhlář	0%
kamenický a zednický	Jiřík Zedník Jeroným Řezbář	0%
řeznický	Jan Bělohaubek, Jiřík Kobr Pavel Šraněk, Augustýn Budějovský	0%
ševcovský	Petr Černý, Pavel Tichý Jiřík Zelenka	67%
kožišnický	Václav Jacek Tobiáš Šetrle	100%
kloboučnický	Lorenc Svatoň Stanislav Felix	0%
koželužský	Matěj Žirovnický Jan Bukač ⁴⁰³	50%

⁴⁰¹ Liber memorabilium III., SOKA Mladá Boleslav VII-32, fol. 120.

⁴⁰² Příloha č. 2/8.

⁴⁰³ Příloha č. 2/3.

V roce 1615 byli voleni cechmistři do čtrnácti cechů. Počet cechů byl stejný jako v předchozím roce. Největší, plné zastoupení nově zvolených cechmistrů, kteří byli členy jednoty bratrské, bylo nově u cechu tkadlcovského a opětovně u cechu kožišnického. Naopak plného zastoupení členů jednoty ve vedení cechu ševcovského tento rok dosaženo nebylo. Bratr Havel Slepíčka již nebyl tohoto roku zvolen a byl nahrazen cechmistrem, který bratrského vyznání nebyl. Mezi zvolenými cechmistry pěti cechů nestál žádný příslušník boleslavského sboru jednoty.

Tabulka 32. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1616⁴⁰⁴

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	Jan Stehlík, Jan Strejnský Jan Železný, Symeon Jablonský	0%
kožišnický	Jiřík Pokorný Jan Hovorka	50%
mydlářský	Jan Matoušů Adam Vrkoslav	50%
bednářský	Václav Boleslavský Danyel Strejk Kolař	50%
sladovnický	Samuel starší Sladovník Tomáš Sladovník	50%
kovářský a kosařský	Jan Mníšek, Adam Kovář Pavel Čermák	33%
zednický a skalnický	Jeroným Řezbář Jiřík Zedník	0%
provaznický	Ondřej Žižka Lorenc Provazník	0%
tesařský	Martin Fik Zacharyáš Khober	0%
tkadlcovský	Jiřík Králíček Ondřej Bechyňský	50%
ševcovský	Petr Černý, Pavel Tichý Jiřík Zelenka	67%
řeznický	Jan Šraněk, Jan Bělozaubek Václav Turek, Symeon Sylnej	0%
kloboučnický	Lorenc Svatoň Stanislav Felix	0%
koželužský	Matěj Žirovnický Pavel Pelikán	0%
truhlářský	Jan Rottman Matyáš Truhlář	0%

V roce 1616 byli voleni cechmistři do patnácti cechů. Pouze v tomto roce za celé sledované období nebyl ani jeden cech zastoupen pouze cechmistry, kteří by byli všichni členy jednoty bratrské. Poprvé od roku 1600 nebyl do cechu mlynářského, pekařského a perníkářského zvolen za cechmistra žádný člen této církve. Nejvyšší zastoupení členů jednoty mezi zvolenými cechmistry vykazuje cech ševcovský – dva ze tří nově zvolených cechmistrů byli

⁴⁰⁴ Liber memorabilium III., SOkA Mladá Boleslav VII-32, fol. 137.

bratrského vyznání. Naproti tomu v osmi ceších, tj. ve více jak v jedné polovině cechů, nebyli mezi cechmistry zastoupeni žádní členové jednoty.

Tabulka 33. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1617⁴⁰⁵

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	Jiřík Prácheňský , Jan Železný Kryštof Pekař, Symeon Románek	50%
mydlářský	Jan Benátský Adam Vrkoslav	100%
kovářský a kosařský	Václav Buček, Jan Mníšek Pavel Čermák Kovář	33%
bednářský a kolářský	Václav Boleslavský Bednář Danyel Strejk Kolař	50%
sladovnický	Pavel Pavlů Tomáš Sladovník	50%
provaznický	Jiřík Žamberský Ondřej Žizka	0%
kožišnický	Václav Jacek Jan Hovorka	50%
zámečnický a ručníkářský	Petr Zámečník Jakub Pomer	0%
koželužský	Jan Vostrovský Pavel Pelikán	0%
ševcovský	Petr Černý , Jiřík Zelenka Jan Mrázek ⁴⁰⁶	67%
tesařský	Martin Fik Kryštof Kulman	0%
kloboučnický	Lorenc Svatoň Matouš Uhlíř	0%
zednický a kamenický	Jiřík Zedník Jan Kameník	50%
truhlářský	Jan Rottman Bartoloměj Truhlář	0%
řeznický	Jan Bělozaubek, Pavel Čabánek Václav Bílský, Matouš Ručovský	0%
tkadlcovský	Jiřík Králíček Jan Papoušek	0%

V roce 1617 byli voleni cechmistři do šestnácti cechů, tedy stejně jako v roce 1610 do nejvyššího počtu cechů. Nejvyšší zastoupení členů jednoty bratrské mezi nově zvolenými

⁴⁰⁵ Liber memorabilium III., SOkA Mladá Boleslav VII-32, fol. 146.

⁴⁰⁶ Příloha č. 2/10.

cehmistry v roce 1617 vykazuje cech mydlářský, jehož oba zvolení cechmistři byli příslušníky boleslavského sboru jednoty. Poté následuje ševcovský cech, kde stejně jako v minulém roce měla jednota bratrská mezi nově zvolenými cechmistry dvoutřetinové zastoupení. Naopak v osmi ceších, tedy v jedné polovině všech cechů, nebyla jednota mezi nově zvolenými cechmistry zastoupena vůbec.

Tabulka 34. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1618⁴⁰⁷

cech	cehmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	Jiřík Prácheňský , Jan Železný Kryštof Pekař, Petr Stehlík	25%
bednářský a kolářský	Václav Boleslavský Bednář Martin Procházka Kolař	0%
mydlářský	Jan Benátský Adam Vrkoslav	100%
kožišnický	Tobiáš Šetrle Jan Hovorka	50%
kovářský a kosařský	Jan Mníšek, Václav Bukač Šimon Zvěřina	0%
tkadlcovský	Jiřík Králíček Danyel Kordů	50%
kamenický, zednický a skalnický	Jiří Zedník Jeroným Řezbář	0%
sladovnický	Tomáš Sladovník Pavel Pavlů	50%
kloboučnický	Matouš Uhlíř Jan Kratochvíle	0%
provaznický	Jiřík Žamberský Lorenc Šmíd	0%
tesařský	Martin Fik Jiřík Pust	0%
truhlářský	Jan z Skalky Jan Rottman	50%
řeznický	Jan Bělozaubek, Pavel Šraněk Václav Bělský, Matouš Ručovský	0%

V roce 1618 byli voleni cechmistři do třinácti cechů. Oproti předchozímu roku se v tomto roce nekonaly volby do tří cechů – zámečnického a ručníkářského, koželužského a ševcovského. Plné zastoupení jednoty ve vedení cechu vykazuje opět cech mydlářský.

⁴⁰⁷ Liber memorabilium III., SOKA Mladá Boleslav VII-32, fol. 159.

V ceších kožišnickém, tkadlcovském, sladovnickém a truhlářském byl vždy mezi dvěma nově zvolenými cechmistry jeden příslušník jednoty. Ve více jak jedné polovině všech cechů – cechu bednářském a kolářském, kovářském a kosařském, kamenickém, zednickém a skalnickém, kloboučnickém, provaznickém, tesařském a řeznickém nebyli mezi zvolenými cechmistry zastoupeni členové jednoty bratrské vůbec. V tomto roce bylo zastoupení jednoty ve vedení cechů nejnižší za celé sledované období. V počtu zvolených cechmistrů čeští bratři nedosáhli v tomto roce ve vedení cechů ani jedné pětiny.

Tabulka 35. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1619⁴⁰⁸

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	Jiřík Prácheňský , Jan Železný Kryštof Pekař, Václav Tichý Pekař	50%
bednářský a kolářský	Václav Boleslavský Bednář Danyel Strejk	50%
kožišnický	Tobiáš Šetrle Jan Hovorka	50%
tkadlcovský	Jiřík Králíček Jan Papoušek	0%
kovářský a kosařský	Václav Buček, Adam mladší Svoboda Šimon Zvěřina	0%
tesařský	Martin Fik Jiřík Pust	0%
zednický a kamenický	Jeroným Řezbář Jiřík Zedník	0%
mydlářský	Jan Benátský Mydlář Adam Vrkoslav	100%
zámečnický	Petr Zámečník Jan Hodinář	0%
řeznický	Symeon Trunsa, Václav Bělský Jan Chromý, Pavel Šraněk	0%
kloboučnický	Matouš Uhlíř Jan Kratochvíle	0%
provaznický	Lorenc Šmíd Mikoláš Provazník	0%

⁴⁰⁸ Liber memorabilium III., SOkA Mladá Boleslav VII-32, fol. 176.

V roce 1619 byli voleni cechmistři do dvanácti cechů. Oproti roku 1618 se nekonaly volby cechmistrů do cechu sladovnického. Již třetí rok za sebou byli do cechu mydlářského zvoleni stejní cechmistři, oba čeští bratři. V ceších mlynářském, pekařském a perníkářském, kolářském a bednářském a kožišnickém byl vždy jeden ze dvou zvolených cechmistrů člen jednoty. Ve vedení všech zbývajících osmi cechů nebyli čeští bratři přítomni. Jedná se o nejvyšší podíl cechů ($\frac{3}{4}$ všech cechů) od roku 1600, do nichž nebyl za cechmistra zvolen žádný člen jednoty.

Tabulka 36. Volby cechmistrů do jednotlivých cechů v roce 1620⁴⁰⁹

cech	cechmistři	zastoupení jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	Jiřík Prácheňský , Zacharyáš Kobr Kryštof Pekař, Symeon Komárek	25%
kožišnický	Tobiáš Šetrle Jan Hovorka	50%
sladovnický	Tomáš Sladovník Pavel Sladovník	50%
bednářský a kolářský	Václav Boleslavský Martin Procházka	0%
mydlářský	Jan Benátský Mydlář Adam Vrkoslav	100%
kovářský a kosařský	Pavel Čermák, Jan Šlejfýř Václav Buček	67%
tkadlcovský	Jiřík Králíček Jan Papoušek	0%
kloboučnický	Matouš Uhlíř Jan Kratochvíle	0%
provaznický	Lorenc Šmíd Jiřík Rajchr	0%
zámečnický	Petr Zámečník Jan Hodinář	0%
zednický	Jiřík Zedník Jeroným Řezbář	0%
tesařský	Martin Fik Kryštof Kulmon	0%
řeznický	Symeon Trunsa, Pavel Šraněk Václav Turek, Matouš Ručovský	0%
koželužský	Kašpar Smíšek Pavel Pelikán	0%
ševcovský	Jan Mrázek, Petr Černý Jan Kalina	67%

V roce 1620 byli voleni cechmistři do patnácti cechů. Volby se oproti předchozímu roku tak rozšířily o tři cechy. Oba dva cechmistři zvolení roku 1620 do cechu mydlářského byli opět členy jednoty bratrské. Dva ze tří nově zvolených cechmistrů do cechu kovářského a kosařského a cechu ševcovského patřili do boleslavského sboru jednoty. Naopak do devíti cechů nebyli roku 1620 zvoleni za cechmistry žádní členové jednoty. Ze 36 zvolených

⁴⁰⁹ Liber memorabilium III., SOkA Mladá Boleslav VII-32, fol. 189.

cechmistrů bylo 9 členů jednoty, čeští bratři tak tvořili v tomto roce ve vedení cechů jednu čtvrtinu.

11.4. Přehled počtu cechů v Mladé Boleslavi v letech 1600 až 1620

Tabulka 37. Počet cechů v letech 1600 až 1620

rok	1600	1601	1608	1609	1610	1611	1612	1613
počet cechů	10	10	14	15	16	14	14	15

rok	1614	1615	1616	1617	1618	1619	1620
počet cechů	14	14	15	16	13	12	15

Počty cechů ve sledovaných letech se pohybovaly od deseti do šestnácti. Jejich počet se měnil tak, jak rostla specializace řemesel a odrážel také hospodářský vývoj ve městě v daném období. Po počátečním nízkém počtu v prvních dvou letech na začátku století se počet zvýšil a pohyboval se kolem patnácti cechů. Do nejnižšího počtu cechů byli cechmistři voleni v letech 1600 a 1601 – tehdy byli voleni pouze do deseti cechů. Naopak v letech 1610 a 1617 proběhly volby cechmistrů do největšího počtu cechů – do šestnácti cechů.

Názvy cechů byly v naprosté většině v jednotlivých letech stejné. Pouze v roce 1610 a 1614 se jinak označovaný cech kamenický a zednický označuje jako kamenický, zednický a skalnický.⁴¹⁰ Cech bednářský a kolářský byl v záznamech městských knih označen v roce 1601 jako bečvářský a kolářský.

Pořadí cechů v zápisech městských knih nebylo ve sledovaném období jednotné. Jediným pravidlem v zápisech bylo vždy první místo cechu mlynářského, pekařského a perníkářského.

Do jednotlivých cechů byli vždy voleni dva až čtyři cechmistři. Počet cechmistrů v čele cechu vždy odrážel velikost příslušného cechu. Největší počet cechmistrů ve svém vedení měly nejpočetnější cechy ve městě, a to cech mlynářský, pekařský a perníkářský a také cech

⁴¹⁰ skalníci lámali ve skále kámen a hned zhruba obráběli – Winter Zikmund, *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526 – 1620)*, str. 514.

řeznický. V jejich čele stáli čtyři cechmistři. Ve vedení cechu mlynářského, pekařského a perníkářského stáli pouze v jednom roce ze sledovaného období tři cechmistři, a to v roce 1614. Dalšími podle velikosti byl cech ševcovský a cech kovářský a kosařský, v jejichž čele stáli vždy tři cechmistři. Dva cechmistři byli pak voleni do všech ostatních, početně menších cechů – např. koželužského, kloboučnického, provaznického, truhlářského aj.

Volby do většiny cechů se každoročně pravidelně opakovaly. Každý rok se volili cechmistři např. do cechu mlynářského, pekařského a perníkářského, sladovnického, řeznického nebo bednářského a kolářského. Byly ovšem i cechy, do nichž volby neprobíhaly každý rok, např. do cechu truhlářského se volilo nepravidelně, někdy po roce, někdy po dvou letech. Nepravidelnost byla také ve volbách do cechu koželužského, kdy dvakrát ve sledovaném období byli cechmistři voleni až po třech letech nebo do cechu zámečnického a ručníkářského, kde byla dokonce dvakrát čtyřletá přestávka ve volbách.

11.5. Přehled počtu zvolených cechmistrů v letech 1600 až 1620

Tabulka 38. Počet zvolených cechmistrů v letech 1600 až 1620

rok	1600	1601	1608	1609	1610	1611	1612	1613
počet cechmistrů	26	26	33	36	38	34	35	36

rok	1614	1615	1616	1617	1618	1619	1620
počet cechmistrů	33	34	36	38	31	29	36

Počet zvolených cechmistrů v jednotlivých letech se pohyboval od 26 do 38, a to v závislosti na počtu cechů, do nichž se volilo. Počet cechmistrů v jednotlivých letech tak kopíruje počet cechů s provedenými volbami. Nejnižší počet cechmistrů tak byl zvolen v letech 1600 a 1601. V těchto dvou letech, kdy se volilo jen do deseti cechů, z voleb vzešlo pouze 26 cechmistrů. Naopak v letech 1610 a 1617, kdy bylo ve městě 16 cechů, bylo zvoleno 38 cechmistrů.

Řada cechmistrů byla zvolena do vedení svého cechu opakovaně, a to po několik let za sebou nebo opakovaně s kratšími či delšími přestávkami. Např. ve vedení cechu mlynářského,

pekařského a perníkářského stál téměř celé sledované období český bratr Jiřík Prácheňský. Cech ševcovský řídil řadu let Petr Černý stejně jako Tomáš Sladovník, který byl zvolen do vedení cechu sladovnického deset let za sebou. Rovněž český bratr Jan ze Skalky stál v čele cechu truhlářského mnoho let, a to v letech 1600 až 1609 a dále ještě v roce 1618. Naproti tomu někteří cechmistři se objevili ve vedení cechu jen jednou, např. Noe Zámečník v čele cechu zámečnického a ručníkářského nebo Jan Tymel jako cechmistr cechu kamenického.

Jména osob zvolených do vedení cechu vyjadřovala tak, jak bylo v této době častým zvykem, jejich povolání. Tak jsou v záznamech uvedeni např. Tomáš Sladovník, Tomáš Koželuh, Dytrych Provazník aj. V seznamu zvolených cechmistrů se v tomto smyslu objevily jen tři výjimky – Jiřík Řezník zvolený v roce 1613 za cechmistra do vedení cechu kamenického a zednického, cechmistr Jan Železný, který byl pekařem a kameník a zedník Jeroným Řezbář.

Jména cechmistrů označovala v některých případech i jejich původ nebo bydliště či místo působení – např. Jan Benátský, Ondřej Bechyňský, Augustýn Budějovský či Havel Pekař z Podolce.

Jelikož záznamy o volbě cechmistrů psali různí písaři, objevují se v zápisech někdy různá jména pro tutéž osobu – např. český bratr Jiřík Prácheňský je označován jako Jiřík Prácheňský Perníkář nebo také jen Jiřík Perníkář nebo jméno cechmistra řeznického je někdy psáno jako Jiřík Khober někdy jako Jiřík Kobr. Jméno cechmistra je někdy doplněno i jeho povoláním – např. Václav Boleslavský je v některých letech písařem označován jako Václav Boleslavský Bednář nebo jméno Pavla Čermáka je v některých záznamech písařem rozšířeno na Pavel Čermák Kovář.

Stejná příjmení cechmistrů se někdy objevují ve stejných ceších – např. Ondřej Khober a Zacharyáš Khober jako cechmistři cechu tesařského. Někdy se ale objevují v různých ceších, můžeme se tedy domnívat, že zřejmě příbuzní vykonávali, nejspíš výjimečně, různá povolání – např. Ondřej Khober jako cechmistr tesařský a Jiřík Khober jako cechmistr řeznický.

11.6. Porovnání zastoupení cechů v Mladé Boleslavi s některými jinými městy

Josef Janáček⁴¹¹ sledoval zastoupení cechovních řemesel v období 1600 až 1620 v osmi městech Českého království. K tomuto přehledu jsem připojil porovnání s Mladou Boleslaví.

Tabulka 39. Zastoupení cechovních řemesel v letech 1600 až 1620 v osmi městech podle Janáčka⁴¹² a porovnání s Mladou Boleslaví

Počet měst	cechy	Zastoupení v Mladé Boleslavi
8	krejčí, ševci, kožišníci, tkalci	ano
7	řezníci, sladovníci, kováři, hrnčíři, bečváři	ano , hrnčíři - ne
6	koželuzi, koláři	ano
5	soukeníci, mlynáři	ano
	hranice 50%	
4	provazníci, zámečníci	ano
3	pekaři, kloboučníci, jircháři, šenkýři	ano
2	postřihovači, mydláři, zedníci, tesaři, rybáři, kramáři, stolaři	ano , rybáři, kramáři – ne
1	sládci, sedláři, konváři, nožíři, hrnčíři, lazebníci, kočí	ano , hrnčíři, lazebníci, kočí - ne

Legenda:

sledované období: léta 1600 až 1620

počet měst: představuje počet z osmi sledovaných měst, kde byly zastoupeny uvedené cechy

osm sledovaných měst podle Janáčka:

Třeboň (zač. 17. stol.)⁴¹³

Chomutov (rok 1607)⁴¹⁴

Klatovy (rok 1620)⁴¹⁵

Kolín (rok 1618)⁴¹⁶

Litoměřice (rok 1618)⁴¹⁷

⁴¹¹ Janáček Josef, *Řemeslná výroba v českých městech v 16. století*, str. 176.

⁴¹² Týž, str. 176.

⁴¹³ viz Janáček: Winter Z., *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526 – 1620)*, str. 731.

⁴¹⁴ viz Janáček: Wenisch R., *Heimatkunde des Bezirkes Komotau 4, 7, Das Zunftwesen*, str. 12.

⁴¹⁵ viz Janáček: Vančura J., *Dějiny někdejšího královského města Klatov I, 2*, str. 1329.

⁴¹⁶ viz Janáček: Vávra J., *Dějiny královského města Kolína I*, str. 184.

⁴¹⁷ viz Janáček: Lippert J., *Geschichte der Stadt Leitmeritz*, Praha 1871, str. 480.

Domažlice (rok 1619) ⁴¹⁸

Slaný (rok 1619) ⁴¹⁹

Hradec Králové (rok 1620) ⁴²⁰

Při zastoupení ve více než polovině měst je podle Janáčka možno předpokládat, že šlo o řemesla, která patřila k důležitým ve městě.⁴²¹

Z uvedené tabulky je patrné, že v Mladé Boleslavi ve srovnání s osmi českými městy na počátku 17. století byla zastoupena prakticky všechna důležitá řemesla. Výjimku představovali pouze hrnčíři, lazebníci a kočí, kteří zde nabyli sdruženo do cechu. Nepřítomnost hrnčírů lze vysvětlit tím, že v Mladé Boleslavi a jejím okolí se nevyskytují zásoby vhodné hlíny – suroviny k hrnčířskému řemeslu. Soukeníci v Mladé Boleslavi byli v zápisech označováni jako tkadlci a jejich cech jako tkadlcovský.

Řemesla, která se vyskytovala v nadpoloviční většině sledovaných měst a která považuje Janáček za důležitá ve městě, se tedy vyskytovala i v Mladé Boleslavi. Řemesla, která se vyskytovala jen u dvou nebo jen u jednoho z osmi sledovaných měst se v Mladé Boleslavi z velké míry také provozovala. Zastoupením a počtem řemesel tak byla Mladá Boleslav srovnatelná s uvedenými dalšími českými městy tohoto období.

⁴¹⁸ viz Janáček: Winter Z., *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526 – 1620)*, str. 729.

⁴¹⁹ viz Janáček: Lacina J., *Paměti města Slaného*, str. 49 – 51.

⁴²⁰ viz Janáček: Spiess B. V., *Kterak a co Královéhradečtí druhdy kšaftovali*, Pam. arch. XIX, str. 224.

⁴²¹ Janáček Josef, *Řemeslná výroba v českých městech v 16. století*, str. 176.

Tabulka 40. Poměrné procentuální zastoupení cechovních řemesel v letech 1600 až 1620 v osmi zkoumaných městech podle Janáčka ⁴²² a porovnání s Mladou Boleslaví

zastoupení v %	řemesla	zastoupení v Mladé Boleslavi
80-100%	ševci, kožišníci, krejčí, řezníci, sladovníci, tkalci, kováři, koželuzi, hrnčíři	ano
60-80%	pekaři, soukeníci, bečváři	ano
40-60%	koláři, mlynáři	ano
20-40%	kloboučníci	ano

Legenda:

sledované období: léta 1600 až 1620

zastoupení v %: zastoupení jednotlivých řemesel v osmi sledovaných městech (jedná se o shodná města stejného období jako v tabulce 39)

Opět je patrné, že všechna uvedená řemesla s výjimkou hrnčířů byla v Mladé Boleslavi na počátku 17. století cechovně zastoupena.

V období let 1601 až 1620 bylo v osmi různých českých městech v průměru patnáct cechů nebo dvojcechů.⁴²³ Ve stejném období bylo v Mladé Boleslavi zastoupeno průměrně čtrnáct cechů. Je tedy zřejmé, že také počet cechů v Mladé Boleslavi odpovídal počtu cechů ve významných českých městech tohoto období.

⁴²² Janáček Josef, *Řemeslná výroba v českých městech v 16. století*, str. 177.

⁴²³ Týž, str. 187.

11.7. Přehled zastoupení členů jednoty bratrské v ceších

Tabulka 41. Přehled zastoupení členů jednoty bratrské v ceších v letech 1600 až 1620

rok	1600	1601	1608	1609	1610	1611	1612	1613
počet cechmistrů	26	26	33	36	38	34	35	36
počet členů jednoty	9	8	10	11	12	10	10	10
zastoupení jednoty v %	34,6%	30,8%	30,3%	30,6%	31,6%	30,3%	28,6%	27,8%

rok	1614	1615	1616	1617	1618	1619	1620
počet cechmistrů	33	34	36	38	31	29	36
počet členů jednoty	13	12	8	11	7	6	9
zastoupení jednoty v %	39,4%	35,3%	22,2%	29,0%	22,6%	20,7%	25,0%

Průměrné zastoupení členů jednoty bratrské mezi zvolenými cechmistry do všech cechů v jednotlivých letech značně kolísalo. Zastoupení jednoty ve vedení cechů se pohybovalo přibližně od 20 % do 39 %. Nejnižší podíl byl v roce 1619, kdy čeští bratři tvořili přibližně jednu pětinu, tj. 20,7 % ze všech zvolených cechmistrů. Naopak v roce 1614 tvořili bratři více jak třetinu – 39,4 % ve vedení cechů. V letech 1600 až 1620 bylo celkem voleno 501 cechmistrů, z toho byli čeští bratři zvoleni ve 146 případech (jednalo se o 36 bratrů, kteří byli často voleni opakovaně). Průměrné zastoupení členů jednoty bratrské v čele cechů bylo tedy pro sledované období 29,5%, tzn., že téměř každý třetí cechmistr v letech 1600 až 1620 byl bratrského vyznání. Jednota bratrská tak měla ve vedení cechů v Mladé Boleslavi významné postavení.

Na základě údajů z register boleslavského sboru jednoty bratrské z roku 1611⁴²⁴ žilo v Mladé Boleslavi v tomto roce 526 (502) bratrů a sester. Pokud se vychází z toho, že na počátku 17. století měla Mladá Boleslav kolem 3100 obyvatel,⁴²⁵ pak v roce 1611 představovali členové jednoty bratrské 17 – 18 % boleslavského obyvatelstva. Průměrné zastoupení členů jednoty bratrské v čele cechů bylo pro sledované období 29,5 %. Zastoupení členů jednoty bratrské mezi cechmistry tedy významně převyšuje průměrné zastoupení českých bratrů v městském obyvatelstvu, v roce 1614 dokonce více jak dvojnásobně.

⁴²⁴ AMK, sign. A3254/Mladá Boleslav/O/1611.

⁴²⁵ Šerák Miroslav, *Zalidnění Mladé Boleslavi v 17. století*, in: Boleslavica '68 – Sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavska, str. 37.

Tabulka 42. Přehled počtu českobratrských cechmistrů zvolených do jednotlivých cechů v letech 1600 až 1613

cech	1600	1601	1608	1609	1610	1611	1612	1613
mlynářský, pekařský a perníkářský	2	1	2	1	1	1	1	1
sladovnický	1	0	0	1	1	1	1	1
kožišnický	1	1	2	2	2			2
kovářský a kosařský	1	2		0	1	0	1	0
bednářský a kolářský	0	0	1	1	1	1	0	1
provaznický	0		0	0	0	0	0	0
ševcovský	2	2	2	2	2	3	2	3
truhlářský	1	1	1	1	0		0	0
řeznický	0	0	0	0	0	0	0	0
koželužský	1	1	0	0	1	1	2	
zámečnický a ručníkářský		0	0		0	0	0	0
kloboučnický			0	0	0	0		0
tesařský			0	0	0	0	0	0
tkadlcovský			1	1	1	1	1	1
mydlářský			1	2	2	2	2	1
kamenický a zednický				0	0	0	0	0
celkem	9	8	10	11	12	10	10	10

Tabulka 43. Přehled počtu českobratrských cechmistrů zvolených do jednotlivých cechů v letech 1614 až 1620

cech	1614	1615	1616	1617	1618	1619	1620	celkem 1600 až 1620
mlynářský, pekařský a perníkářský	1	1	0	2	1	2	1	18
sladovnický	1	1	1	1	1		1	12
kožišnický	2	2	1	1	1	1	1	19
kovářský a kosařský	3	1	1	1	0	0	2	13
bednářský a kolářský	1	1	1	1	0	1	0	10
provaznický	0		0	0	0	0	0	0
ševcovský	3	2	2	2			2	29
truhlářský	0	0	0	0	1			5
řeznický	0	0	0	0	0	0	0	0
koželužský		1	0	0			0	7
zámečnický a ručníkářský				0		0	0	0
kloboučnický	0	0	0	0	0	0	0	0
tesařský	0	0	0	0	0	0	0	0
tkadlcovský	1	2	1	0	1	0	0	11
mydlářský	1	1	1	2	2	2	2	21
kamenický a zednický	0	0	0	1	0	0		1
celkem	13	12	8	11	7	6	9	146

Legenda:

číslo: počet zvolených českobratrských cechmistrů

0: do vedení cechu nebyl zvolen žádný člen jednoty

prázdné pole: v daném roce se nekonaly volby do uvedeného cechu

celkem: celkový počet cechmistrů, členů jednoty, v jednotlivých letech i ceších, přičemž tento počet vyjadřuje i případné opakující se zastoupení téže osoby

11.8. Celkový přehled počtu zvolených cechmistrů

Tabulka 44. Počet zvolených cechmistrů v letech 1600 až 1620

cech	celkem všech	celkem členů jednoty	% jednoty
mlynářský, pekařský a perníkářský	60	18	30%
sladovnický	28	12	43%
kožišnický	26	19	73%
kovářský a kosařský	42	13	31%
bednářský a kolářský	30	10	33%
provaznický	26	0	0%
ševcovský	39	29	74%
truhlářský	24	5	21%
řeznický	60	0	0%
koželužský	22	7	32%
zámečnický a ručníkářský	14	0	0%
kloboučnický	24	0	0%
tesařský	26	0	0%
tkadlcovský	26	11	42%
mydlářský	26	21	81%
kamenický a zednický	22	1	5%
celkem	501	146	29,5%

Legenda:

Celkem všech: celkový počet všech zvolených cechmistrů v letech 1600 až 1620 v jednotlivých ceších

Celkem členů jednoty: celkový počet všech zvolených cechmistrů z řad jednoty bratrské v letech 1600 až 1620

% jednoty: procentuelní zastoupení členů jednoty ze všech cechmistrů v jednotlivých ceších

Pokud se vychází z absolutních čísel, tj. počtu zvolených českobratrských cechmistrů, pak nejvyšší zastoupení osob bratrského vyznání ve vedení cechu vykazuje cech ševcovský. V jeho čele stáli buď pouze členové jednoty a představovali tak řadu let jednotné bratrské vedení nebo v některých letech představovali bratři ve vedení cechu většinu, kdy ze tří zvolených cechmistrů byli dva čeští bratři. Z celkového počtu všech zvolených 39 cechmistrů tohoto cechu bylo 29 českých bratrů.

Dalším cechem, v jehož vedení bylo ve sledovaném období nejvíce českých bratří, byl cech mydlářský. Ve všech letech, kdy se od roku 1608 do cechu volilo, byl vždy zvolen alespoň jeden cechmistr českobratrského vyznání, přičemž osmkrát byli zvoleni oba dva cechmistři, čeští bratři. Ve vedení cechu tak stálo ve sledovaném období 21 členů jednoty.

Na třetím místě v četnosti cechmistrů českobratrského vyznání byl cech kožišnický. S výjimkou let 1611 a 1612, kdy se volby nekonalý, byli ve vedení cechu vždy přívrženci jednoty bratrské, v šesti letech bylo toto vedení pouze bratrské.

Podle procentuelního zastoupení jednoty ve vedení cechů byl pak na prvním místě cech mydlářský, kde čeští bratři představovali více jak 80 % všech zvolených cechmistrů. Na druhém místě byl cech ševcovský se 74 % zastoupením jednoty a na třetím místě pak cech kožišnický, kde 73 % zvolených cechmistrů tvořili právě zástupci jednoty.

Významné zastoupení v počtu českobratrských cechmistrů měl i cech mlynářský, pekařský a perníkářský. V patnácti sledovaných letech stálo v jeho vedení 18 českých bratří.

Naopak v Mladé Boleslavi existovaly cechy, v jejichž vedení stáli členové jednoty bratrské pouze výjimečně. Mezi cechmistry cechu koželužského se čeští bratři objevili ve sledovaném období pouze sedmkrát. Do vedení cechu truhlářského se dostal zástupce jednoty bratrské pouze v pěti volbách. Zde se jednalo vždy o Jana ze Skalky. Zedníky a kameníky řídil v období let 1600 až 1620 pouze jediný českobratrský cechmistr v roce 1617.

V řadě cechů nebyl ve vedení ve sledovaném období nikdy českobratrský cechmistr. Např. řezníci, kteří byli ze všech řemeslníků nejbohatší a byli mocně zastoupeni v městských radách,⁴²⁶ neměli v Mladé Boleslavi žádného cechmistra českobratrského vyznání. Dalšími cechy, v jejichž vedení nestáli ve sledovaném období čeští bratři, byly cechy provaznický, zámečnický a ručníkářský, kloboučnický a tesařský.

Zastoupení jednoty bratrské v prestižních ceších, kterými byl cech ševcovský a kožišnický, bylo velké a představovalo přes 70 % všech zvolených cechmistrů do těchto cechů. Ve vedení cechu ševcovského stálo v uvedeném období 29 českobratrských cechmistrů, v čele cechu kožišnického to bylo 19 cechmistrů – členů jednoty.

V letech 1600 až 1620 stáli ve vedení cechů celkem 146x čeští bratři. Jednalo se o 36 českobratrských cechmistrů, kteří se ve vedení cechů často opakovali. Jednota bratrská tak měla ve vedení boleslavských cechů významné postavení, neboť její zástupci představovali téměř 30 % zvolených cechmistrů.

⁴²⁶ Winter Zikmund, *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526 – 1620)*, str. 653.

12. Majetkové poměry členů boleslavského sboru jednoty bratrské

V mladoboleslavském sboru jednoty bratrské byli zastoupeni příslušníci různých sociálních skupin. Mezi členy jednoty v Mladé Boleslavi patřili jak bohatí představitelé šlechty a měšťanstva, tak i zástupci řemeslnictva, stejně jako příslušníci nemajetné městské chudiny.

Toto sociální členění se odráží i v registrech boleslavského sboru jednoty. Ve jmenných seznamech členů boleslavského sboru jsou na předních místech jmenováni šlechtici. V dalším pořadí jsou uvedeni bohatí boleslavští měšťané. Poté jsou jmenováni řemeslníci a na posledním místě zcela zvlášť až na konci jsou vyjmenováni bratři a sestry z řad podruhů.

Je tedy zřejmé, že zástupci bratrského vyznání v Mladé Boleslavi se lišili svými majetkovými poměry – majetkem movitým i nemovitým. Nemovitým majetkem obyvatelů města byly nejenom domy, dvory, rybníky, lesy, zahrady, louky, dědiny a chalupy, ale i role, vinice, štěpnice a dokonce i chmelnice. Do movitého majetku patřily peníze, klenoty, šperky, zbraně, nádobí, nábytek, šatstvo, knihy apod.

V období po Bílé hoře se majetkové poměry nejenom příslušníků jednoty bratrské, ale i ostatních obyvatel města velmi zhoršily. Mnoho domů bylo vypleněno, vypáleno a rozbořeno. Výpočty počtu zničených domů ve městě uváděné různými autory se liší, v každém případě byla ale ztráta veliká. Podle Bílka z 370 domů, které mělo město v roce 1610, bylo v roce 1654 rozbořených a pustých 11 domů a domů rozbořených až do základů bylo 128.⁴²⁷ Šerák uvádí 425 domů v roce 1619 a 240 domů v roce 1654. Zničeno tak bylo podle jeho výpočtů 185 domů, tj. 43,5 % z původního počtu domů.⁴²⁸ Relativně více ztrát než Mladá Boleslav mělo v Čechách, podle Šeráka, jen 13 měst.⁴²⁹ Bareš pak uvádí 219 domů v roce 1654 z původních 370 domů před třicetiletou válkou. Až do základů bylo podle něj zpustošeno 128 domů.⁴³⁰

⁴²⁷ Bílek Tomáš V. *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, 2. díl, str. 1276.

⁴²⁸ Šerák Miroslav, *Zalidnění Mladé Boleslavi v 17. století*, in: Boleslavica '68 – Sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavska, str. 43.

⁴²⁹ Týž str. 43 – Tábor, Hradec, Český Brod, Most, Litoměřice, Beroun, Čáslav, Louny, Stříbro, Písek, Příbram, Nový Bydžov a Nový Knín.

⁴³⁰ Bareš František, *Paměti města Mladé Boleslavi II*, str. 67.

12.1. Šlechtici

Z celkového počtu členů boleslavského sboru jednoty bratrské v roce 1610 bylo 31 příslušníků vyšší šlechty, z toho 7 šlechticů žilo v Mladé Boleslavi a 24 v okolních obcích.

Patřili k nim např. Adam ze Mnětic, Barbora z Budova, Matyáš Borbonyus, Alžběta Hrzáňová, Alžběta Mateřovská, Mikuláš Vratislav z Bubna, Jiří Mladota ze Solopysk, Zdeněk Mladota ze Solopysk, Anna Mladotová z Losu, Ladislav Odkolek z Oujezdce, Jan Rodovský z Hustiřan, Lidmila Rodovská z Hustiřan a Michal Slavata z Chlumu.

Tito šlechtici představovali nejmajetnější obyvatele Mladé Boleslavi a okolí a často byli také významnými materiálními podporovateli boleslavského sboru jednoty.

Své domy měli především v oblasti boleslavské Karmele, dále také na Starém i Novém městě, v menším počtu také v další boleslavské čtvrti Podolec. Kromě domů v Mladé Boleslavi vlastnili někteří také domy v jiných městech. V jejich majetku byly často též dvory, statky, tvrze, celé vesnice a dále např. louky, vinice, rybníky a lesy.

Rozsáhlým majetkem disponoval např. Matyáš Borbonyus z Borbenheimu, jemuž patřily nemovitosti nejenom v Mladé Boleslavi, ale také ve městech Rakovník, Klatovy, Kadaň, Most a Mělník. Kromě toho vlastnil také velký dům v Praze na Novém Městě pražském.⁴³¹ V jeho rukou se nacházelo také velké množství klenotů, peněz, svršků a nábytku.

Značně bohatý byl i šlechtic Jiří Mladota ze Solopysk. Ve svém majetku měl také např. Myškovský dvůr v Jizerním Vtelně odhadnutý na 5 000 kop a dům na Starém Městě pražském.⁴³²

Jeho bratr Zdeněk Mladota ze Solopysk užíval zase statek Stakory poblíž Mladé Boleslavi a tvrz Stakory s poplužním dvorem. Dále mu patřila celá ves Stakory, vinice, rybníky a lesy.⁴³³

Michal Slavata z Chlumu a Košumberku a na Novém Stránově, který byl v letech 1610 a 1611 zapsán mezi členy mladoboleslavského sboru na Stránově, obýval např. zámek Stránov.

⁴³¹ Bílek Tomáš V. *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, 2. díl, str. 30.

⁴³² Týž, str. 376.

⁴³³ Týž, str. 377.

Velký dům a zahradu vlastnil v Mladé Boleslavi také Adam Mnětický.⁴³⁴ Na Karmeli měli domy také např. Jan Vyšemír Rodovský z Hustiřan, Alžběta Hrzáňová či Lodmila Rodovská z Hustiřan.

Následné pobělohorské události přinesly ovšem většině těchto šlechtických rodin konfiskace majetku. Z mnoha šlechticů přišli konfiskací o svůj majetek Matyáš Borbonyus,⁴³⁵ Jiří Mladota ze Solopysk,⁴³⁶ Zdeněk Mladota ze Solopysk⁴³⁷ či Michal Slavata z Chlumu a Košumberku.⁴³⁸ Kromě toho řada domů a statků českobratrských šlechticů byla vyplněna a vypálena vpády císařských vojsk, která po bělohorské katastrofě sužovala Mladou Boleslav.

Podrobnější informace o majetkových poměrech některých šlechticů z řad boleslavského sboru jednoty bratrské jsou uvedeny v **příloze č. 3**.

12.2. Měšťané

Zámožní měšťané, kteří se většinou zabývali obchodem, bydleli v Mladé Boleslavi převážně na Starém a Novém městě. Byli také často zastoupeni v městské radě a podíleli se na správě města.

Mezi jednoho z nejbohatších měšťanů v Mladé Boleslavi patřil Kryštof Mimoňský. Byl zapsán v registrech sboru boleslavského v roce 1610 i 1611 hned za Matyášem Borbonyem jako druhý v pořadí mezi sborovými soudci. Kryštof Mimoňský byl člověk velmi bohatý. Vlastnil např. dům, dále grunty – dvorec na Novém městě se zahradou, dvě pole u Zalužan, další tři pole, louku, zahradu za domem bratrským se stodolou, chmelnici za vesnicí Jemníky a také vinici. V soupisu jeho majetku jsou uváděny také knihy, šatstvo, peřiny, polštáře, zbraně, nádobí cínové, mosazné a měděné, plátna, nábytek, hotové peníze a mnohé klenoty. Kšaft Kryštofa Mimoňského s podrobným soupisem jeho movitého i nemovitého majetku, který po něm zůstal, tak, jak je zapsán v Knize pozůstalostních dělení mezi dědice,⁴³⁹ je uveden v **příloze č. 5**.

⁴³⁴ Bareš František, *Paměti města Mladé Boleslavě I*, str. 140.

⁴³⁵ Bílek Tomáš V., *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, 2. díl, str. 31.

⁴³⁶ Týž, str. 376.

⁴³⁷ Týž, str. 377.

⁴³⁸ Archiv Matouše Konečného, Svazek I. Část 1. „*Hned jsem k Vám dnes naschválí poslíka svého vypravil*“. Kněžská korespondence Jednoty bratrské z českých diecézí z let 1610 – 1618., Ed. Jiří Just, str. 299.

⁴³⁹ Kniha pozůstalostních dělení mezi dědice, SOKA Mladá Boleslav IIBb12, fol. 62 – 67.

Zápis kšaftu Kryštofa Mimoňského přináší mimo jiné také informace o pozůstalostní praxi v Mladé Boleslavi na počátku 17. století. Lze tedy porovnat příklad pozůstalostního řízení a vedení pozůstalostní agendy v Mladé Boleslavi s uvedenou praxí ve vybraných královských městech severozápadních Čech⁴⁴⁰ na konci 16. a začátku 17. století.⁴⁴¹

Kryštof Mimoňský zemřel 9. září roku 1620. V den Navštívení sv. Alžběty roku 1621⁴⁴² došlo k publikaci ústního kšaftu Kryštofa Mimoňského před purkmistrem a radními města Mladé Boleslavi. Kšaftovníci – vdova Alžběta a dcery Lidmila, Dorotka a Anna – zároveň žádali zástupce městské správy o zapsání kšaftu do městských knih a tím jeho stvrzení.

V Mladé Boleslavi se k zápisům pozůstalostních řízení používaly v uvedeném období *Knihy kšaftovní* a dále *Knihy pozůstalostních dělení mezi dědice*. V královských městech severozápadních měst se na počátku 17. století využívala k vedení této agendy řada knih. V Kadani to byla *Knihy posledních pořízení*,⁴⁴³ v Mostě *Knihy dělení* a *Knihy sirotčí*,⁴⁴⁴ v Litoměřicích *Knihy posledních vůlí* a *Knihy kšaftovní*⁴⁴⁵ a v Ústí nad Labem a Žatci byla pozůstalostní agenda zapisována do *Liber testamentorum*.⁴⁴⁶ V Lounech pak specializovaná kniha pro zapisování testamentů nebyla a kšafy byly ukládány na radnici pouze volně do krabice.⁴⁴⁷

Kšaft Kryštofa Mimoňského byl vysvědčen dvěma svědky. Obdobný počet svědků byl obvyklý na počátku 17. století také v Žatci, Lounech, Kadani, Ústí nad Labem i Mostě. Na rozdíl od Mladé Boleslavi i uvedených měst byli v Litoměřicích zvaní ke kšaftu většinou čtyři svědci, a to z řad kmetů.⁴⁴⁸ Dědické záležitosti v Litoměřicích řešil kmetský soud.⁴⁴⁹

V Ústí nad Labem a Lounech byli relátory zástupci městské rady, tj. svědci přísední. V případě kšaftu Kryštofa Mimoňského v Mladé Boleslavi byli stejně jako v Žatci a Kadani svědci soukromé osoby. Jak je zřejmé z kšaftu Kryštofa Mimoňského, byly záležitosti posledního řízení vedeny v Mladé Boleslavi městskou radou obdobně jako ve všech

⁴⁴⁰ Louny, Most, Žatec, Ústí nad Labem, Žatec a Kadaň.

⁴⁴¹ Hrubá Michaela, „Nedávej statku žádnému, dokud duše v těle“. *Pozůstalostní praxe a agenda královských měst severozápadních Čech v předbělohorské době*. Ústí nad Labem 2002.

⁴⁴² 2. července 1621

⁴⁴³ Hrubá Michaela, „Nedávej statku žádnému, dokud duše v těle“. *Pozůstalostní praxe a agenda královských měst severozápadních Čech v předbělohorské době*, str. 79.

⁴⁴⁴ Táž, str. 96.

⁴⁴⁵ Táž, str. 197.

⁴⁴⁶ Táž, str. 97, 98.

⁴⁴⁷ Táž, str. 185.

⁴⁴⁸ Táž, str. 274.

⁴⁴⁹ Táž, str. 196.

sledovaných městech severozápadních Čech kromě Litoměřic. Kmetského soudu, jako tomu bylo v Litoměřicích, se v Mladé Boleslavi nevyužívalo.

Zatímco v Lounech byl testament vysvědčen zástupci městské rady ihned při jeho přijetí z rukou testátora v jeho domě, tj. ještě za jeho života,⁴⁵⁰ v ostatních sledovaných městech severozápadních Čech byla nejčastější doba od smrti testátora⁴⁵¹ do publikování jeho kšaftu čtyři týdny. V případě kšaftu Kryštofa Mimoňského v Mladé Boleslavi byla tato doba delší a činila téměř 10 měsíců, neboť Kryštof Mimoňský zemřel 9. 9. 1620⁴⁵² (jeho ústní kšaft vznikl 7. 9. 1620⁴⁵³) a k publikování jeho kšaftu došlo až 2. července roku 1621.⁴⁵⁴

Z uvedeného vyplývá, že v případě kšaftu Kryštofa Mimoňského byl v Mladé Boleslavi postup vedení pozůstalostní agendy v zásadě podobný jako u většiny srovnávaných měst severozápadních Čech. Výjimku zde představovala poměrně dlouhá doba od smrti testátora do publikování jeho kšaftu.

K majetnějším měšťanům patřili také další členové městské správy z řad jednoty bratrské, např. boleslavští konšelé Jiří Mokrejš, Jan Celidoň, Jan Benátský či rychtář Danyel Strejk. Ti vlastnili kromě domů i řadu dalších nemovitostí podobně jako někteří bohatší řemeslníci.

Podrobnější informace o majetkových poměrech vybraných měšťanů českobratrského vyznání jsou uvedeny v **příloze č. 4**.

12.3. Řemeslnictvo

Převážná část obyvatelstva Mladé Boleslavi se zabývala řemeslnou výrobou v různých oborech a odvětvích. Vedle výnosných řemesel byly ve městě provozovány i živnosti, které nepřinášely velký zisk. Řemeslníci se tak často lišili svými majetkovými poměry. K bohatým řemeslníkům patřili například kožišníci, ševci, řezníci a pekaři. Ti žili převážně na Starém a Novém městě. Na boleslavských předměstích pracovali pak především drobní řemeslníci jako například tkalci, barvíři a valcháři.

⁴⁵⁰ Táž, str. 189.

⁴⁵¹ podle Hrubé vznikaly kšafy v 86 % případů v době do dvou týdnů před smrtí testátora. Táž, str. 224.

⁴⁵² Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 130.

⁴⁵³ Kniha pozůstalostních dělení mezi dědice, SOKA Mladá Boleslav IIBb12, fol. 62 – v pondělí po dvanácté neděli po Svaté Trojici roku 1620.

⁴⁵⁴ Kniha pozůstalostních dělení mezi dědice, SOKA Mladá Boleslav IIBb12, fol. 62 – v pátek v den Navštívení sv. Alžběty 1621.

Většina řemeslníků vlastnila ve městě jeden dům. Žili zde ale také bohatí řemeslníci, většinou cechmistři výnosných oborů, kteří vlastnili domů více. Mezi bohaté cechmistry patřil např. cechmistr ševcovský Pavel Vrba, který vlastnil v Mladé Boleslavi tři domy a jeho majetek měl hodnotu 870 kop míšeňských.⁴⁵⁵ Dva domy vlastnili např. cechmistr pekařský Jiřík Radobýl⁴⁵⁶ a cechmistr ševcovský Václav Kavka.⁴⁵⁷

O drobném hospodářství některých rodin svědčí i vlastnictví nevelkých polností. K domu často patřil maloplošný pozemek nebo polnost zvaná zahrada. Jednu zahradu vlastnil např. Jan Bukač, který platil kromě úroku ze svého domu také úrok ze své zahrady v Loukovci.⁴⁵⁸ Někteří řemeslníci měli dvě zahrady, jako např. Tomáš Sladovnick.

V Mladé Boleslavi se pěstovala na počátku 17. století také vinná réva a chmel, jak o tom svědčí záznamy o vlastnictví vinic a chmelnic. Místa, kde se pěstovala vinná réva, připomínají ještě dnes některá místní jména jako např. Viničná ulice. Vinice obhospodařovali zámožnější obyvatelé města, dvě vinice patřily Jiřímu Kamenickému. Chmelnici měl ve svém majetku mimo jiné cechmistr kožišnický Tobiáš Šetrle.⁴⁵⁹

Někteří Boleslavští pracovali také na štěpnicích. Jan Homolka podle zápisů platil úrok ze své zahrady i z štěpnice.⁴⁶⁰ Cechmistrovi Tobiáši Šetrlemu dokonce patřil rybník.

Součástí nemovitého majetku byly rovněž dědiny⁴⁶¹ a chalupy. Ty kromě svého domu vlastnili Václav Tichý Pekař a cechmistr ševcovský Havel Slepíčka.⁴⁶²

Řemeslníci často k vykonávání své profese potřebovali nákladné pomůcky. Ty měly někdy značnou cenu. Příkladem byl veliký měděný kotel za 1200 kop míšeňských, který vlastnil cechmistr sladovnický Tomáš Sladovnick.

Podrobnější informace o majetkových poměrech vybraných řemeslníků – členů boleslavského sboru jednoty – jsou uvedeny v **příloze č. 4**.

⁴⁵⁵ Kniha pozůstalostních dělení mezi dědice, SOkA Mladá Boleslav IIBb12, fol. 45.

⁴⁵⁶ Kniha pozůstalostních dělení mezi dědice, SOkA Mladá Boleslav IIBb12, fol. 70.

⁴⁵⁷ Kniha pozůstalostních dělení mezi dědice, SOkA Mladá Boleslav IIBb12, fol. 41.

⁴⁵⁸ Kniha městských počtů, SOkA Mladá Boleslav IIAb5, fol. 9.

⁴⁵⁹ Kniha městských počtů, SOkA Mladá Boleslav IIAb5, fol. 33.

⁴⁶⁰ Kniha městských počtů, SOkA Mladá Boleslav IIAb5, fol. 6.

⁴⁶¹ dědičné vesnice

⁴⁶² Kniha městských počtů, SOkA Mladá Boleslav IIAb5, fol. 19.

12.4. Městská chudina

V Mladé Boleslavi žili také lidé, jejichž majetek byl velmi skrovný. Tito lidé pracovali např. jako chasa ve mlýnech a sladovnách či jako čeládka.

Někteří obyvatelé neměli majetek žádný a živořili jako nádeníci a žebráci. Tito obyvatelé jsou v registrech boleslavského sboru zapsáni zvlášť jako podruhové. V registrech sboru je tak ke dni památky Svaté Trojice roku 1610⁴⁶³ zapsáno ve městě Mladá Boleslav 54 podruhů.⁴⁶⁴ Nemajetní obyvatelé českobratrského vyznání tak tvořili v roce 1610 kolem 10% z počtu členů jednoty ve městě a kolem 2% z celkového počtu obyvatel města.

12.5. Majetkové poměry ostatních obyvatel města

Obdobně jako členové jednoty bratrské, tak také ostatní obyvatelé Mladé Boleslavi, kteří nebyli k roku 1610 a 1611 zapsáni v boleslavském sboru jednoty, se na počátku 17. století lišili svými majetkovými poměry. Tito Mladoboleslavští byli zastoupeni jak bohatými šlechtici, majetnými měšťany a provozovateli výnosných řemesel, tak také střední vrstvou obyvatelstva, která neoplývala větším majetkem, stejně jako i nemajetnými obyvateli.

Z bohatých šlechticů, kteří disponovali značným majetkem a na počátku 17. století vlastnili ve městě mimo jiné dům, lze jmenovat např. Václava Procka z Cetně,⁴⁶⁵ Abrahama z Gynterodu,⁴⁶⁶ Dorotu Janovskou ze Smojna,⁴⁶⁷ Petra Ježovského z Lub,⁴⁶⁸ Viléma Popela z Lobkovic.⁴⁶⁹

Jan z Korky je připomínán jako vlastník domu, stodoly, zahrady a štěpnice.⁴⁷⁰ Bohatý kupec, kališník, Daniel Rozín z Javorníka a Oubornu vlastnil v Mladé Boleslavi dům, kuchyňku na Jizeře a louky u Zalužan.⁴⁷¹

⁴⁶³ 3. června 1610

⁴⁶⁴ včetně všech změn, ke kterým v průběhu roku došlo, to bylo 69 podruhů

⁴⁶⁵ Bareš František, *Paměti města Mladé Boleslavě I*, str. 129.

⁴⁶⁶ Týž, str. 131.

⁴⁶⁷ Týž, str. 134.

⁴⁶⁸ Týž, str. 134.

⁴⁶⁹ Vilém Popel z Lobkovic byl evangelík, ve městě vlastnil dům zvaný Zylvarovský – Bareš František, *Paměti města Mladé Boleslavě I*, str. 138.

⁴⁷⁰ Bareš František, *Paměti města Mladé Boleslavě I*, str. 163.

⁴⁷¹ Týž, str. 146.

O tom, kteří boleslavští měšťané patřili v roce 1621 mezi nejbohatší, lze usuzovat ze zápisu Kezelia.⁴⁷² Zde jsou jmenováni Mladoboleslavští, kteří se měli podílet na repartici půjčky, o niž císař Ferdinand II. v březnu roku 1621 město požádal.

Mezi tyto nejmajetnější obyvatele města v roce 1621 patřili:

Primas Jiří Bydžovský

Symeon Trunsa

Kašpar Miller

Adam Kayl

Mikoláš Milčinský

Alžběta Mimoňská

Petr Červenka

Kryštof Pekař

Eneáš Arnberger

Matyáš Strenický

Václav Pinkovský

a Jindřich z Semanína.

Z uvedených dvanácti nejbohatších osob města byli členy jednoty bratrské pouze Petr Červenka, dlouholetý primas města, a Alžběta Mimoňská, vdova po Kryštofu Mimoňském.

Řada z vyjmenovaných majetných a význačných osob se podílela na správě města a byla mnohaletými členy městské rady.⁴⁷³

Mezi zámožné obyvatele města v tomto období patřil i jeden z vůbec nejvýznamnějších obyvatel Mladé Boleslavi – několikaletý mladoboleslavský písař a primas, autor Kroniky mladoboleslavské – Jiří Kezelius Bydžovský. Až do bělohorských událostí disponoval značným majetkem. Po bitvě na Bílé hoře ale téměř o všechn svůj majetek přišel.

⁴⁷² Kezelius Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vyd. Zdeněk Kamper, str. 139.

⁴⁷³ byli to Mistr Jiří Kezelius Bydžovský, Symeon Trunsa, Petr Červenka, Kryštof Pekař, Eneáš Arnberger, Adam Kayl a Mikoláš Milčinský

Kromě uvedených nejbohatších obyvatel města žily v Mladé Boleslavi také střední vrstvy obyvatelstva z řad drobných řemeslníků a rovněž nemajetní, chudí obyvatelé stejně jako tomu bylo i mezi členy jednoty bratrské.

Závěr

Jednota bratrská se stala vlivnou a velmi významnou složkou duchovního a kulturního života českého národa. Vedle přínosu duchovního je důležitá hlavně bratrská činnost literární a vydavatelská. Jednota bratrská přispěla významnou měrou také k rozvoji školství a vzdělanosti, a to nejenom podporou studia v zahraničí, ale také svými školami, jejichž úroveň byla vysoká, a proto získaly široký vřhlas.

Na Mladoboleslavsku má jednota bohatou historii. Díky přízni boleslavské vrchnosti, která se stala jejím ochráncem a podporovatelem, mohla jednota ve městě a jejím okolí rozvíjet bohatou duchovní i kulturní činnost. Mladá Boleslav se tak v průběhu 16. a na počátku 17. století stala jedním z nejvýznamnějších středisek jednoty bratrské v tehdejší Českém království. Sídlii zde bratrští biskupové, konaly se zde synody, řídily se církevní záležitosti. Byl vystavěn velký bratrský sbor, ohlas měla bratrská škola, tiskárna i špitál. Působily zde významné osobnosti jednoty bratrské. Díky rozkvětu bratrského života byla Mladá Boleslav právem nazývána Bratrským Římem či Jeruzalémem nad Jizerou.

Velkým přínosem pro studium historie jednoty bratrské byl nález části osobního archivu bratra Matouše Konečného. Součástí archivu byla i registra boleslavského sboru z roku 1610 a 1611, s nimiž jsem měl možnost pracovat. Tato registra přispěla k získání nových informací o počtu členů boleslavského sboru jednoty bratrské, o místech působnosti boleslavského sboru a zastoupení v jednotlivých okolních obcích či společenském postavení členů sboru. S pomocí dalších pramenů – zejména boleslavských městských knih – bylo sledováno také zapojení členů boleslavského sboru jednoty do správy města, účast bratří ve vedení jednotlivých cechů ve městě i majetkové poměry členů sboru.

Podle rejstříků z let 1610 a 1611 bylo zjištěno, že boleslavský sbor jednoty bratrské měl v tomto období přes 700 členů. Z toho přes 500 členů žilo v samotné Mladé Boleslavi a přes 200 bratrů a sester obývalo okolní obce spadající pod správu boleslavského sboru. Tímto vysokým počtem členů převyšoval boleslavský sbor nejenom velké sbory v Čechách, ale i na Moravě. Na základě zjištěných informací z boleslavských rejstříků lze nyní počítat s vyšším než dosud uváděným počtem členů boleslavského sboru.

Zatímco členové jednoty bratrské představovali v Českém království na počátku 17. století kolem 1,5 % všeho obyvatelstva, v Mladé Boleslavi tvořili členové jednoty kolem 17 % až 18 % obyvatel města. Podíl členů jednoty bratrské v Mladé Boleslavi na celkovém

počtu obyvatel města tak několikanásobně převyšoval průměrné zastoupení jednoty v počtu obyvatel tehdejšího Českého království.

Členové boleslavského sboru jednoty bratrské se na počátku 17. století významným způsobem podíleli na správě města. Byli účastni ve všech třech samosprávných sborech – „trojím úřadu“ města a pracovali často také ve funkci rychtářské. Ve dvanáctičlenné městské radě bylo v průběhu sledovaných dvaceti let průměrné zastoupení jednoty bratrské 27 %, tzn., že téměř třetinu radních tvořili čeští bratři. Tento podíl byl o 10 % vyšší než průměrné zastoupení jednoty mezi obyvatelstvem města.

Ještě významnější postavení měli zástupci českobratrského vyznání ve funkci konšelů obecních. Více jak polovina konšelů obecních byli čeští bratři. Téměř polovičního zastoupení dosáhli pak členové boleslavského sboru jednoty mezi zvolenými staršími z obce.

Počet českobratrských rychtářů ve sledovaném období dvaceti let značně kolísal. V roce 1620 nepracoval ve městě ani jeden rychtář českobratrského vyznání, v roce 1606 byli naopak ze čtyř zvolených rychtářů tři čeští bratři.

Průměrné zastoupení českých bratří ve všech funkcích městské správy i ve funkci rychtářské činilo 42 %. Řada bratří byla volena do určitých funkcí městské správy opakovaně. Někteří členové jednoty působili střídavě i v několika různých funkcích.

Čeští bratři měli také ve sledovaném období významné postavení v cechovním systému města. V letech 1600 až 1620 působilo ve městě deset až šestnáct cechů, do kterých byli voleni dva až čtyři cechmistři. Do vedení cechů byli často voleni čeští bratři. Na rozdíl od cechů, kde jednota bratrská stála ve vedení jen ojediněle (např. cech truhlářský nebo zednický) nebo neměla ve vedení nikdy své zástupce (např. cech řeznický nebo provaznický) existovaly ve městě cechy, jejichž vedení bylo téměř výlučně bratrské (např. cech modlářský či ševcovský). Průměrné zastoupení členů jednoty v čele cechů se pohybovalo kolem 30 %. Zastoupení českých bratří ve vedení cechů tedy téměř dvojnásobně převyšovalo průměrné zastoupení členů jednoty v obyvatelstvu města. Téměř každý třetí zvolený cechmistr byl bratrského vyznání a jednota bratrská tak měla ve vedení cechů významné postavení a mohla důležitým způsobem ovlivňovat cechovní život ve městě.

Řada bratří zastávala jednu nebo více funkcí v bratrském sboru. Kromě toho někteří členové jednoty pracovali nejenom ve správě města, ale působili zároveň i jako cechmistři ve vedení určitého cechu.

V mladoboleslavském sboru jednoty bratrské byli zastoupeni příslušníci různých sociálních skupin. Členy sboru byli bohatí šlechtici i měšťané, řemeslníci různě výnosných

řemesel i příslušníci městské chudiny. Toto rozlišení se objevuje již v rejstřících v pořadí zápisu jednotlivých členů, kdy na předních místech vystupují bohatí šlechtici, dále majetní měšťané, po nich následují zápisy jmen řemeslníků a zcela zvlášť na konci jsou pak jmenováni podruhové. Majetkové poměry členů boleslavského sboru jednoty byly obdobné jako ostatního boleslavského obyvatelstva.

Čeští bratři tvořili na počátku 17. století v Mladé Boleslavi značnou část obyvatelstva. Jednota bratrská se významnou měrou podílela na řízení města i vedení cechů. Změnu života jednoty ve městě přinesly následné tragické pobělohorské události.

Seznam použité literatury

Prameny rukopisné

AMK, sign. 3254/Mladá Boleslav/O/1610

AMK, sign. A3254/Mladá Boleslav/O/1611

Knihy dědické veliké, SOkA Mladá Boleslav IIBb2

Kniha městských počtů, SOkA Mladá Boleslav IIAb5

Kniha památná, SOkA Mladá Boleslav IID9

Kniha pozůstalostních dělení mezi dědice, SOkA Mladá Boleslav IIBb12

Kniha trhová, SOkA Mladá Boleslav IIBb7

Kniha trhová novoměstská, SOkA Mladá Boleslav IIBb14

Liber memorabilium III., SOkA Mladá Boleslav VII–32

Listina, jíž Kunrát z Krajku zapisuje Bratřím svobodný dvůr v Jemníkách roku 1542, SOkA Mladá Boleslav I Cb 8

Privilegium Jana ze Šelnberka boleslavským podobojím z 25. srpna 1503, SOkA Mladá Boleslav I Aa 11

Privilegium, jímž Johanka z Krajku pojímá Bratří do výsad, udělených boleslavským podobojím, z 6. srpna 1511, SOkA Mladá Boleslav II–138 – 175

Privilegium udělené Boleslavským Bratřím Arnoštem z Krajku 6. září 1544, SOkA Mladá Boleslav I Aa 16

Privilegium, jímž Karel a Adam z Krajku potvrzují Bratřím výsady 17. prosince 1576, SOkA Mladá Boleslav II – 314,71, svědecké podpisy pánů, II Bb 2,73b

Příjem od desátníkův, SOkA Mladá Boleslav IIAb4

Registra urburní s podtitulem „*Platové a příjmové stálí a dědiční z register urburních, co a čím J. M. Pán obci boleslavské prodati chítí...*“, SOkA Mladá Boleslav IIAb2

Rudolfův mandát proti Bratřím z roku 1584, SOkA Mladá Boleslav II Bb 6 –7

Prameny tištěné

Archiv Matouše Konečného, Svazek I. Část 1. „*Hned jsem k Vám dnes naschvalí poslíka svého vypravil*“. Kněžská korespondence Jednoty bratrské z českých diecézí z let 1610 – 1618., Ed. Jiří Just, Scriptorium, Praha 2011

Balbín Bohuslav, *Krásy a bohatství české země*, ed. Zdenka Tichá, Praha 1986

Kezeliuss Jiří Bydžovský, *Kronika mladoboleslavská*, vydal Zdeněk Kamper, Mladá Boleslav 1935

Privilegia královských měst venkovských v Království českém z let 1420 - 1526, vydal Jaromír Čelakovský, Gustav Friedrich, Praha 1948

Články

JUST Jiří, *Neue Quellen zur Geschichte der Brüderunität in der Zeit vor der Schlacht am Weißen Berg. Der Fund des Archivs von Matouš Konečný in Mladá Boleslav*, in: Acta Comeniana 22 – 23 [46 – 47], 2009, str. 249 – 286

KAVKA František, *Majetková, sociální a třídní struktura českých měst v 1. polovině 16. století ve světle knih a rejstříků městské dávky*, in: Sborník historický 6, 1959, str. 253 – 294

SOSNOVEC Pavel, *Rejstříky a inventáře Jednoty bratrské v Pojizeří*, in: sborník Od Ještěda k Troskám 16 [32], 2009, č. 1, str. 6 – 10

SVÁROVSKÝ Eduard, *Mladá Boleslav pod vládou šlechty*, in: Mladá Boleslav od minulosti k dnešku, Mladá Boleslav 1974, str. 21 – 36

ŠERÁK Miroslav, *Mladá Boleslav v pozdním feudalismu*, in: Mladá Boleslav od minulosti k dnešku, Mladá Boleslav 1974, str. 37 – 53

ŠERÁK Miroslav, *Zalidnění Mladé Boleslavi v 17. století*, in: Boleslavica '68 – Sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavska, Mladá Boleslav 1969, str. 31 – 46

ŠTEFFEK Jindřich, *Po stopách minulosti v obraze města*, in: Mladá Boleslav od minulosti k dnešku, Mladá Boleslav 1974, str. 133 – 183

VINTR Josef, *Zásady transkripce českých textů z barokní doby*, in: Listy filologické 121, 1998, str. 341 – 346

Literatura

- BAREŠ František, *Paměti města Mladé Boleslavě I*, Mladá Boleslav 1921
- BAREŠ František, *Paměti města Mladé Boleslavě II*, Mladá Boleslav 1920
- BAREŠ František, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese mladoboleslavském*, sv. XXI, Praha 1905
- BAREŠ František, *Průvodce po Mladé Boleslavi a okolí*, Mladá Boleslav 1920
- BAREŠ František, *Starý hřbitov sv. Havla v Mladé Boleslavi*, Mladá Boleslav 1920
- BAREŠ František, *Šlechtické a erbovní rody v městě Boleslava Mladého v letech 1471 – 1620*, Mladá Boleslav 1893
- BENEŠ Luděk, *Osobnosti Mladoboleslavska*, Muzeum Mladoboleslavska 2009
- BÍLEK Tomáš Václav, *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, 1. díl, Praha 1882, 2. díl, Praha 1883
- FILIPI Pavel a kol., *Malá encyklopedie evangelických církví*, Praha 2008
- HALADA Jan, *Lexikon české šlechty*, I, Praha 1994, II. Praha 1993, III. Praha 1994
- HERČÍK Karel, *Čtení o Mladé Boleslavi*, Poděbrady 2004
- HREJSA Ferdinand, *Česká konfese, její vznik, podstata a dějiny*, Praha 1912
- HREJSA Ferdinand, *Dějiny křesťanství v Československu IV*, Praha 1948
- HREJSA Ferdinand, *Sborové Jednoty bratrské*, Praha 1939
- HRUBÁ Michaela, „Nedávej statku žádnému, dokud duše v těle“. *Pozůstalostní praxe a agenda královských měst severozápadních Čech v předbělohorské době*, Ústí nad Labem 2002
- JANÁČEK Josef, *Řemeslná výroba v českých zemích v 16. století*, Praha 1961
- Kolektiv autorů, *Mladoboleslavsko v proměnách času*, Praha 1997
- KROMPE Ferdinand, *Album královského města Mladé Boleslavě*, Mladá Boleslav 1905
- MACEK Josef, *Víra a zbožnost jagellonského věku*, Praha 2001
- MĚSTECKÁ Sylva, *Boleslavský uličník*, Muzeum Mladoboleslavska, Mladá Boleslav 2006
- Mladá Boleslav – město minulosti, přítomnosti a budoucnosti*, vydala redakce „Mladoboleslavsko“, Mladá Boleslav 1958
- MOLNÁR Amedeo, *Boleslavští Bratři*, Praha 1952

Ottův slovník naučný, díl 5. Argo, Praha 1997

PĚKNÝ Tomáš, *Historie židů v Čechách a na Moravě*, Praha 2001

ŘÍČAN Rudolf, *Dějiny Jednoty bratrské*, Praha 1957

SEDLÁČEK August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, díl X., Praha 1895

SELLNER Karel, *Podolec, několik kapitol z dějin Mladé Boleslavě*, Mladá Boleslav 1926

SVÁROVSKÝ Eduard, *Mladá Boleslav do bělohorské katastrofy roku 1620*, Mladá Boleslav 1958

SVÁROVSKÝ Eduard, *Průvodce po okresním archivu Mladé Boleslavi*, Mladá Boleslav 1958

VOJTÍŠEK Václav, *Z právních dějin československých měst*, Praha 1934

WINTER Zikmund, *Český průmysl a obchod v XVI. věku*, Praha 1913

WINTER Zikmund, *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století*, Praha 1906

WINTER Zikmund, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný mezi r. 1420 – 1620. Díl I.*, Praha 1890

WINTER Zikmund, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný mezi r. 1420 – 1620. Díl II.*, Praha 1892

WINTER Zikmund, *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách (1526 – 1620)*, Praha 1909

WINTER Zikmund, *Zlatá doba měst českých*, Praha 1991

Diplomová práce:

RŮČKOVÁ Markéta, *Studenti Jednoty bratrské na počátku 17. století aneb kněžský dorost z archivu Matouše Konečného*. Diplomová práce na katedře PVH a AS FF UK, Praha 2009

Seznam příloh

Příloha č. 1.: Někteří členové městské správy z řad boleslavského sboru jednoty bratrské

Příloha č. 2.: Někteří cechmistři z řad boleslavského sboru jednoty bratrské

Příloha č. 3.: Majetkové poměry některých členů boleslavského sboru jednoty bratrské z řad šlechticů

Příloha č. 4.: Majetkové poměry některých členů boleslavského sboru jednoty bratrské z řad měšťanstva a řemeslnictva

Příloha č. 5.: Kšaft Kryštofa Mimoňského zapsaný v Knize pozůstalostních dělení mezi dědice

Obrazová příloha č. 1.: Registra sboru boleslavského z roku 1610 – úvodní strana

Obrazová příloha č. 2.: Registra sboru boleslavského z roku 1610 – jedna ze stránek

Obrazová příloha č. 3.: Bývalý sbor českých bratří (velký bratrský sbor) – průčelí

Obrazová příloha č. 4.: Bývalý sbor českých bratří (velký bratrský sbor) – pohled z jihu

Obrazová příloha č. 5.: Dům čp. 73 na Karmeli – bývalá bratrská škola

Obrazová příloha č. 6.: Dům čp. 77 na Karmeli – bývalá bratrská tiskárna

Obrazová příloha č. 7.: Někdejší konvent minoritů na Karmeli – bývalé sídlo biskupů jednoty bratrské